

Akcijski plan upravljanja posjetiteljima u Parku prirode Vransko jezero

Javna ustanova Park prirode
Vransko jezero

Listopad, 2021.

Sadržaj

1. Uvod i metodologija	6
2. Analiza planskih i upravljačkih dokumenata i zakonodavnog okvira	9
2.1. Analiza planskih i upravljačkih dokumenata	9
2.2. Analiza postojećeg zakonodavnog okvira	11
2.2.1. Strateški okvir	11
2.2.2. Međunarodno zakonodavstvo	13
2.2.3. Nacionalno zakonodavstvo	15
3. Opći podaci	20
4. Evaluacija stanja po temama	25
4.1. Tema 1 – Infrastruktura i kapaciteti za upravljanje posjetiteljima	25
Podtema 1.1. Baza podataka ukupne infrastrukture u PPVJ	25
Podtema 1.2. Analiza ljudskih, materijalnih i financijskih resursa JUPPVJ za upravljanje objektima, uslugama i posjetiteljima	30
Podtema 1.3. Analiza smještajnih kapaciteta i turističkih pokazatelja u okruženju Parka	32
Podtema 1.4. Protokol za reagiranje u rizičnim situacijama	34
Podtema 1.5. Analiza plana gospodarenja otpadom i izrada smjernica za njegovo poboljšanje	36
Podtema 1.6. Edukacije za zaposlenike JU za upravljanje posjetiteljima (ljudski resursi, kvalifikacije zaposlenih, sredstva za upravljanje posjetiteljima)	37
4.2. Tema 2 – Postojeća ograničenja i/ili preporuke aktivnosti vezane uz zaštitu i prezentaciju vrijednosti	40
Podtema 2.1. Koordinacija s procesima izrade Plana upravljanja	40
Podtema 2a1. Ankete za posjetitelje	41
Podtema 2a2. Analiza broja posjetitelja u PPVJ	43
Podtema 2a3. Analiza prostornog plana u kontekstu mogućnosti za predlaganje sadržaja/objekata	47
4.3. Tema 3 – Usluge i programi za posjetitelje	50
	1

Podtema 3.1. Baza usluga i proizvoda JU s prijedlogom cjenika usluga na području Parka prirode i s prijedlogom vrsta koncesijskih odobrenja JU	50
Podtema 3.2. Analiza edukativnih sadržaja i načina interpretacije vrijednosti Parka prirode te izrada preporuka za njihovo unapređenje	59
Podtema 3.3. Izrada plana mogućih aktivnosti za posjetitelje i podjela aktivnosti prema optimalnom broju i prema tipovima te izrada plana njihovog kretanja u prostoru i rješavanje mogućih konflikata zbog zauzimanja iste trase/smjera	67
Podtema 3.4. Detektiranje maksimalnog kapaciteta posjetitelja i usklađivanje s regulativom koje uređuje to pitanje	67
Podtema 3.5. Evaluacija monitoringa zadovoljstva i motivacije posjetitelja za dolaskom te analiza socioekonomskog utjecaja aktivnosti na lokalnu zajednicu	69
Podtema 3.6. Praćenje uspjeha mogućnosti rezerviranja ulaza i korištenja infrastrukture i usluge JU	71
Podtema 3.7. Analiza usklađenosti ponude i prodaje u granicama JU s potrebama lokalne zajednice i održivim razvojem	71
Podtema 3.8. Definiranje ograničenja buke, svjetlosnog zagađenja, korištenja vode u infrastrukturnim objektima i sl.	75
Podtema 3.9. Izrada javnog dokumenta za jasno i pravovremeno informiranje posjetitelja o pravilima ponašanja, vrsti i količini aktivnosti koje se mogu provoditi	76
4.4. Tema 4 – Suradnja s dionicima vezana uz posjećivanje odnosno turizam u ZP	77
Podtema 4.1. Analiza svih dionika i njihove međusobne sinergije i odnosa te plan povezivanja sa srodnim dionicima	77
Podtema 4.2. Analiza programa iz lokalne zajednice koji imaju sinergijski potencijal	81
Podtema 4.3. Izrada plana komunikacije i informiranja te suradnje za pojedine skupine dionika koji djeluju u okviru Parka prirode i lokalnom zajednicom	83
Podtema 4.4. Rezultati javnih konzultacija sa zainteresiranim građanima na temu razvoja	84
Podtema 4.5. Provedba evaluacije učinjenog i procjena validnosti ispitivanja stavova lokalnog stanovništva pomoću metode ankete	85
4.5. Tema 5 – Komunikacija prema posjetiteljima	86
Podtema 5.1. Komunikacijska strategija	86
Podtema 5.2. Kalendar događaja i aktivnosti	87

Podtema 5.3. Uspostava programa donacija i usvajanja zaštićenih vrijednosti	87
Evaluacija relevantnosti tema Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima PP Vransko jezero	89
5. Korelacija tema Plana upravljanja i APUP-a	92
6. Vizija	95
7. Strateški ciljevi	97
8. Vremenski plan	101
9. Provedbeni plan	108
10. Financijska konstrukcija	119

Naziv dokumenta	Akcijski plan upravljanja posjetiteljima u Parku prirode Vransko jezero
Naručitelj	Javna ustanova Park prirode Vransko jezero
Izradio	Apsolon strategija d.o.o.
Datum	Listopad 2021.

1. Uvod i metodologija

1. Uvod i metodologija

Akcijski plan upravljanja posjetiteljima u Parku prirode Vransko jezero (PPVJ) predstavlja ključan strateško-operativni dokument kojim će se definirati modaliteti upravljanja posjetiteljima kao sastavni dio Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero za desetogodišnje razdoblje (2022.-2031.).

PP Vransko jezero jedan je od 12 parkova prirode u Republici Hrvatskoj, a Vransko jezero najveće je prirodno jezero u Hrvatskoj te je iznimno vrijedno bioraznoliko područje u kojem se posebno ističe posebni ornitološki rezervat koji predstavlja spoj kopna i vode koji pruža utočište raznovrsnim biljkama i životinjama. Na području Parka dosad je zabilježeno 261 vrsta ptica, od kojih se 102 gnijezde na području Parka te veliko bogatstvo ribljeg fonda. Iznimne ljepote Parka prirode tako privlače svake godine i sve veći broj posjetitelja te se očekuje daljnje povećavanje tog trenda. Stoga, posebno je važno planirati upravljanje posjetiteljima kako ne bi došlo do ugroze zaštićenog staništa, te kako bi se postigao adekvatan balans između posjetitelja i usluga koje se nude u Parku i zaštite navedenog područja.

Akcijski plan upravljanja posjetiteljima (APUP) u Parku prirode Vransko jezero izrađen je prema smjernicama Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (Zavod za zaštitu okoliša i prirode): Smjernice za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže. Verzija 1.1. UNDP, Hrvatska).

Izrada Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima temeljena je na načelu prilagodljivog i participatornog upravljanja. Prilagodljivo (adaptivno) upravljanje temelji se na kružnom procesu upravljanja koji omogućava da se informacije i iskustva iz prošlosti uključuju u učinkovitije upravljanje u budućnosti, što je učinjeno temeljem iskustava pri izradi Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero u prethodnom periodu. Pojam participatornog upravljanja (u kontekstu zaštićenog područja tj. područja ekološke mreže) označava da su dionici na različite načine i na različitim razinama uključeni u različite faze ciklusa upravljanja područjem. Analize učinkovitosti upravljanja područjima na međunarodnoj razini pokazale su da upravljač, bez obzira na svoje aktivnosti, ne može osigurati dugoročno očuvanje prirodnih vrijednosti područja bez potpore lokalne zajednice. Učinkovitost upravljanja područjem u pravilu je direktno korelirana sa stupnjem razumijevanja, potpore i uključenosti lokalne zajednice u upravljanje. Stoga je tijekom cjelokupnog procesa izrade APUP-a proveden vrlo ključiv konzultativni proces s lokalnim stanovništvom i ključnim dionicima.

Izrada Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima temelji se na evaluaciji postojećeg stanja u sklopu koje je analizirana postojeća dokumentacija, održane su tri fokus grupe s

dionicima koji predstavljaju najvažnije društvene skupine i prezentiraju širok spektar interesa, potreba i stavova, zatim provedeno je 15 dubinskih polustrukturiranih intervju s donosiocima odluka i aktivnim članovima društva u lokalnoj zajednici i šire, te su provedene i tri javne konzultacije sa zainteresiranim građanima na temu razvoja PPVJ, čime je dobiven uvid u konkretne i aktualne probleme svih korisnika prostora Parka vezanih uz posjećivanje koji je poslužio kao input i podloga za daljnje osmišljavanje aktivnosti i usluga za posjetitelje koje će se nuditi u samome Parku. Pritom, obuhvaćene su sljedeće teme:

- Tema 1 – Infrastruktura i kapaciteti za upravljanje posjetiteljima
- Tema 2 – Postojeća ograničenja i/ili preporuke aktivnosti vezane uz zaštitu i prezentaciju vrijednosti
  - Tema 2a – Monitoring posjećivanja
- Tema 3 – Usluge i programi za posjetitelje
- Tema 4 – Suradnja s dionicima vezana uz posjećivanje, odnosno turizam u zaštićenom području
- Tema 5 – Komunikacija prema posjetiteljima

Nakon evaluacije stanja svih tema, odnosno izrade analitičke podloge i provedenog konzultativnog procesa, u suradnji s Javnom ustanovom Park prirode Vransko jezero definirana je nova vizija Parka u odnosu na upravljanje posjetiteljima koja je u potpunosti usklađena s Planom upravljanja Parkom prirode Vransko jezero, kao i ciljevi i inicijative koji iz vizije proizilaze. Finalno, izrađen je vremenski i provedbeni plan s financijskom konstrukcijom.

2. Analiza planskih i upravljačkih dokumenata i zakonodavnog okvira

2. Analiza planskih i upravljačkih dokumenata i zakonodavnog okvira

U okviru izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima Parka prirode Vransko jezero provedena je analiza ključnih planskih i upravljačkih dokumenata, kao i postojećeg zakonodavnog okvira koji uređuje zaštitu prirode u Republici Hrvatskoj, a sukladno Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i / ili područjima ekološke mreže Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.

2.1. Analiza planskih i upravljačkih dokumenata

Analiza ključnih planskih i upravljačkih dokumenata od značaja za Park prirode Vransko jezero osvrće se, redom, na Prostorni plan Parka prirode Vransko jezero, prostorne planove županija na čijem području se Park prirode nalazi te dosadašnji Plan upravljanja Parkom prirode Vransko jezero.

Prostorni plan Parka prirode Vransko jezero donesen je odlukom Hrvatskog sabora 25.5.2012. godine (Odluka o donošenju prostornog plana Parka prirode Vransko jezero, NN 58/12),¹ a sastoji se od tekstualnog dijela i kartografskih prikaza s pripadajućim priložima. Obveza njegova donošenja kao prostornog plana područja posebnih obilježja utvrđena je Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19). Prostorni plan Parka prirode Vransko jezero donosi se za ukupnu površinu Parka prirode, u granicama određenim Zakonom o proglašenju Parka prirode Vransko jezero. Plan se temelji na analizama osobitosti i vrijednosti prostora, ocjeni mogućnosti i ograničenja korištenja prostora te uvjetima posjećivanja i obavljanja djelatnosti, a prostor Parka prirode, sukladno zonaciji zaštite prirode, dijeli na tri osnovne zone: 1. zona stroge zaštite, 2. zona aktivne zaštite, te 3. zona korištenja.

Prostorni plan Zadarske županije² definira prostorno uređenje Zadarske županije, a polazi od ustrojstva sustava prostornog uređenja i dokumenata prostornog uređenja utvrđenih Zakonom o prostornom uređenju. Donesen je u travnju 2001. godine, dok su njegove izmjene i dopune donošene 2004., 2005., 2006., 2009., 20014. i 2015. godine. Prostorni plan Zadarske županije određuje vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište, koridore infrastrukture županijskog značaja, izdvojena građevinska područja izvan naselja za gospodarsku namjenu županijskog značaja te površine drugih namjena županijskog značaja. Prostorni plan prepoznaje Park prirode Vransko jezero kao slatkovodnu kriptodepresivnu površinu u neposrednoj blizini mora sa specifičnim močvarnim lokalitetom.

¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_05_58_1438.html

² <https://www.zpu-zadup.hr/prostorno-uredjenje>

Prostorni plan Šibensko-kninske županije³ donesen je u kolovozu 2002. godine. Prostornim planom razrađena su načela prostornog uređenja i utvrđeni ciljevi prostornog razvoja te organizacija, zaštita, korištenje i namjena prostora područja Županije uz uvažavanje društveno gospodarskih, prirodnih, kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti. Plan sadrži prostornu i gospodarsku strukturu Šibensko-kninske županije, sustav središnjih naselja, sustav razvojne regionalne infrastrukture, osnove za uređenje i zaštitu prostora, mjerila i smjernice za gospodarski razvoj, za očuvanje i unapređenje prirodnih, kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti, mjere za unapređenje i zaštitu okoliša te druge elemente od važnosti za Županiju. Prostorni plan navodi Vransko jezero (njegov dio koji se nalazi na području Županije) kao zaštićeni dio prirode te područje posebnih ograničenja u korištenju u kojima se može dopustiti gradnja uvažavajući posebne zaštitne mjere i uvjete uređenja prostora.

Dosadašnji **Plan upravljanja Parkom prirode Vransko jezero**,⁴ koji je donesen u rujnu 2010. godine na razdoblje od 10 godina, iznosi viziju Parka prirode *kao jedinstvenog obalnog slatkovodnog jezera sa vrijednim močvarnim i poplavnim staništem, od iznimne važnosti za zaštitu ptica i očuvanje bioraznolikosti*. Plan upravljanja definira ciljeve upravljanja i politike očuvanja i razvoja Parka, temeljeći se na procjeni dostupnih bioloških, geoloških, estetskih, kulturnih i socio-ekonomskih vrijednosti područja. Isti obrađuje 8 ključnih tema upravljanja: 1. prirodne vrijednosti, 2. kulturno-povijesna baština, 3. održivo korištenje prirodnih resursa (poljoprivreda, lov, ribolov, šumarstvo), 4. hidrologija i upravljanje vodama, 5. lokalna zajednica (suradnja i komunikacija), 6. edukacija i interpretacija, 7. turizam, rekreacija i promidžba, te 8. upravljanje ustanovom. Za svaku temu određene su akcije koje je potrebno poduzeti kako bi se ostvarili ciljevi upravljanja, uključujući i indikatore kojima se ocjenjuje uspješnost ispunjenja istih.

Dodatno, sljedeći su dokumenti i interni akti značajni za Park prirode i upravljanje zaštićenim područjem:

- Statut Javne ustanove Park prirode Vransko jezero
- Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu Javne ustanove Park prirode Vransko jezero
- Pravilnik o radu Javne ustanove Park prirode Vransko jezero
- Pravilnik o plaćama Javne ustanove Park prirode Vransko jezero
- Poslovnik o radu Upravnog vijeća
- Pravilnik o načinu korištenja vlastitih prihoda
- Pravilnik o provođenju postupaka jednostavne nabave
- Pravilnik o zaštiti osobnih podataka

---

³ <https://www.sibensko-kninska-zupanija.hr/upload/stranice/2013/07/2013-07-18/110/1.Odluka.pdf>

⁴ http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/wpcontent/uploads/plan_upravljanja_parkom_prirode_vransko_jezero_2010.pdf

- Pravilnik zaštite od požara
- Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivskog i registraturnog gradiva.

2.2. Analiza postojećeg zakonodavnog okvira

Prilikom provedbe analize postojećeg zakonodavnog okvira koji uređuje zaštitu prirode u Republici Hrvatskoj razmotreni su kako strateški dokumenti relevantni za ovo područje, tako i akti na međunarodnoj i nacionalnoj razini koji se tiču očuvanja prirode i bioraznolikosti te srodnih područja.

2.2.1. Strateški okvir

Europska komisija usvojila je u svibnju 2020. godine **Strategiju Europske unije za bioraznolikost do 2030. godine** sa sloganom *Vraćanje prirode u naše živote*. Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. godine važan je element Europskog zelenog plana, odgovora EU-a na današnju društvenu i ekološku krizu kojim se želi osigurati pravedna i uključiva tranzicija prema održivom društvu. Strategija naglašava sljedeće ciljeve:

- Uspostavu veće EU mreže zaštićenih područja na kopnu i moru (zaštićeno 30% površine i kopnenih i morskih ekosustava)
- Najmanje 10% površine kopna i mora u EU pod režimom stroge zaštite
- EU Plan za obnovu prirode – obaveza obnove narušenih ekosustava u cijeloj EU do 2030. (povećati udio organske poljoprivrede, obnova populacija oprašivača, osiguravanje povezanosti 25000 km riječnog toka, smanjenje upotrebe i rizika od pesticida za barem 50%, sadnja 3 milijarde stabala i dr.).

Agenda 2030. za održivi razvoj Ujedinjenih naroda, usvojena 2015. godine, sadrži 17 globalnih ciljeva održivog razvoja (*sustainable development goals* - SDGs) koji obuhvaćaju široki raspon izazova i međusobno povezanih gospodarskih, društvenih i ekoloških aspekata održivog razvoja. Od spomenutih 17 ciljeva, dva su cilja direktno usmjerena na zaštitu prirode (Cilj 14 – Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održivi razvoj, te Cilj 15 – Zaštititi, obnoviti i promicati održivu uporabu kopnenih ekosustava, održivo upravljanje šumama, suprotstaviti se dezertifikaciji te zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i zaustaviti gubitak bioraznolikosti).

Temeljni dokumenti zaštite prirode na nacionalnoj razini su **Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine**.⁵ Strategijom su određeni dugoročni ciljevi i smjernice očuvanja bioraznolikosti i georaznolikosti te način njezina provođenja. Kako bi se očuvao i dugoročno osigurao opstanak divljih vrsta i staništa u povoljnom stanju, a time u predstojećem razdoblju ispunile i obveze Republike Hrvatske

⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_07_72_1712.html

kako na globalnoj razini, tako i na razini Europske unije, Strategija definira sljedeće strateške ciljeve:

1. povećati učinkovitost osnovnih mehanizama zaštite prirode
2. smanjiti direktne pritiske na prirodu i poticati održivo korištenje prirodnih dobara
3. ojačati kapacitete sustava zaštite prirode
4. povećati znanje i dostupnost podataka o prirodi
5. podići razinu znanja, razumijevanja i podrške javnosti za zaštitu prirode.

Nadalje, u kontekstu strateškog okvira za upravljanje i očuvanje zaštićenih područja, nužno je dotaknuti se i **Nacionalne razvojne strategije (NRS) Republike Hrvatske do 2030.**, hijerarhijski najvišeg akta strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj koji služi za oblikovanje i provedbu razvojnih politika Republike Hrvatske. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine Hrvatsku vidi kao *konkurentnu, inovativnu i sigurnu zemlju prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlju očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve*. Gospodarski i društveni razvoj predviđen je unutar 4 ključna razvojna smjera: 1. Održivo gospodarstvo i društvo, 2. Jačanje otpornosti na krize, 3. Zelena i digitalna tranzicija, te 4. Ravnomjeran regionalni razvoj. Na regionalnoj razini, valja istaknuti trenutno važeću **Županijsku razvojnu strategiju Zadarske županije** do 2020. godine koja predstavlja temeljni strateški planski dokument za društveno-gospodarski razvoj županije, u skladu s načelima održivog razvoja. Strategija prepoznaje Park prirode Vransko jezero kao jednu od najznačajnijih turističkih atrakcija u Zadarskoj županiji. Dodatno, **Županijska razvojna strategija Šibensko-kninske županije** do kraja 2020. godine navodi kako zaštićeni dijelovi prirode na području Šibensko-kninske županije, među kojima je i Park prirode Vransko jezero, predstavljaju značajan potencijal za daljnje unapređenje razvoja turizma. Također treba spomenuti i ostale važeće strateške dokumente na lokalnoj razini (Strategija razvoja Grada Biograda na Moru za razdoblje od 2013. do 2020. godine, Strategija razvoja Grada Benkovca za razdoblje od 2019. do 2023. godine, te Strateški razvojni program Općine Tisno za razdoblje od 2015. do 2020. godine).

U užoj domeni razvoja turizma i turističke ponude na područjima koja obuhvaćaju i Park prirode Vransko jezero **Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013. - 2023.** ističe Vransko jezero kao najvažniji resurs ponude turizma zaštićenih prirodnih vrijednosti, dok **Master plan turizma Šibensko-kninske županije** do 2020. godine prepoznaje mogućnost turističke valorizacije životinjskog fonda kroz aktivnosti promatranja ptica (birdwatching), za koje je Vransko jezero izrazito povoljno područje. Na lokalnoj razini, **Strategija razvoja turizma Općine Pirovac** navodi Park prirode Vransko jezero kao najznačajniju atrakciju ovog područja, koja omogućuje kombinaciju više raznolikih turističkih aktivnosti – od promatranja ptica, sportskog ribolova, vožnje bicikla do rekreativnog hodanja.

Jedan od bitnih čimbenika primjerenog i proaktivnog upravljanja zaštićenim područjima je procjena same učinkovitosti upravljanja, koja također služi kao osnovni alat za evaluaciju upravljanja zaštićenim područjima na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj te međunarodnoj razini. Za procjenu učinkovitosti upravljanja razvijene su različite metodologije, a u hrvatskom sustavu zaštite prirode do sada su korištene RAPPAM⁶ i METT⁷ metodologije. U Hrvatskoj je procjena učinkovitosti korištenjem METT metodologije u nacionalnim parkovima i parkovima prirode provedeno 2012., 2014. i 2016. godine. Sukladno **Izvešću o provedbi i analiza upitnika za procjenu učinkovitosti upravljanja - METT (2012.-2016. godina)**,⁸ Park prirode Vransko jezero procjenjuje svoju učinkovitost upravljanja na 50 - 70% (2012. i 2016. iznad 60%, 2014. nešto ispod 60% učinkovitosti). Izvešće navodi kako se rezultati svih promatranih nacionalnih parkova i parkova prirode kreću u tom rasponu, a kao najuspješniji ističu se NP Krka, PP Kopački rit, NP Kornati i PP Papuk (ostvarili su najviše prosječne ocjene za sve tri promatrane godine). Upravo postupak donošenja i provedbe plana upravljanja, uključujući i plana upravljanja posjetiteljima, koji je u tijeku u Parku prirode Vransko jezero provodi se kako bi se unaprijedili rezultati učinkovitosti upravljanja prilikom sljedeće procjene.

2.2.2. Međunarodno zakonodavstvo

Republika Hrvatska potpisnica je niza međunarodnih ugovora koji se odnose na zaštitu prirode. Kroz uspostavu zakonodavnog i institucionalnog okvira zaštite prirode te usklađivanja relevantnog zakonodavstva s odgovarajućim direktivama Europske unije, međunarodnim konvencijama i sporazumima, Hrvatska je postavila temelje za uspješnu implementaciju strateških ciljeva i smjernica zaštite bioraznolikosti. Neki od ključnih akata međunarodnog zakonodavstva koji se odnose na zaštitu prirode su:

- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972.)
- Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsar, 1971.)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992.)
- Zakon o potvrđivanju Protokola o biološkoj sigurnosti (Kartagenski protokol) uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti (Montreal, 2000.)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) (Washington, 1973.)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija) (Bern, 1979.)

⁶ Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management (RAPPAM), metodologija razvijena od strane Svjetskog fonda za prirodu (WWF)

⁷ Management Effectiveness Tracking Tool (METT), metodologija koju su razvili Svjetska banka i Svjetski fond za prirodu.

⁸ HAOP, 2018. Izvešće o provedbi i analiza upitnika za procjenu učinkovitosti upravljanja - METT (2012.-2016. godina) http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/Izveje%C5%A1%C4%87e_o_provedbi_i_analiza_METTa_2012_2016_web.pdf

- Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonnska konvencija) (Bonn, 1979.)
- Zakon o potvrđivanju Sporazuma o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (AEWA) (Bonn, 1996.)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o europskim krajobrazima (Firenca, 2000.)

U tekstu niže dan je kraći osvrt na tri od iznad navedenih akata.

Konvencija o biološkoj raznolikosti ključni je dokument za zaštitu bioraznolikosti na globalnoj razini koji uspostavlja očuvanje bioraznolikosti kao temeljno međunarodno načelo u zaštiti prirode i zajedničku obvezu čovječanstva. Donesena je u Rio de Janeiru 1992. godine na Konferenciji Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju. Republika Hrvatska postala je stranka ove Konvencije donošenjem Zakona o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznolikosti 1996. godine.⁹

Konvencija o biološkoj raznolikosti definira bioraznolikost kao raznolikost živih organizama što uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, te raznolikost ekosustava. Bioraznolikost je nužna osnova za život na Zemlji i kamen temeljac za opstanak ljudi.

Stranke potpisnice su se obvezale na ostvarivanje tri cilja Konvencije:

1. očuvanje sveukupne bioraznolikosti
2. održivo korištenje komponenata bioraznolikosti
3. pravednu i ravnomjernu raspodjelu dobrobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora.

Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, naročito kao staništa ptica močvarica, poznata i kao Ramsarska konvencija, potpisana je 2. veljače 1971. godine u iranskom gradu Ramsaru. Konvencija obvezuje svaku zemlju potpisnicu na opće očuvanje močvara na vlastitom teritoriju i predstavlja okvir za međunarodnu suradnju u zaštiti i održivom korištenju vlažnih staništa. Do sada joj je pristupilo 169 država, a Hrvatska je postala stranka ove Konvencije u listopadu 1991. godine.¹⁰ Na popis močvara od međunarodne važnosti (Ramsarski popis) s područja Republike Hrvatske uvršteni su parkovi prirode Kopački rit, Lonjsko polje i Vransko jezero te Posebni rezervat Crna Mlaka u Jastrebarskom i Donji tok rijeke Neretve. U okviru 3 ključna “stupa” konvencije, zemlje potpisnice se obvezuju:

- Usmjeravati svoje napore na održivo korištenje močvara,
- Određivati područja prikladna za uvrštavanje na Ramsarski popis te osiguravati učinkovito upravljanje istima, te

⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1996_05_6_39.html

¹⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1993_10_12_27.html

- Suradivati na međunarodnoj razini u očuvanju prekograničnih močvara, zajedničkih vlažnih staništa i vrsta.

Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa, poznata i pod nazivom Bernska konvencija, je obvezujući međunarodni pravni instrument u području zaštite prirode, koji pokriva prirodnu baštinu europskog kontinenta i pojedinih država Afrike. Stupila je na snagu 1982. godine, a Hrvatska je stranka Konvencije od 2000. godine, kada je usvojen Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija).¹¹

Cilj Bernske konvencije je očuvati divlje životinje i biljke te njihova prirodna staništa i poticati europsku suradnju na tom polju, a osobiti naglasak stavlja se na potrebu zaštite ugroženih staništa i osjetljivih vrsta, uključujući migratorne vrste. Trenutno ima 51 državu stranku koje su se pristupanjem obvezale:

- promicati nacionalne politike za očuvanje divljih životinja i biljaka te njihovih prirodnih staništa
- osiguravati zaštitu divljih životinja i biljaka u planskim i razvojnim politikama te mjerama protiv onečišćenja
- promovirati edukacije i razmjene informacija o potrebi očuvanja divljih životinja i biljaka te njihovih prirodnih staništa
- poticati i koordinirati istraživanja povezana s ciljevima Konvencije.

2.2.3. Nacionalno zakonodavstvo

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je zakonodavni i institucionalni okvir kojim se provode aktivnosti za ostvarenje ciljeva, smjernica i akcijskih planova u svrhu očuvanja bioraznolikosti, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti.

Temeljni propis kojim je uređena zaštita prirode u Hrvatskoj je **Zakon o zaštiti prirode** (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19),¹² kojim se uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih dijelova. Zakonom su u pravni poredak Republike Hrvatske prenesene Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore te Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica.

Zakon o zaštiti prirode određuje 9 kategorija prostorne zaštite vrijednih područja: strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz park šuma i spomenik parkovne arhitekture. Nadalje, Zakon definira park prirode kao “*prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i / ili*

¹¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_05_6_66.html

¹² <https://www.zakon.hr/z/403/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode>

mora velike bioraznolikosti i / ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima, naglašenim krajobraznim i kulturno-povijesnim vrijednostima. Park prirode ima i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu. U parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i uloga.”

Temeljem Zakona usvojeni su i sljedeći propisi koji pobliže uređuju pojedine odredbe zaštite prirode: Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/2019), Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (NN 25/20, 38/20), Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (NN 88/14), Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16) i Pravilnik o ocjeni prihvatljivosti za ekološku mrežu (NN 146/14). Od navedenih, ističe se **Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže**,¹³ kojom je utvrđena ekološka mreža Natura 2000 Republike Hrvatske, kao i nadležnosti javnih ustanova koje upravljaju zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže za upravljanje i donošenje planova upravljanja ekološkom mrežom. Ekološka mreža Natura 2000 Republike Hrvatske obuhvaća 29,34 % ukupne površine RH (36,67 % kopnenog teritorija i 16,26 % teritorijalnog mora i unutarnjih morskih voda RH). Prema Uredbi ekološku mrežu čine područja očuvanja značajna za ptice (POP), područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS), vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS) te posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (PPOVS). Ekološka mreža Republike Hrvatske dio je Natura 2000 ekološke mreže Europske unije, koju čine prirodni stanišni tipovi i staništa divljih vrsta od interesa za Europsku uniju. Njezin cilj je omogućiti očuvanje ili, kad je to potrebno, povrat u povoljno stanje očuvanja određenih prirodnih stanišnih tipova i staništa vrsta u njihovom prirodnom području rasprostranjenosti.

Zakonom o proglašenju Parka prirode “Vransko jezero” (NN 77/99)¹⁴ proglašeno je parkom prirode Vransko jezero i njegovo priobalje, te su utvrđene granice parka.

Među ostalim relevantnim zakonodavnim aktima **Zakon o zaštiti okoliša** (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)¹⁵ također ističe načelo očuvanja vrijednosti prirodnih dobara, bioraznolikosti i krajobraza, odnosno da je “*potrebno prirodna dobra i krajobrazne vrijednosti nastojati očuvati na razini obujma i kakvoće koji ne ugrožavaju zdravlje i život čovjeka i nisu štetni za biljni i životinjski svijet, te ih koristiti na održivi način tako da se ne umanjuje njihova vrijednost za buduće naraštaje.*”

¹³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_08_80_1669.html

¹⁴ <https://www.zakon.hr/z/1811/Zakon-o-progla%C5%A1enju-Parka-prirode-%22Vransko-jezero%22>

¹⁵ <https://www.zakon.hr/z/194/Zakon-o-za%C5%A1iti-okoli%C5%A1a>

Zakonom o slatkovodnom ribarstvu (NN 63/19)¹⁶ uređeno je racionalno i održivo upravljanje ribljim fondom kopnenih ribolovnih voda, dok **Zakon o lovstvu** (NN 99/18, 32/19, 32/20)¹⁷ uređuje gospodarenje lovištem i divljači, što podrazumijeva uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova u cilju ostvarivanja gospodarske, turističke i rekreativne funkcije te funkcije zaštite prirode i očuvanja biološke raznolikosti i ekološke ravnoteže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore. Oba zakona definiraju i ograničenja koja se odnose na obavljanje ribolova, odnosno ustanovljenje lovišta na zaštićenim dijelovima prirode.

Nadalje, pravni status voda, vodnoga dobra i vodnih građevina, upravljanje kakvoćom i količinom voda, zaštita od štetnog djelovanja voda, detaljna melioracijska odvodnja i navodnjavanje, posebne djelatnosti za potrebe upravljanja vodama, institucionalni ustroj obavljanja tih djelatnosti i druga pitanja vezana za vode i vodno dobro uređena su **Zakonom o vodama** (NN 66/19),¹⁸ koji također određuje zaštićena područja (područja posebne zaštite voda, na temelju Zakona o vodama i drugih posebnih propisa, a gdje je radi zaštite voda i vodnoga okoliša potrebno provesti dodatne mjere zaštite).

Zakonom o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20)¹⁹ u hrvatskom zakonodavnom okviru uređen je sustav i način upravljanja, gospodarenja, korištenja i raspolaganja šumama i šumskim zemljištima na načelima održivog gospodarenja, ekonomske i ekološke prihvatljivosti te socijalne odgovornosti. Zakon također navodi kako, u okviru gospodarenja šumama i zaštite šumskog ekosustava, infrastrukturu u šumskim ekosustavima treba *“planirati i projektirati na način koji je najmanje štetan za šumsko stanište, vodeći brigu o posebnim geološkim, vegetacijskim, hidrološkim i drugim vrijednostima, a posebno o ekološki vrijednim dijelovima ekosustava utvrđenim posebnim propisima (zaštićena područja, ekološka mreža, ugroženi i rijetki stanišni tipovi, migratorni koridori rijetkih, osjetljivih ili ugroženih vrsta).”*

Zakon o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19)²⁰ uređuje pak projektiranje, građenje, uporabu i održavanje građevina te provedbu upravnih i drugih postupaka radi osiguranja zaštite i uređenja prostora u skladu s propisima koji uređuju prostorno uređenje te osiguranja temeljnih zahtjeva za građevinu i drugih uvjeta propisanih za građevine.

¹⁶ <https://www.zakon.hr/z/705/Zakon-o-slatkovodnom-ribarstvu>

¹⁷ <https://www.zakon.hr/z/422/Zakon-o-lovstvu>

¹⁸ <https://www.zakon.hr/z/124/Zakon-o-vodama>

¹⁹ <https://zakon.hr/z/294/Zakon-o-%C5%A1umama>

²⁰ <https://www.zakon.hr/z/690/Zakon-o-gradnji>

Plovidba unutarnjim vodama, sigurnost takve plovidbe, pravni status, način upravljanja vodnim putovima i lukama unutarnjih voda te druga pitanja koje se odnose na plovidbu i luke unutarnjih voda uređena su **Zakonom o plovidbi i lukama unutarnjih voda** (NN 109/07, 132/07, 51/13, 152/14, 118/18).²¹

Također je važno spomenuti **Zakon o zaštiti od požara** (NN 92/10),²² kojim je reguliran sustav zaštite od požara (planiranje zaštite od požara, propisivanje mjera zaštite od požara građevina, ustrojavanje subjekata zaštite od požara, provođenje mjera zaštite od požara, financiranje zaštite od požara te osposobljavanje i ovlašćivanje za obavljanje poslova zaštite od požara, s ciljem zaštite života, zdravlja i sigurnosti ljudi i životinja te sigurnosti materijalnih dobara, okoliša i prirode od požara).

---

²¹ <https://www.zakon.hr/z/495/Zakon-o-plovidbi-i-lukama-unutarnjih-voda>

²² <https://www.zakon.hr/z/349/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-po%C5%BEara>

3. Opći podaci

3. Opći podaci

Park prirode Vransko jezero prostire se na površini od 57 km² te je proglašen parkom prirode 1999. godine, stupanjem na snagu Zakona o proglašenju Parka prirode "Vransko jezero" (NN 77/99).²³ Park se nalazi na području Zadarske županije (općine Pakoštane i Stankovci) i Šibensko-kninske županije (općine Pirovac i Tisno), te grada Benkovca.

Prostorni plan Parka prirode Vransko jezero donesen je 2012. godine (Odluka o donošenju prostornog plana Parka prirode Vransko jezero, NN 58/12)²⁴, te se njime utvrđuje dugoročna osnova uređenja, korištenja i zaštite vrijednosti prostora, sustav i način posjećivanja Parka prirode Vransko jezero. Prema podacima iz 2001. godine o broju stanovnika u naseljima Zadarske županije koja su unutar obuhvata Prostornog plana Parka prirode isti iznosi 4.382 stanovnika, dok je u Šibensko-kninskoj županiji obitavalo 896 stanovnika. Sveukupan broj stanovnika (5.278) odnosi se na sedam naselja: Radošinovci, Drage, Pakoštane, Vrana, Banjevci, Kašić i Betina, od čega je unutar Parka prisutan minimalni broj stalnih stanovnika.

Vransko jezero najveće je prirodno jezero u Hrvatskoj te mu površina iznosi 3.002 ha. Dužina jezera je 13,6 km, a širina 1,4-3,4 km, dok dubina varira između 2-5 m. Jezero je položeno u smjeru sjeverozapad-jugoistok i pruža se paralelno s morskom obalom, od koje je mjestimično udaljen manje od kilometra. Kontakt s morem ostvaruje se podzemno kroz vapnenački greben širine 800 – 2.500 m i najviše nadmorske visine 113 m, te kroz kanal Prosika. Vransko jezero je krško polje ispunjeno vodom te predstavlja kriptodepresiju (udubljenje na kopnu ispunjeno vodom kojemu je površina iznad morske razine, a dno ispod). Jezero je ispunjeno blago boćatom vodom saliniteta 0,16 - 0,86 ‰ (zaslanjivanje je uzrokovano boćatim izvorima u Vranskom polju, prodorom morske vode iz područja Biograda, te podzemnim propustima kroz vapnenački greben u predjelu Modrvice).

Vodostaj jezera je promjenjiv te se kreće u rasponu 1 - 2 m, ovisno o količini oborinskih voda tijekom godine na cijelom slivnom području. Najveći dotok vode bilježi se u proljeće, dok je vodostaj najniži ljeti. Temperatura jezera je zbog njegove plitkoće podložna naglim promjenama, a ovisno o temperaturi zraka, te se kreće u rasponu od 2,9°C (veljača) do 25,2°C (srpanj).

Područje Vranskog jezera karakterizira mediteranski tip klime, s blagim i razmjerno kratkotrajnim, ali i kišovitim zimama, te suhim i vrućim ljetima. Srednja godišnja temperatura iznosi oko 15,0°C. Najtopliji mjeseci su u prosjeku srpanj i kolovoz, dok su

²³ Zakon o proglašenju Parka prirode "Vransko jezero" (NN 77/99) - <https://www.zakon.hr/z/1811/Zakon-o-progla%C5%A1enju-Parka-prirode-%22Vransko-jezero%22>

²⁴ Odluka o donošenju prostornog plana Parka prirode Vransko jezero (NN 58/12) - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_05_58_1438.html

najhladniji siječanj i veljača. Najkišovitiji mjeseci su studeni i prosinac, a najsuši lipanj i srpanj.

Na sjeverozapadnom dijelu Vranskog jezera nalazi se prostrani tršćak - jedan od najvećih na jadranskom obalnom području Hrvatske, uz tršćake delte rijeke Neretve. Cijeli prostor je međunarodno važno močvarno stanište, dok je dominantna karakteristika Parka Posebni ornitološki rezervat koji je zbog svoje očuvanosti kao rijetkog močvarnog sustava, velike bioraznolikosti, izuzetne znanstvene i ekološke vrijednosti još 1983. g. dobio taj status te je uvršten u listu važnih ornitoloških područja u Europi (Important Bird Areas in Europe).

Posebni ornitološki rezervat predstavlja spoj kopna i vode koji pruža utočište raznovrsnim biljkama i životinjama. Površine je 8,83 km² te zauzima sjeverozapadni dio Vranskog jezera do same granice Parka prirode. Vransko jezero, a osobito njegov Posebni ornitološki rezervat, predstavlja područje s velikom raznolikošću ornitofaune, gdje je do sada zabilježeno više od 260 vrsta ptica, od kojih se 102 gnijezde na području Parka. Među pticama gnjezdavicama nalaze se četiri vrste koje su ugrožene (rizične) na europskoj razini i sedam vrsta ugroženih na nacionalnom razini. Vransko jezero udomljuje najveću gnijezdeću populaciju malog vranca (*Phalacrocorax pygmeus*) u Hrvatskoj, te je jedino gnijezdilište u mediteranskoj Hrvatskoj za čaplju dangubu (*Ardea purpurea*), veliku bijelu čaplju (*Egretta alba*), malu bijelu čaplju (*Egretta garzetta*), i malog vranca (*Phalacrocorax pygmeus*). Vransko jezero važno je također kao područje zimovanja ptica, gdje redovito dolazi preko 100 000 ptica vodarica.

U Vranskom jezeru prisutne su i slatkovodne i morske vrste riba (ukupno, prema posljednjim istraživanjima, 20 vrsta riba). Od slatkovodnih vrsta četiri su autohtone (u jezeru se pojavljuju prirodno): jegulja (*Anguilla anguilla*), riječna babica (*Salaria fluviatilis*), glavočić vodenjak (*Knipowitschia panizzae*) i drlja (*Scardinius dergle*). Ostale vrste riba su alohtone, odnosno namjerno ili slučajno unesene u jezero iz drugog ekosustava (primjerice: som, šaran, štika).

Osim izuzetne bioraznolikosti, Vransko jezero karakteriziraju i kulturne te povijesne znamenitosti, od kojih neke datiraju još od 2000. godine prije Krista. Među povijesnim atrakcijama jezera nalaze se crkva s grobljem Crkvine (12.st.), gradina pored brda Osridak (iz 15. stoljeća), Maškovića han (jedan od malobrojnih spomenika iz vremena turske prevlasti koji datira iz 17. stoljeća), poluotok Babin škoj, benediktinski samostan u starom gradu Vrani i drugi.

Park prirode "Vransko jezero" u posljednjih nekoliko godina bilježi značajan rast broja posjetitelja - u 2019. godini taj broj je dosegao vrhunac i iznosio je preko 45 000 posjetitelja,

dok je u 2020. godini, koju je obilježila pandemija bolesti COVID-19, taj broj nešto niži (34 700 posjetitelja).²⁵

Granice Parka prirode "Vransko jezero" definirane su člankom 2. Zakona o proglašenju Parka prirode Vransko jezero (NN 77/99) na sljedeći način:

Granica Parka prirode "Vransko jezero" polazi od kapelice Sv. Nedjelja u Marini pored ceste Pakoštane-Vrana, ide na jugoistok rubom postojećega ornitološkog rezervata preko kote 108 (Kosovac), zatim na kote 197 (Zverinac), 303 (Štandarac), 288 (Bakrač), 121 (Ljubovnik), ovdje skreće na jugozapad do kote 109 (Tuštica), a zatim na sjeverozapad Jadranskom magistralom u dužini od 3,5 km, pa sporednim putem između Jadranske magistrale i Vranskog jezera do izlaska na cestu Pakoštane-Vrana, te dalje tom cestom do polazne točke kapelice Sv. Nedjelja u Marini.

Sukladno Prostornom planu Parka prirode Vransko jezero iz 2012. godine, s aspekta zonacije zaštite prirode Park je podijeljen na tri osnovne zone:

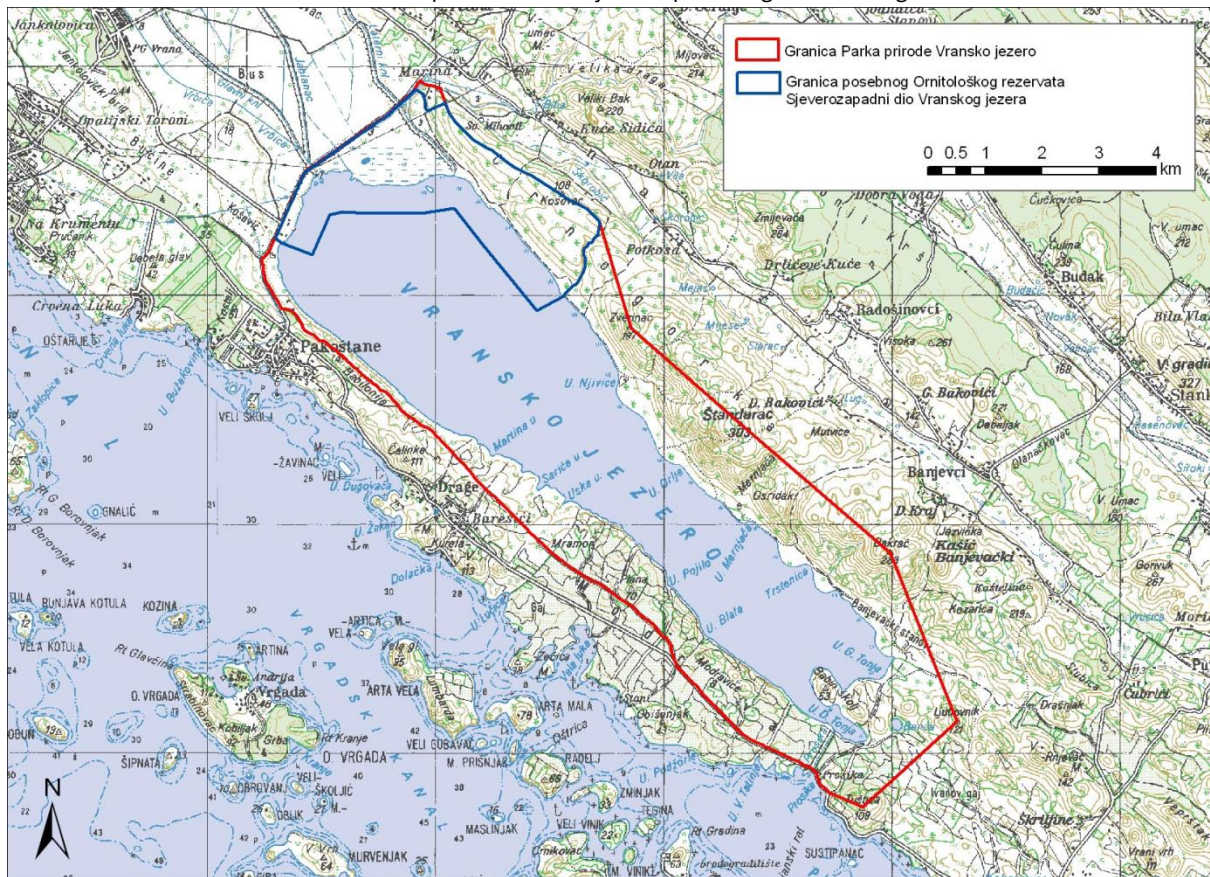
1. **Zona stroge zaštite**, koja obuhvaća 7,4% područja Parka i u potpunosti se nalazi unutar posebnog ornitološkog rezervata. Obuhvaća ekosustave tršćaka i okolne slobodne vode važne za razmnožavanje i očuvanje populacija ptica močvarica. Posjećivanje je u ovom području dozvoljeno samo uz nadzor Javne ustanove Park prirode Vransko jezero i to prvenstveno istraživačima ptica i znanstvenicima u cilju monitoringa ili znanstvenoga rada uz dopuštenje nadležnog ministarstva.
2. **Zona aktivne zaštite**, koja obuhvaća najveći dio površine Parka (91,8% ukupne površine). U ovu zonu uključene su stajaće i tekuće kopnene vode (samo jezero i ostala vodena tijela u Parku), šume, travnjačke površine i obradive poljoprivredne površine. U zoni aktivne zaštite dopušteno je posjećivanje.
3. **Zona korištenja**, koja obuhvaća 0,8% ukupne površine Parka, te predstavlja sve postojeće ceste unutar i na granici Parka, šumske ceste, kao i područje eko-naselja Majdan, izdvojena područja već postojeće ili planirane posjetiteljske ili turističke infrastrukture, lučice i pristaništa. Zona korištenja dijeli se na:
  - a. područje eko-naselja Majdan
  - b. područja u funkciji prihvata posjetitelja – Crkvine, Drage zapad, Prosika od info centra s lučicom do prijemnog centra Dvor Prosika, Živača, Kamenjak, Bašinka i Banđenova draga (za lokalno stanovništvo).

Prostorni plan Parka prirode Vransko jezero iz 2012. definira glavne ulaze u Park prirode: sjeverozapadni – Crkvine (Zadarska županija), te jugoistočni – Prosika (Šibensko-kninska

²⁵ Sukladno podacima dostavljenim od Javne ustanove Park prirode Vransko jezero.

županija). Kao sporedni ulazi navedeni su: Drage zapad, Sv. Nediljica, Kamenjak, Mednjača, Banjevački stanovi i Pirovac.

Slika 1. Granice Parka prirode Vransko jezero i posebnog Ornitološkog rezervata

Izvor: Prostorni plan Parka prirode Vransko jezero (2012.)

4. Evaluacija stanja po temama

4. Evaluacija stanja po temama

4.1. Tema 1 – Infrastruktura i kapaciteti za upravljanje posjetiteljima

Podtema 1.1. Baza podataka ukupne infrastrukture u PPVJ

Ukupna infrastruktura u Parku prirode Vransko jezero može se podijeliti u tri osnovne skupine: infrastrukturni objekti, prometna infrastruktura i oprema koji je uglavnom namijenjena potrebama i uslugama posjetitelja (centri za edukaciju, poučne staze, putokazi/smjerokazi, dostupnost osobama s invaliditetom, organizirani oblici prijevoza).

Infrastrukturni objekti na području PP Vransko jezero obuhvaćaju poslovne zgrade, zemljišta, drvene montažne tipske građevine, kamene objekte i ostalo. Većina objekata na području PP je u vlasništvu Javne ustanove Park prirode Vransko jezero. Infrastrukturni objekti namijenjeni su uglavnom upravi Javne ustanove i posjetiteljima. Od navedenih infrastrukturnih objekata samo tri trenutno imaju osiguran pristup za osobe s invaliditetom (Vidikovac Kamenjak, Prosika - info centar, Crkvine - nadzorna postaja).

Tablica 1. Infrastrukturni objekti na području PP Vransko jezero

Vrsta	Naziv	Namjena	Opis	Upotreba (DA/NE)
Poslovne zgrade i uredski prostori				
Poslovna zgrada	Crkvine - nadzorna postaja i skladište	Ured tehničke službe i skladište	Objekt (24+27 m ²) i skladište	Da
Poslovna zgrada	Turističko informativni centar Biograd	Turističko informativni centar u Biogradu n/M	Poslovna zgrada 101 m ² s pripadajućim dvorištem 642 m ² . U prizemlju: info dvorana i multifunkcionalna dvorana, na katu: ured, spremište i kuhinja.	Da, ured djelomično iskorišten
Poslovna zgrada	Centar za održivi aktivni turizam Biosfera Biograd	Zajednički posjetiteljski centar NP Kornati, NP Paklenica, PP Velebit, PP Telašćica i PP Vransko jezero	Poslovna zgrada s pripadajućim dvorištem, ukupne površine zgrade 281 m ² gospodarske zgrade površine 39 m ² i dvorišta od 680 m ² .	Ne
Poslovna zgrada	Betina	Prezentacijski centar PP Vransko jezero i NP Kornati	Pravo korištenja na nekretnini, 62,94 m ² u prizemlju i cijeli drugi kat	Ne
Poslovna zgrada - drvena građevina	Crkvine - ornitološka postaja	Ornitološka postaja - objekt za boravak istraživača i prvenstveno prstenovača ptica	Drvena kućica (62 m ² , smještajni kapacitet 8 osoba), promatračnica za ptice, drvena poučna staza	Da.

Uredski prostori u poslovnoj zgradi	Uredi PP Vransko jezero u Biogradu	Uprava Javne ustanove	Šest opremljenih ureda, 142,81 m ²	Da
Građevinsko zemljište s poslovnom zgradom- dio koji je trenutno u zakupu (konoba 31,77 m ² , okrepnica 4,17 m ² , ostava 2,99 m ² , terasa 50 m ² i komin 8,60 m ²)	Vidikovac Kamenjak	Ugostiteljski objekt s terasom i kominom	Dio građevinskog zemljišta s poslovnim prostorom (trenutno u zakupu) u funkciji ugostiteljskog objekta, ostava i terasa na platou	Da
Građevinsko zemljište s poslovnom zgradom- dio koji trenutno nije u zakupu, parkiralište i plato vidikovca	Vidikovac Kamenjak, info centar Kamenjak	Info centar, suvenirnica koja trenutno nije u funkciji, sanitarni čvor i parkiralište	Dio građevinskog zemljišta s poslovnim prostorom koji nije u zakupu, info punkt, toalet i parkiralište	Parcijalno (suvenirnica trenutno nije u funkciji)
Kameni i drveni objekti				
Gospodarska zgrada (ribarska kućica)	Živača	Ribarska kućica	Stara ribarska kućica, kapacitet 20 ljudi	U Posjedu ŠRD Banjevci
Drvena montažna tipska građevina	Eko blok - Bašinka	Smještaj sanitarija na pristaništu broda Bašinka	Bruto površina 14,95 m ²	Ne
Drvena montažna tipska građevina	Eko blok - Crkvine	Ured čuvara prirode	Bruto površina 17,7 m ²	Da
Drvena montažna tipska građevina	Eko blok - Crkvine, adrenalinski park	Servisna kućica za adrenalinski park (za opremu i bicikle)	Bruto površina 14,95 m ²	Da
Drvena montažna tipska građevina	Eko blok - Kamenjak	Info centar i suvenirnica	Bruto površina 14,95 m ²	Da
Drvena montažna tipska građevina	Eko blok - Prosika	Info centar i suvenirnica	Bruto površina 14,95 m ²	Da
Drvena montažna građevina	Crkvine - info centar	Info centar i suvenirnica	Bruto površina 15 m ²	Da
Kameni objekti	Prosika - info centar, sanitarni objekt, skladište za bicikle	Budući ugostiteljski objekt, sanitarni objekt, spremište za bicikle, komin	Tradicijska kućica (32 m ²), sanitarni čvor (24 m ²), skladište	Da
Zemljišta i ostalo				

Poljoprivredno zemljište	Poljoprivredna zemljišna čestica na Prošici	Poljoprivredno zemljište	Bruto površina 4168 m ²	Ne
Telemetrijska kućica	Čelinka		Kućica 15 m ² za smještaj opreme i 2 antenska stupa s kamerom	Ne

Izvor: JU PP Vransko jezero

U Parku prirode uređeni su putevi dužine oko 50 km koji čine prometnu infrastrukturu za potrebe posjetitelja te nadzor i zaštitu područja. Jugoistočno od Parka cijelom dužinom prolazi državna cesta D-8 (Jadranska turistička cesta) koja se u jednom dijelu preklapa s granicom Parka u dužini od oko 2 km, a u najjužnijem dijelu u dužini od 2 km prolazi kroz sam Park. Uz rub ornitološkog rezervata i sjeverozapadnu granicu Parka prolazi županijska cesta (Ž-6064) Miranje - Vrana - Pakoštane. Ova prometnica je ujedno i spojna cesta za ulaz Benkovac na autocestu (A1), 6 km udaljen od granice Parka, dok je ulaz Pirovac udaljen nešto manje od 20 km. Neposredno uz sjeverni rub Parka od županijske ceste odvaja se lokalna cesta (L-63143) Vrana - Radašinovci, na koju se nastavlja lokalna cesta (L-63145) Dobra voda - Banjevci. Uz istočni rub Parka prolazi županijska cesta (Ž-6068) Stankovci - Banjevci - Kašid - Pirovac.

Park je dakle u neposrednoj blizini okružen cestovnim prstenom dugim 48 kilometara, a interna prometna infrastruktura Parka je vrlo dobro umrežena u javni prometni sustav. Od prometne i popratne infrastrukture na području PP Vransko jezero, ističu se pristaništa i lučice te izgrađene pješačke i biciklističke rute s brojačima posjetitelja, smjerokazima te drugim signalizacijskim i orijentacijskim pločama. Sva navedena prometna i popratna infrastruktura u vlasništvu je JUPPVJ.

Tablica 2. Prometna i popratna infrastruktura na području PP Vransko jezero

Vrsta	Naziv	Namjena	Opis	Upotreba (DA/NE)
Jezerska infrastruktura				
Pontonsko pristanište	Bašinka	pristanište za brod	Ponton za turistički brod i brodicu	Ne
Lučica	Prošika	sportska lučica sa 70 priveznih mjesta	Vanjski kameni i drveni stolovi i interpretacijske ploče	Da
Lučica	Crkvine	lučica	Lučica za čamce, najam veza	Da
Kopnena infrastruktura				

Biciklističke rute	na području cijelog PP	biciklizam	cca 40 km	Da
Smjerokazi	Biciklistički i pješački smjerokazi	signalizacija	140 smjerokaza	Da
Pješačke rute	na području cijelog PP	pješačenje	opisane u karti Parka	Da
Drvena poučna staza	Drvena poučna staza	poučna staza u ornitološkom rezervatu	Drvena poučna pješačka staza s proširenjima, okretištim i platformama za promatranje, ukupne dužine 552 m	Da
Punionica za električna vozila	Punionica	punjenje električnih vozila	1 punionica kod info centra Crkvine	Da

Izvor: JU PP Vransko jezero

Park prirode Vransko jezero u svom vlasništvu posjeduje velik raspon različite opreme i popratne infrastrukture za posjetitelje. Pritom se izdvajaju klupe i stolovi za rekreativni odmor posjetitelja te oprema za korištenje različitih usluga na području Parka kao što su vlak, brodica, bicikli, kajaci i sva popratna oprema navedena u tablici u nastavku. Izgrađena infrastruktura s popratnom opremom privukla je i lokalno stanovništvo iz okolnih naselja i gradova koji dolaze u Park prirode, poglavito vikendom i blagdanima.

Tablica 3. Oprema i popratna infrastruktura na području PP Vransko jezero

Naziv	Namjena	Opis (veličina, količina, kapacitet)
Stolovi i klupe - betonski	odmor	16 stolova, 36 klupa
Stolovi i klupe - drveni	odmor	30 stolova, 60 klupa
Fiksni stolovi i klupe - kameni	odmor	5 Stolova Kamenjak, 20 klupa, 3 stola Prosika, 13 klupa
Bicikli	najam	10 bicikala
Bicikli električni	najam	5 električnih bicikala
Stalci za bicikle	popratna infrastruktura	5 stalaka za bicikle
Dodatna oprema za bicikle	najam	kacige, sjedalice 1x
Punionica za električna vozila	punjenje električnih vozila	2 punionice
Turistički vlak	za ture posjetitelja	za 60 posjetitelja
Turistički brod Danguba	za ture posjetitelja	za 60 posjetitelja, električni

Solarna Brodica	za ture posjetitelja	za 12 posjetitelja
Kajaci	najam	7 kajaka
Dodatna oprema za kajake	najam	prsluci, vesla, sjedišta
Dalekozori	interpretacija i edukacija	20 dalekozora
Durbin fiksni	interpretacija i edukacija	2 durbina
Durbin swarovski	interpretacija i edukacija	2 durbina
Dodatna oprema za adrenalinski park	rekreativne aktivnosti	pojas, kaciga, rukavice - 40
Oglasne ploče	informiranje	7 oglasnih ploča
Ploča pravila ponašanja i pravila ribolova	informiranje	17 ploča
Poučne table	interpretacija i edukacija	73 poučnih tabli
Orijentacijske ploče	signalizacija	13 orijentacijskih ploča
Posjetiteljska signalizacija	putokaz	Table, postavljeno unutar Parka i na prilaznim putevima.
Brojači posjetitelja	brojanje posjetitelja	13 brojača
Sustav videonadzora u svrhu sprječavanja požara	nadzorna služba	Čelinka. Kućica 15m ² za smještaj opreme i 2 antenska stupa s kamerom.
Solarni paneli	opskrba el. energije za info centre	2 solarna panela (Kamenjak i Prosika)
Koševi za smeće	odlaganje otpada	23 koša
Promatračnice	interpretacija i edukacija	5 drvenih promatračnica (2 drvene nisu u funkciji) i 1 kamena (Majdan)
Zabavni (adrenalinski) park- lokalitet Crkvine	rekreacija i razonoda	Adrenalinski park sastoji se od tri različite staze: školske staze s 2 elementa, staze do 2 metra s 13 elemenata i staze do 3 metra s 14 elemenata, na ukupnoj površini od 3780m ²

Izvor: JU PP Vransko jezero

Uz navedene infrastrukturne objekte, prometnu i popratnu infrastrukturu te opremu, postoji i niz idejnih/glavnih projekata koji će se razvijati u narednom periodu u Parku koji obuhvaćaju različite oblike infrastrukture i opreme koja će se sukladno realizaciji ažurirati u bazi podataka:

- Izvedbeni projekt drvene poučne pješačke staze „Vadila“
- Projekt edukacijske staze održivog aktivnog turizma – biciklističko-pješačka staza Pakoštane – Vrana
- Idejni projekt i Proračun sidrenog sustava Plovila u Lučici Crkvine
- Izvedbeni projekt Faze III lučice Crkvine - obuhvaća rekonstrukciju i proširenje postojeće lučice
- Glavni projekt uređenja parkirališta uz pristupni put do lučice Crkvine
- Idejno rješenje - regenerativne poljoprivrede za prilagodbu na utjecaje klimatskih promjena na području Jasen u Natura 2000 području Vransko jezero i Jasen
- Glavni projekt zgrade skladišta Crkvine
- Izvedbeni projekt ZIP Bike Kamenjak
- Izvedbeni projekt Pješačka staza Modravice - uređenje pješačke staze "Modravice" u Parku prirode Vransko jezero
- Detaljni plan uređenja autokampa Drage zapad.

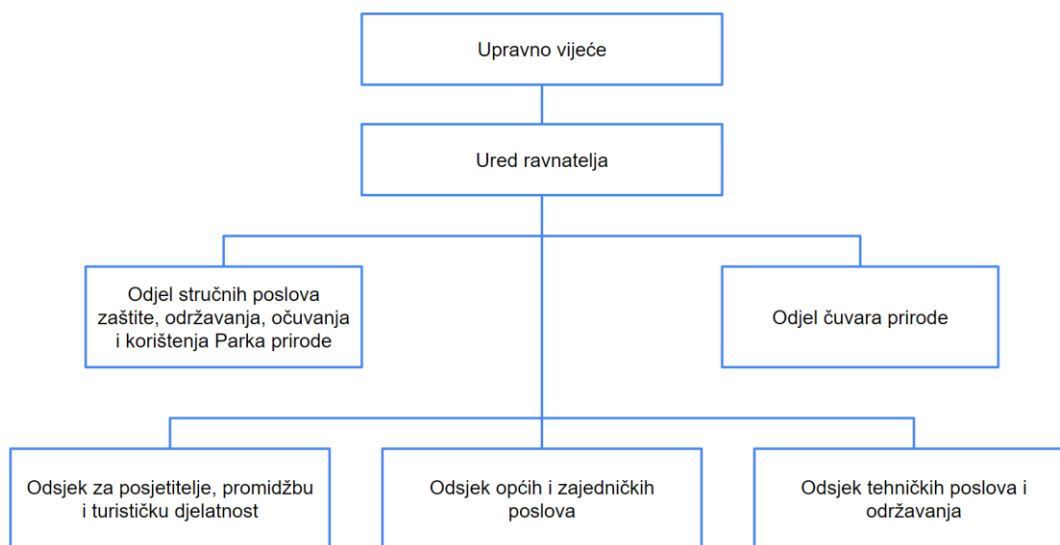
U odnosu na podtemu 1.1., može se zaključiti da je ukupna infrastruktura u Parku prirode Vransko jezero, koja obuhvaća infrastrukturne objekte, prometnu infrastrukturu te opremu, trenutno dostatna u odnosu na broj posjetitelja. Dio opreme nije u potpunosti iskorišten (primjerice, problem gaza broda Dangube, zatim učestali kvarovi na električnim biciklima i nemogućnost servisiranja istih, te problem pogona električnog vlakića na području težih uspona). Navedeno iziskuje da se takva oprema rashoduje prema pravilima natječaja i da je nužno holističko promišljanje prilikom nabave nove opreme kako bi bila u potpunoj upotrebi. Obzirom da se u narednih 10 godina za koliko se ovaj plan upravljanja posjetiteljima razvija, očekuje povećanje broja posjetitelja, uz razvoj infrastrukture, bit će potrebno i strateški promišljati nabavu i raspored nove opreme s osobitim naglaskom na tzv. najpopularnije (bicikli, kajaci, klupe i stolovi, koševi za smeće i ostalo).

Podtema 1.2. Analiza ljudskih, materijalnih i financijskih resursa JUPPVJ za upravljanje objektima, uslugama i posjetiteljima

Javna ustanova Park prirode Vransko jezero bavi se zaštitom, održavanjem i promicanjem Parka prirode u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranjem provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju te sudjelovanjem u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring).

Javnom ustanovom upravlja peteročlano Upravno vijeće koje se sastoji od predsjednice i četiri predstavnika: lokalne zajednice, znanstvene zajednice, nevladinog sektora i jednog predstavnika radnika. Ravnatelj Ustanove upravlja organizacijom i poslovnim aktivnostima. Stručni poslovi upravljanja zaštićenim područjem u nadležnosti su Odjela stručnih poslova zaštite, održavanja, očuvanja i korištenja Parka prirode pod vodstvom stručnog voditelja, kojeg imenuje Upravno vijeće. Unutarnje ustrojstvo, djelokrug i način

rada Ustanove uređeni su Statutom i Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada te je prikazano u nastavku.

Slika 2. Ustrojstvo Javne ustanove PPVJ

Unutar Javne ustanove Park prirode Vransko jezero postoji šest ustrojstvenih jedinica:

- Ured ravnatelja (ravnatelj i administrativna tajnica)
- Odjel stručnih poslova zaštite, održavanja i očuvanja i korištenja Parka prirode (stručna voditeljica i šest stručnih savjetnika i suradnika: viši stručni savjetnik za kulturnu baštinu, dvije više stručne savjetnice za edukaciju, viša stručna savjetnica za upravljanje prirodnim resursima, viša stručna savjetnica – biolog i stručna suradnica za projektne aktivnosti)
- Odjel čuvara prirode (glavni čuvar prirode i jedan čuvar I. vrste, te četiri čuvara III. vrste)
- Odsjek tehničkih poslova i održavanja (voditelj odsjeka tehničkih poslova i održavanja, tri djelatnika za održavanje staza i građevinskih objekata i vozač)
- Odsjek za posjetitelje, promidžbu i turističku djelatnost (stručna savjetnica za promidžbu i prezentaciju, 7 sezonskih radnika (viši stručni referent- vodič i stručni referent- informator) u 2021.)
- Odsjek općih i zajedničkih poslova (tajnica ustanove, voditeljica računovodstva i financijski knjigovođa).

Prema podacima Godišnjeg programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode Vransko jezero za 2020. godinu, u JUPPVJ zaposleno je ukupno 31 djelatnika, od čega je 16 zaposleno na neodređeno, 12 na određeno, 2 na učenički i studentski ugovor te jedan djelatnik na stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa. Od 12 djelatnika zaposlenih na određeno, petoro radi sezonski, a četvero je zaposleno na projektu. Također, evidentirana je potreba za novim djelatnicima na

sljedećim pozicijama: stručni savjetnik - hidrogeolog, viši stručni referent - vodič (ukupno 5, od toga 4 sezonska djelatnika), stručni referent - informator (7 sezonskih djelatnika), zapovjednik (upravitelj) broda II. i III. vrste (2), mornar (4), pomoćni mornar (2), administrativni tajnik i voditelj računovodstva.

Sredstva za rad Ustanove i obavljanje njene djelatnosti osiguravaju se iz: državnog proračuna, prihoda od korištenja Parka prirode »Vransko jezero«, prihoda od naknada te drugih izvora utvrđenih Zakonom o zaštiti prirode i posebnim propisima. Svake poslovne godine Ustanova donosi godišnji financijski plan, a izrađen je i plan rashoda za period od 3 godine nakon financijskog plana. U budućem razdoblju planirano je značajno povećanje prihoda od proizvoda i usluge u odnosu na 2020. godinu, ali i predpandemijsku, 2019. Na rashodovnoj strani, planirano je blago povećanje uobičajenih troškova poslovanja poput materijalnih troškova i rashoda za zaposlene, te nastavak značajnih ulaganja u nabavu nefinancijske imovine za što je u 2021. planiran ukupan iznos od preko 10 milijuna kuna. Navedeno će se biti financirano uz kapitalne pomoći tijela EU.

U odnosu na podtemu 1.2, može se zaključiti kako su resursi JUPPVJ iz perspektive upravljanja posjetiteljima nedostatni, odnosno potkapacitirani, posebice u vidu sezonskih zaposlenika. U slučaju povećanja broja posjetitelja, nužno će biti zapošljavanje novih djelatnika i povećanje broja sezonskih djelatnika.

Podtema 1.3. Analiza smještajnih kapaciteta i turističkih pokazatelja u okruženju Parka

U kontekstu turističke infrastrukture i potencijala za razvoj proizvoda i usluga za posjetitelje i turiste Parka prirode Vransko jezero te sukladno sinergijskom potencijalu drugih programa, u nastavku se nalazi pregled smještajnih kapaciteta u obje županije, odnosno na najatraktivnijim turističkim lokacijama za noćenja. Podaci su temeljeni na izvještaju Državnog zavoda za statistiku iz 2019. obzirom da se ista uzima relevantnijom u odnosu na turističke pokazatelje, imajući na umu COVID-19 krizu koja je zahvatila turizam 2020.²⁶

Iz tabličnih prikaza iščitava se kako u odnosu na broj postelja i broj posjetitelja, prednjači grad Biograd na Moru i općina Tisno u Šibensko-kninskoj županiji. Grad Biograd na Moru u odnosu na ostale prikazane gradove ima značajno veći broj posjetitelja i zasigurno je ključna lokacija koja se povezuje i s Parkom prirode. Biograd na Moru prednjači i u broju postelja, ali ne značajno, a slijede ga općine Tisno i Pakoštane što ukazuje da navedene jedinice lokalne samouprave imaju mogućnost usmjeriti najznačajniji broj posjetitelja u Park prirode Vransko jezero.

²⁶ Državni zavod za statistiku, Turizam u 2019., Statistička izvješća; https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1661.pdf

Tablica 4. Turistički pokazatelji za okolna turistička središta u 2019. godini

Pokazatelj	Biograd na Moru	Pakoštane	Sveti Filip i Jakov	Pirovac	Tisno
Broj postelja	15 088	12 358	8 476	5 134	13 383
Broj dolazaka	182 803	88 653	60 492	30 321	80 495
Broj noćenja	964 548	643 489	434 836	218 081	593 860
Prosječni broj noćenja po postelji	63,9	52	51,3	42,5	44,4
Prosječni broj noćenja turista	5,3	7,3	7,1	7,2	7,4
Udio dolazaka u dolascima turista u Županiji	10,4%	5%	3,5%	3%	8%
Udio noćenja u noćenjima turista u Županiji	9,8%	6,5	4,4%	4%	11%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Izvještaj: Turizam 2019.

Na području samog Parka prirode Vransko jezero posjetitelji mogu odsjesti u privatnom smještaju (apartmani i kuće za odmor), čime članovi lokalne zajednice ostvaruju ekonomsku korist od samih posjetitelja. Evidentirano je ukupno 13 privatnih iznajmljivača na području samog Parka, od čega je 7 na području Majdan, 3 u Pakoštane te po jedan u Prosici, Dragama i Gornjoj Tonji. Također, postoji mogućnost odsjedanja posjetitelja i u kampu Vransko jezero Crkvine koji se nalazi na samoj obali Vranskog jezera, u neposrednoj blizini Ornitološkog rezervata, koji je u privatnom vlasništvu. Kamp je nakon renoviranja ponovno otvoren 2017. godine te sadrži najveće smještajne kapacitete, 180 parcela i 6 mobilnih kućica uz jezero, market i sportske sadržaje na vodi (mogućnost veslanja, jedrenja, surfanja, plivanja) i na kopnu (boćanje, stolni tenis, nogomet, odbojka, košarka). Trenutno je kategoriziran kao kamp sa 3 zvjezdice. Korištenje kampa definirano je ugovorom o koncesijskom odobrenju, a tijekom konzultativnog procesa s dionicima istaknuto je kako JUPP nastoji ostvariti dijalog s kampom kako bi se poštivala pravila zaštite i očuvanja prirode. Iako se u većem dijelu usuglašena pravila poštuju, istaknuto je kako u pojedinim slučajevima dolazi do njihovih kršenja od strane kampa, kroz primjerice nedozvoljene aktivnosti nasipavanja plaže (istaknuto i u Godišnjem programu zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode Vransko jezero za 2020. godinu, gdje je navedeno kako je evidentirano “značajnije kršenje uvjeta zaštite prirode iz (koncesijskog) ugovora”). Obzirom na lokaciju kampa u neposrednoj blizini ornitološkog rezervata (za koju je razvidno kako se u dogledno vrijeme neće mijenjati, iako je prepoznat potencijal otvaranja novog autokampa na prihvatljivijoj lokaciji Drage zapad), nužno je dalje unaprjeđivati komunikaciju i suradnju kako bi se osigurala zaštita ornitološkog rezervata kao posebno vrijednog zaštićenog područja.

U odnosu na podtemu 1.3., evidentiran je veliki potencijal posjećivanja vezano uz turističke i smještajne kapacitete u JLP(R)S koje okružuju PPVJ. Područje Parka i širi teritorij obje županije popularne su turističke destinacije te predstavljaju s jedne strane veliki potencijal povećanja broja posjetitelja, ali i potencijalni rizik masovnosti posjeta koja bi mogla ugroziti Park. Evidentno je da su turistički i smještajni kapaciteti obzirom na ponudu za posjetitelje zadovoljavajući te da nije potrebno poduzimati daljnje aktivnosti vezane uz ovo područje.

Podtema 1.4. Protokol za reagiranje u rizičnim situacijama

Mogući rizici koji se razmatraju prilikom izrade Procjene rizika od velikih nesreća su potresi, epidemije i pandemije, ekstremne vremenske pojave - toplinski valovi, požari otvorenog tipa, olujno i orkansko nevrijeme i jak vjetar, industrijske nesreće i poplave izazvane pucanjem brana. Prema Procjeni rizika od velikih nesreća za područje Zadarske županije iz 2019. godine,²⁷ uključujući i područje Vranskog jezera, ističu se sljedeće vrste potencijalnih rizika:

- umjereni rizici: rizik od potresa, rizik od industrijskih nesreća i poplava
- visoki rizici: rizik od epidemija i pandemija, rizik od ekstremnih vremenskih pojava - toplinski val i rizik od olujnog i orkanskog nevremena i jakog vjetra
- vrlo visoki rizici: rizik od požara otvorenog tipa

U Šibensko-kninskoj županiji izrađene su Smjernice za potrebe izrade procjene rizika od velikih nesreća Šibensko-kninske županije i jedinica lokalnih samouprava.²⁸

Prema istaknutim dokumentima, posebno se ističe visok rizik od požara otvorenog tipa. U kontekstu pripreme za potencijalne rizične situacije te uspostavu protokola za reagiranje u istima, Javna ustanova Park prirode Vransko jezero usvojila je 2012. godine Pravilnik zaštite od požara²⁹ kojim se uređuje zaštita od požara i drugih nesreća. Sustav zaštite od požara i tehnoloških eksplozija obuhvaća norme ponašanja zaposlenika Javne ustanove te tehničke normative, norme i upute u svezi s građevinama i sredstvima rada. Poslove iz područja zaštite od požara i tehnoloških eksplozija na svim građevinama, građevinskim dijelovima i prostoru Parka, kao i na svim radnim mjestima, obavlja Služba zaštite od požara. Službu čine djelatnici Parka osposobljeni za dobrovoljne vatrogasce te djelatnik s položenim stručnim ispitom za poslove zaštite od požara.

Na prostoru Parka vrši se motrenje u sklopu redovnog obilaska i čuvanja objekata i prostora Parka. Ophodnjama je propisan način motrenja, javljanja i uzbunjivanja u slučaju požara, a svi djelatnici u sklopu radnih zadataka zaduženi su u svom djelokrugu za motrenje i dojavu

²⁷ <https://www.zadarska-zupanija.hr/planovi-prostorno/procjena-rizika-od-velikih-nesre%C4%87a-za-zadarsku-%C5%BEupaniju>

²⁸ https://www.sibensko-kninska-zupanija.hr/upload/stranice/2017/02/2017-02-10/227/Smjernice_procjene_rizika_SKZ_suglasnost.pdf

²⁹ <http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/documents/pravilnik-zastite-od-pozara.pdf>

požara. Sukladno Pravilniku, na području Parka javljanje požara može se ostvariti telefonom / mobitelom (pozivom na broj vatrogasnog dežurstva Parka 023 383 181), vatrogasnim sustavom veza (prijenosnim radiotelefonima) i osobno.

Park prirode Vransko jezero također raspolaže Planom zaštite od požara iz 2015. godine.³⁰ Plan definira načine primanja dojava požara, obveze ključnih dionika prilikom gašenja požara, način uključivanja službi za pružanje prve medicinske pomoći, aktivnosti gašenja požara kada se u isto uključuju vanjske profesionalne i dobrovoljne vatrogasne postrojbe te druge ključne elemente sustava zaštite od požara na prostoru Parka prirode.

Sukladno Planu, požar se, uz iznad spomenuti broj vatrogasnog dežurstva Parka, može telefonski dojaviti i na brojeve 193 (Javna vatrogasna postrojba Biograd n/m), 112 (Centar 112 Zadar) te 192 (MUP). U periodu ljetne požarne sezone u Parku se organizira 24-satno vatrogasno dežurstvo. Park nadalje, uz motrenje koje se odvija u sklopu redovnog obilaska parka, danonoćno motri i automatizirani inteligentni protupožarni sustav video nadzora (IPAS), čime je otklonjena potreba za ustrojavanjem motrionica s ljudskom posadom. Najbliže vatrogasne postrojbe koje po potrebi djeluju na području Parka su Javna vatrogasna postrojba Biograd n/m, te Dobrovoljna vatrogasna društva Biograd n/m, Stankovci, Pakoštane i Pirovac. Park se također nalazi u dometu kanadera i helikoptera za gašenje požara iz Zadra, kojima je procijenjeno vrijeme dolaska na intervenciju iz zraka 7 (kanader), odnosno 8 (helikopter) minuta za sjeverni dio Parka te 11, odnosno 14 minuta za južni dio Parka.

U odnosu na podtemu 1.4., najveći rizik na navedenom prostoru je rizik od požara otvorenog tipa koji potencijalno predstavlja direktnu ugrozu PPVJ. Iako je JUPPVJ usvojila Pravilnik zaštite od požara, evidentirana je potreba za uspostavom dokumenta šireg obuhvata, odnosno protokola za reagiranje u rizičnim situacijama različitih vrsta. Također, prilikom intervjuiranja dionika istaknuta je mogućnost ostvarivanja suradnje u kontekstu proširivanja programa protupožarne zaštite JLP(R)S na područje samog Parka, osobito inicijative i nastojanja Šibensko-kninske županije u ovom kontekstu, te mogućnost uključivanja u inovativne projekte kao što su projekti rane detekcije požara i dr.³¹

---

³⁰ Plan je trenutno u postupku revizije kako bi se, ukoliko bude potrebno, uskladio s eventualnim novinama u radu JUPP.

³¹ Radi se o projektu FIRESPELL (punim nazivom "Poticanje poboljšane reakcije prekograničnih hitnih službi i prevencija katastrofa povećanjem sigurnosne razine"), strateškom prekograničnom projektu financiranom sredstvima Europske unije kojeg Razvojna agencija Šibensko-kninske županije provodi u suradnji s 15 hrvatskih i talijanskih partnera. Cilj projekta je povećanje kapaciteta organizacija hitnih službi u svrhu učinkovitijeg rješavanja prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem. Kroz projekt će se na području šest primorskih županija nabaviti sigurnosna oprema, hitna vozila na kopnu i moru, poboljšat će se postojeće regulative za djelovanje žurnih službi te će se izgraditi i uspostaviti centri za naprednu obuku članova hitnih službi. Projekt predstavlja nastavak projekta HOLISTIC kroz koji je postavljen napredni sustav videonadzora za zaštitu od šumskih požara, nabavljeni su GPS uređaji za praćenje vatrogasnih vozila, tableti za mapiranje opožarenih površina te dron za nadgledanje opožarenih površina, a također su razvijene zajedničke politike upravljanja zaštitom od požara s ciljem minimiziranja rizika od požara.

Podtema 1.5. Analiza plana gospodarenja otpadom i izrada smjernica za njegovo poboljšanje

Za gospodarenje otpadom na području Parka prirode Vransko jezero zadužena su lokalna komunalna poduzeća šest okolnih jedinica lokalne samouprave (Tablica 5.). Ona su osim za gospodarenje otpadom, zadužena i za praćenje stanja na terenu i eventualne nužne intervencije poput sanacije ilegalnih odlagališta i sl. Odvoz i prikupljanje komunalnog otpada u JLS-ovima na čijem području se nalazi Park prirode provode komunalna poduzeća prikazana u nastavku.

Tablica 5. Popis komunalnih poduzeća JLS-ova koji se nalaze na području Parka prirode Vransko jezero

JLS	Komunalno poduzeće
Biograd na Moru	Bošana d.o.o.
Benkovac	Benković d.o.o.
Tisno	Ježinac d.o.o.
Pakoštane	Juština d.o.o.
Stankovci	Michieli - Tomić d.o.o.
Pirovac	Vrilo d.o.o.

Dodatni izazov u gospodarenju otpadom u zaštićenom području predstavlja turizam, odnosno bilo koja gospodarska aktivnost, kao i cirkulacija ljudi kroz zaštićeno područje stvara problem generacije otpada, odnosno gospodarenja otpadom. Dinamika gospodarskih aktivnosti i kretanja kroz zaštićeno područje utječe na specifičnost gospodarenja otpadom, bilo da je riječ o turističkoj sezoni ili organiziranim društvenim aktivnostima u pojedinim dijelovima godine, poput sezone ribolova.

Park prirode Vransko jezero, u kontekstu gospodarenja otpadom, ističe se u strateškim dokumentima od okolnih JL(R)S-ova. Tako se primjerice u Strategiji razvoja Grada Biograda na Moru,³² PPVJ spominje u kontekstu zaštićenog područja, gdje se u neposrednoj blizini Vranskog nalazi odlagalište otpada koje stvara opasnost od onečišćenja jezera. U Planu gospodarenja otpadom Biograda na Moru za razdoblje 2017.-2022. godine, ističe se odlagalište otpada "Baštijunski Brig", smješteno sjeveroistočno od Grada Biograda na Moru, na blagoj padini između Parka prirode Vransko jezero i poljoprivrednog dobra "Vrana". Od 7,65 ha površine obuhvata odlagališta oko 6,2 ha pripada površini namijenjenoj prostoru za odlaganje, a ostali dio otpada na ulazno-izlaznu zonu, protupožarne putove, zeleni pojas i pristupni put od državne ceste do odlagališta. Program

³² https://www.biogradnamoru.hr/images/dokumenti/gradska-uprava/Strategija_razvoja__Biograda_1367493696.pdf

ukupnog razvoja općine Pakoštane³³ ističe postojanje divljih odlagališta otpada na području Parka. Ostale JLS nisu posebno istaknule Vransko jezero u kontekstu gospodarenja otpadom unutar strateških dokumenata.

Prilikom provođenja konzultativnog procesa s dionicima, na fokus grupi posebno je istaknuto odlagalište otpada Diklo u Zadru kao jedino odlagalište u Zadarskoj županiji gdje se može odložiti neopasni otpad, a uskoro je planirana njegova sanacija i zatvaranje, što će predstavljati dodatnu prepreku za propisno zbrinjavanje otpada i s područja Vranskog jezera. Dionici su također istaknuli potrebu jačanja suradnje s komunalnim društvima kroz sklapanje sporazuma o suradnji te potrebu za organizacijom većeg broja akcija čišćenja i uklanjanja otpada na području Parka.

U odnosu na podtemu 1.5. gospodarenje otpadom nije u nadležnosti u JUPPVJ zbog čega se ova podtema neće detaljnije razrađivati unutar novih ciljeva. Nadalje, neizostavno je i dalje unaprijeđivati podizanje svijesti lokalnog stanovništva kao i posjetitelja o važnosti ispravnog odlaganja otpada na području Parka prirode što će biti obuhvaćeno kroz edukacije posjetitelja i lokalne zajednice.

Podtema 1.6. Edukacije za zaposlenike JU za upravljanje posjetiteljima (ljudski resursi, kvalifikacije zaposlenih, sredstva za upravljanje posjetiteljima)

Unutar Javne ustanove Park prirode Vransko jezero organizacijom i provedbom cjelokupnog sustava posjećivanja, kao i osmišljavanjem i kontinuiranim prilagođavanjem potpune turističke ponude bavi se Odsjek za posjetitelje, promidžbu i turističku djelatnost. Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu Javne ustanove Park prirode Vransko jezero (2018.) predviđeno je da se odsjek sastoji od Voditelja Odsjeka, višeg stručnog savjetnika za promidžbu i prezentaciju, stručnog savjetnika za promidžbu i prezentaciju (2 izvršitelja), stručnog suradnika za promidžbu i prezentaciju, višeg stručnog referenta - vodiča (6 izvršitelja) te stručnog referenta - informatora (16 izvršitelja).

Sukladno Pravilniku o unutarnjem ustrojstvu Javne ustanove Park prirode Vransko jezero (2018.), za navedena radna mjesta propisani su sljedeći stručni uvjeti:

- Za radna mjesta voditelja Odsjeka, višeg stručnog savjetnika, stručnog savjetnika, stručnog suradnika i višeg stručnog referenta (vodiča) visoka stručna sprema, s odgovarajućim radnim iskustvom u rasponu 1-5 godina, te poznavanje rada na računalu, aktivno znanje stranih jezika te posjedovanje vozačke dozvole B kategorije;

³³<https://www.opcina-pakostane.hr/attachments/preview/60229a2529cf4/program-ukupnog-razvoja-opcine-pakostane-2016-2020.pdf>

- Za radno mjesto stručni referent (informator) srednja stručna sprema odgovarajućeg smjera, uz aktivno znanje engleskog jezika, poznavanje rada na računalu te posjedovanje vozačke dozvole B kategorije.

Voditelj Odsjeka vodi, organizira i koordinira rad Odsjeka za posjetitelje, promidžbu i turističku djelatnost, te obavlja poslove u svezi s razvojem turističke infrastrukture te cjelovitog sustava posjećivanja. Viši stručni savjetnik za promidžbu i prezentaciju prvenstveno planira sve oblike promidžbenih aktivnosti u Parku prirode, predlaže plan obilaska Parka prirode i njegovih vrijednosti, koordinira i organizira izlete u Parku prirode, surađuje s turističkim agencijama te izrađuje analize i sastavlja potrebne evidencije o broju posjetitelja. Sličnim opsegom poslova bavi se i stručni savjetnik te stručni suradnik za promidžbu i prezentaciju. Viši stručni referent – vodič obavlja poslove vodiča, odnosno obilazi s grupama ili pojedincima vrijednosti Parka prirode i daje potrebne interpretacije, izrađuje plan obilaska Parka prirode i njegovih vrijednosti, provodi mjere praćenja turističkih aktivnosti i podnosi izvještaje o rezultatima, te sudjeluje u anketiranju posjetitelja. Stručni referent – informator pak prvenstveno obavlja prodaju ulaznica na ulazima u Park prirode, vodi evidenciju o strukturi prodanih ulaznica na dnevnoj bazi te daje posjetiteljima osnovne informacije o Parku prirode.

Sukladno Godišnjem programu zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode Vransko jezero za 2020. godinu u Odsjeku za posjetitelje, promidžbu i turizam zaposleni su sljedeći djelatnici:

Radno mjesto	Zvanje	Tip ugovora
Stručna suradnica za promidžbu i prezentaciju	Dipl.turism.comm.	Na određeno, rad na projektu
Viši stručni referent - vodič	bacc.oec.	Na određeno, sezonski rad
Stručni referent – informator III. vrste	komercijalist SSS	Na određeno, sezonski rad
Stručni referent - informator III. vrste	mag. hrvatskog jezika i književnosti	Na određeno, sezonski rad
Stručni referent – informator III. vrste	bacc.ing.agr	Na određeno, sezonski rad
Stručni referent – informator III. vrste	hotelijersko turistički tehničar	Na određeno, sezonski rad
Informator (4)	Student	Studentski ugovor
Informator (4)	Učenik	Učenički ugovor

Kada se ovi podaci usporede sa sistematizacijom predviđenom Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu Javne ustanove Park prirode Vransko jezero (2018.), gdje je navedeno da se Odsjek sastoji od 27 djelatnika, vidljivo je kako je trenutno Odsjek potkapacitiran u odnosu na obavljanje poslova koji se nalaze u njegovoj nadležnosti. Osobito također valja istaknuti kako radno mjesto Voditelja odsjeka nije ispunjeno, dok je većina ostalih djelatnika zaposlena na određeno (sezonski rad). Prema Programu, JU PP Vransko jezero ističe potrebu za zapošljavanjem sljedećih djelatnika u Odsjeku:

- Viši stručni referent - vodič (na neodređeno)
- Viši stručni referent - vodič (4) (na određeno, sezonski rad)
- Stručni referent - informator (7) (na određeno, sezonski rad)

Ustanova je prepoznala kako svake godine postoji sve veća potreba za sezonskim radnicima, no ujedno sve je veći problem zapošljavanja istih. U 2019. godini na sezoni je zaposleno 3 informatora i 1 vodič, 4 studenta i 4 učenika uz 1 stalnog zaposlenika iz Odsjeka tehničkih poslova. Sukladno Programu, manjak kapaciteta za vođenje grupa posjetitelja JU PP nadomješta angažmanom djelatnika Odjela stručnih poslova, a nedostatak kapaciteta za vođenje njemačkih i francuskih posjetitelja nadomješta edukacijom turističkih vodiča koji potom samostalno vode posjetitelje po programu edukacije Ustanove. Valja također naglasiti kako JUPP prepoznaje izazove povezane sa zapošljavanjem sezonskih radnika, a koji se odnose na potrebu za znatnija početna ulaganja resursa u edukaciju takvih zaposlenika za rad u Parku, što iziskuje dodatan angažman djelatnika Parka.

Djelatnici Parka prirode Vransko jezero sudjelovali su u procjeni potreba za obukom i razvojem (TNA) koja se provodila u sklopu projekta tehničke pomoći za pripremu projekata za očuvanje i upravljanje Natura 2000 mrežom. TNA predstavlja sustavno istraživanje razlika ili nepodudarnosti između trenutnog stanja ili razina kompetentnosti ciljane skupine, i željenog stanja odnosno željenih razina kompetentnosti, a provodi se kroz ispunjavanje strukturiranog upitnika. Upitnik daje procjenu trenutnih vještina i iskustva osoblja na različitim razinama u javnoj ustanovi, rangiranje najvažnijih potreba za jačanjem kapaciteta te procjenu koji načini učenja su učinkoviti i prikladni.³⁴ U rezultatima istraživanja, a budući da je isto obuhvatilo više razina osoblja, ističu se sljedeći ključni uvidi:³⁵

- Za administrativno osoblje (računovodstvo, IT služba...) mali broj kategorija vještina su ispitanici smatrali relevantnima, a potrebe za jačanjem najveće su iz

³⁴ Ovim istraživanjem pokriveno je 40 JU koje upravljaju zaštićenim područjima u RH. Prosječno su dva ispitanika ispunjavala upitnik za svoju ustanovu, njih ukupno 81. Valja napomenuti kako su najveći broj ispitanika bili ravnatelji, zatim djelatnici stručne službe i stručni voditelji, stoga se procjene potreba za obukom i razvojem temelje na stavovima tih ispitanika.

³⁵ Izvješće o provedenoj procjeni potreba za obukom i razvojem (TNA), Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (HAOP), 2018.

upravljanja financijama i resursima, tehnologija i informacija i projekata u zaštićenom području.

- Čuvari prirode/tehnička služba imali su prosječno nisko ocijenjene trenutne kompetencije, stoga postoje velike potrebe za jačanjem različitih vještina.
- Za suradnike i savjetnike (stručna služba, služba za edukaciju, marketing i sl.) kategorije vještina procjena očuvanja, planiranje i upravljanje te planiranje upravljanja zaštićenim područjem i ekološkom mrežom Natura 2000 su prioritetne za jačanje.
- Glavni čuvari prirode su prosječno lošije ocijenjeni od suradnika, savjetnika i stručnih voditelja. Iako je kategorija poznavanja zakonske regulative dobro ocijenjena, i dalje je visoko na listi prioriteta za jačanjem.
- U slučaju ravnatelja i njihovih zamjenika, postoji potreba za podizanjem kapaciteta u kategoriji politika planiranja u zaštićenom području, a ispitanici su procijenili da su upravljanje financijama i ljudskim resursima vještine za koje postoji potreba za nadogradnjom iako su za njih prosječne ocjene bile relativno visoke.

Za sve kategorije osoblja, kao najprikladniji i najučinkovitiji načini učenja ističu se kratki formalni tečajevi te razmjene i studijske posjete drugim zaštićenim područjima.

Iz navedenog, kao i iz analize relevantnih dijelova Pravilnika o unutarnjem ustrojstvu Javne ustanove, vidljivo je kako postoji prostor za dodatnu izgradnju kapaciteta JU PP, osobito u području upravljanja posjetiteljima te, osim brojčano, osnaživanje istih specifičnim znanjima potrebnim za uspješno upravljanje posjetiteljima.

4.2. Tema 2 – Postojeća ograničenja i/ili preporuke aktivnosti vezane uz zaštitu i prezentaciju vrijednosti

Podtema 2.1. Koordinacija s procesima izrade Plana upravljanja

Sukladno Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Akcijski plan upravljanja posjetiteljima u zaštićenom području predstavlja dio Plana upravljanja zaštićenim područjem. Ovisno o potrebama upravljanja specifičnog zaštićenog područja, akcijski plan upravljanja posjetiteljima može biti formuliran kao zaseban dokument, odnosno dodatak planu upravljanja (u onim slučajevima kad je upravljanje posjetiteljima izrazito naglašen segment upravljanja) ili kao jedna od tema samog plana upravljanja. Iako se prilikom izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima u Parku prirode Vransko jezero odabrala prva opcija, odnosno izrada zasebnog dokumenta, neosporna je činjenica da taj dokument mora biti usklađen s vizijom i ciljevima definiranim u Planu upravljanja Parkom prirode Vransko jezero te s istim činiti sadržajnu cjelinu. Iz tog razloga, prilikom izrade Akcijskog plana

upravljanja posjetiteljima u PP Vransko jezero održavane su redovite koordinacije s paralelnim procesom izrade novog Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero, a kako bi se osigurala konzistentnost stavova i ideja iznesenih u oba dokumenta.

Ova podtema, sukladno iznad navedenom, obuhvaća kratki prikaz provedenih koordinacija s procesima izrade Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero (izvođač: Zadruga Granum salis d.o.o.) s ciljem zonacije i usklađivanja različitih monitoringa zaštićenih vrsta i broja posjetitelja i sl. U tu svrhu provedeni su sljedeći koordinacijski sastanci:

- 5. veljače 2021. - usklađivanje vremenskog plana i preliminarna diskusija o odabiru dionika prema vrstama konzultacija (intervjui, fokus grupe)
- 1. ožujak 2021. - konzultacije o ispitivanju stavova lokalnog stanovništva
- 10. lipanj 2021. - prezentacija provedenih aktivnosti, predstavljanje nalaza konzultativnog procesa
- 15. lipanj 2021. - interna radionica za izradu Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero, zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže (PU 6163) - definiranje vizije i prijedloga ciljeva upravljanja
- 23. srpnja 2021. – prezentacija provedenih aktivnosti te konzultacije oko definiranja specifičnih ciljeva Akcijskog plana

U odnosu na podtemu 2.1., potrebno je istaknuti kako su tijekom cjelokupnog procesa izrade Plana upravljanja PPVJ i Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima PPVJ provedene koordinacije s ciljem usklađivanja obaju dokumenata. Nakon izrade oba dokumenata nije potrebno provođenje novih aktivnosti vezanih uz navedeno.

Podtema 2a1. Ankete za posjetitelje

Podtema obuhvaća analizu kraćeg anketnog upitnika za posjetitelje koji je proveden u vrhuncu ljetne turističke sezone, u srpnju i kolovozu 2021., odnosno rezultata istih s uključenim prijedlogom unaprjeđenja procesa prikupljanja povratnih informacija od posjetitelja. Ispitivanje stavova posjetitelja provodilo se na terenu, odnosno na tri lokacije unutar Parka: Crkvine, Kamenjak i Prosika te online putem kroz Google Forms obrasca koji je bio otvoren i dostupan na službenoj stranici Parka te društvenim mrežama u u razdoblju 23. srpnja - 15. kolovoza 2021. godine.

Anketni je upitnik ukupno riješilo 37 ispitanika, 69,7% žena i 30,3% muškaraca. Zbog izrazito malog uzorka, odnosno broja posjetitelja koji su pristupili ispunjavanju anketnog upitnika u navedenom periodu, nije moguće jednoznačno shvaćanje i interpretacija zaprimljenih odgovora. U postotku, dobne skupine koje su u najvećoj mjeri ispunile ovaj anketni upitnik jesu one 25-34 te 45-54 (27,3%). Prednjače posjetitelji s područja Hrvatske (čak 57,1%), a potom Mađarske (11,4%) te Poljske i Francuske (5,7%). Za strane je posjetitelje osigurana ekvivalentna engleska verzija anketnog obrasca. Među zanimanjima

najviše je učitelja (13,3%), studenata i ekonomista (6,7%). Od hobija (ponovno odgovor otvorenog tipa) najzastupljeniji su planinarenje i trekking (7,4%).

Prvo pitanje je bilo 1. Koji je osnovni motiv Vašeg posjeta Parku? Među ponuđenim izborima najzastupljeniji su odgovori uživanje u prirodi (odabralo ga je 83,3% ispitanika), razgledavanje s vidikovca (55,6%) te nova iskustva i doživljaji (47,2%). Dakle, razvidno je kako najveći broj posjetitelja odabire posjet lokalitetu Parka prirode zbog naglašenih prirodnih ljepota te uživanja u istima, odnosno odmora. Također, istaknuo se i motiv ornitološkog bogatstva, odnosno odgovor promatranje ptica (27,8%). Iduće je pitanje pretpostavljalo odgovor na 2. Dolazite li u Park prvi put, posjećujete li ga sami ili u grupi? Frekvencija odgovora odaje jasnu sliku kako je park znatno češće posjećivan individualno (75%) bilo s obitelji, u paru ili samostalno. Također, posjetitelji znatno češće posjećuju Park prvi puta (72,4%) naspram ponovljenog posjeta (27,6%). Zaključak ovakvog trenda zasigurno ne može biti jednoznačan, odnosno potrebno je pozdraviti dolazak novih posjetitelja u kontekstu održivosti i adekvatne promocije, ali istovremeno valja uvidjeti kako je i nemali postotak onih koji su ponovno odlučili posjetiti ovaj lokalitet, što nedvojbeno govori u prilog ranijem zadovoljstvu viđenim i uslugom. Treće pitanje (3. Kako ste čuli za Park?), ponovno je bilo otvorenog karaktera. Analizirani odgovori svjedoče kako je najveći broj ispitanika za Park primarno čuo zahvaljujući internetu, odnosno socijalnim mrežama (46,9%), potom zahvaljujući turističkom boravku ili stanovanju u neposrednoj okolini (15,6%), odnosno turističkim agencijama (12,5%) ili preporukama prijatelja/poznanika (12,5%). Razvidno je kako je informiranost o postojanju PPVJ ponajviše uzrokovana modernim medijima te kanalima komunikacije, ali je i nezanemariv postotak tzv. usmene predaje. Zasigurno, sukladno dobivenim odgovorima, ostaje prostor za unaprjeđenjem alternativnih medijskih oblika promocije (novine, TV i sl.). Četvrto je pitanje od ispitanika tražilo da ocijene zadovoljstvo sadržajima Parka na ljestvici ocjena od 1 do 5, pri čemu je 1 označavalo izrazito nezadovoljstvo, a 5 izrazito zadovoljstvo, dakle sama je ljestvica postavljena kao rastuća. Kategorije sadržaja koje su bile zastupljene u anketi valorizirane su prosječnim ocjenama na sljedeći način: turistička signalizacija (4,32), ugostiteljska ponuda (4,0), ponuda suvenira (4,11), rekreativni sadržaji (4,38), informacije o Parku prije dolaska (4,41), informacije na mjestu posjeta Parku (4,66), poučne staze (4,79), prezentacija prirodnih ljepota (4,72), prezentacija kulturne baštine (4,18), stručnost i ljubaznost osoblja (4,9), dostupnost lokalnih proizvoda i usluga (4,48), vrijednost za novac (4,9) te atraktivnost parka (4,76). Iako je generalno riječ o visokim ocjenama, vidljivo je manje zadovoljstvo u kategorijama ugostiteljske ponude, ponude suvenira, prezentacije kulturne baštine te rekreativnog sadržaja. Pitanje otvorenog tipa postavljeno je i pod rednim brojem 5- Koji sadržaji i usluge u Parku su Vam se najviše svidjele i zašto? Većina je ispitanika naglasila prirodne i kulturne ljepote Parka prirode poput odlične pozicije, vidikovca, zaštićene prirode, pogleda, kamenih kuća, ornitološkog rezervata, dok je dio ispitanika izrazio i zadovoljstvo osobljem PP VJ, poučnim stazama, opremljenošću info

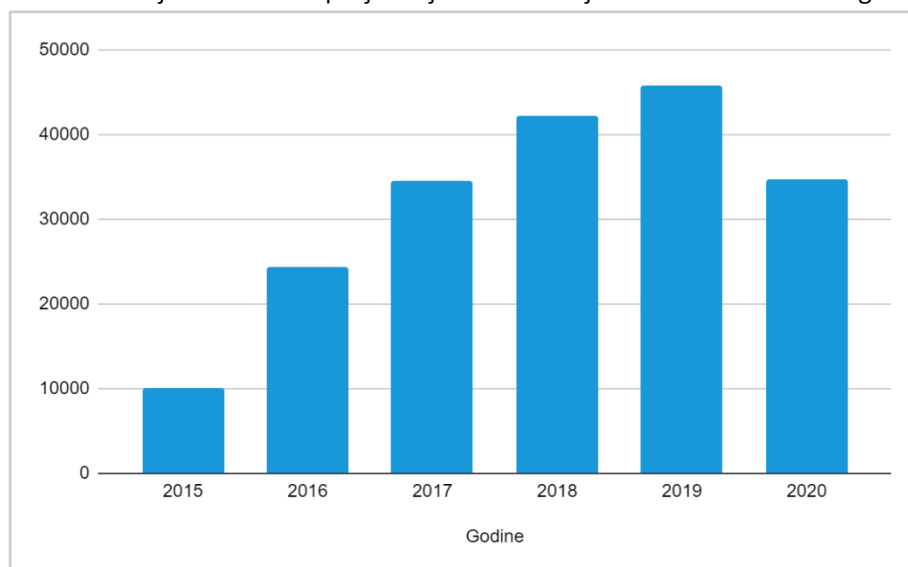
centara, sadržajem informativnih ploča, adrenalinskim parkom te mogućnostima vođenih edukativnih posjeta, pecanja i kajakinga. Posljednje je pitanje bilo 6. Na temelju vlastitog doživljaja, imate li preporuke kako i čime bismo mogli unaprijediti usluge Parka? Na ovome pitanju otvorenog karaktera, širok je raspon zaprimljenih odgovora. Od preporučenih aktivnosti posebno se istaknula adekvatnija marketinška promocija, veći broj ugostiteljskih kapaciteta uz osiguravanje više rekreacijskih sadržaja prilagođenih dječjem uzrastu (s obzirom na značaj broj posjetitelja u svojstvu obitelji) čine se primarnim potrebama, no naravno zanimljivi su i ostali prijedlozi koji omogućavaju izravan uvid u želje i potrebe posjetitelja.

U odnosu na podtemu 2a1., evidentirana je važnost konstantnog ispitivanja mišljenja posjetitelja, stoga će se u unaprijed definiranoj frekvenciji provoditi anketna ispitivanja, redovna i u posebne svrhe ovisno o potrebi i aktualnoj temi gdje se želi dobiti feedback od posjetitelja.

Podtema 2a2. Analiza broja posjetitelja u PPVJ

Park prirode Vransko jezero u zadnjih nekoliko godina bilježi značajan rast u broju posjetitelja. Ukupan broj evidentiranih posjetitelja (osnovne ulaznice, edukativni programi i ribolovne dozvole) se gotovo učetverostručio od 2015. godine kada je PP Vransko jezero posjetilo 10.097 službeno evidentiranih posjetitelja, od kada taj broj svake godine značajno raste. Vrhunac broja posjetitelja postignut je 2019. godine s 45.758 posjetitelja. Nakon iznimnog rasta broja evidentiranih posjetitelja do 2019. godine, u 2020. prvi put je zabilježen pad broja posjetitelja što se može dovesti u vezu kao jedne od posljedica COVID-19 pandemije.

Grafikon 1. Broj evidentiranih posjetitelja PP Vransko jezero od 2015. do 2020. godine

Izvor: JU PP Vransko jezero

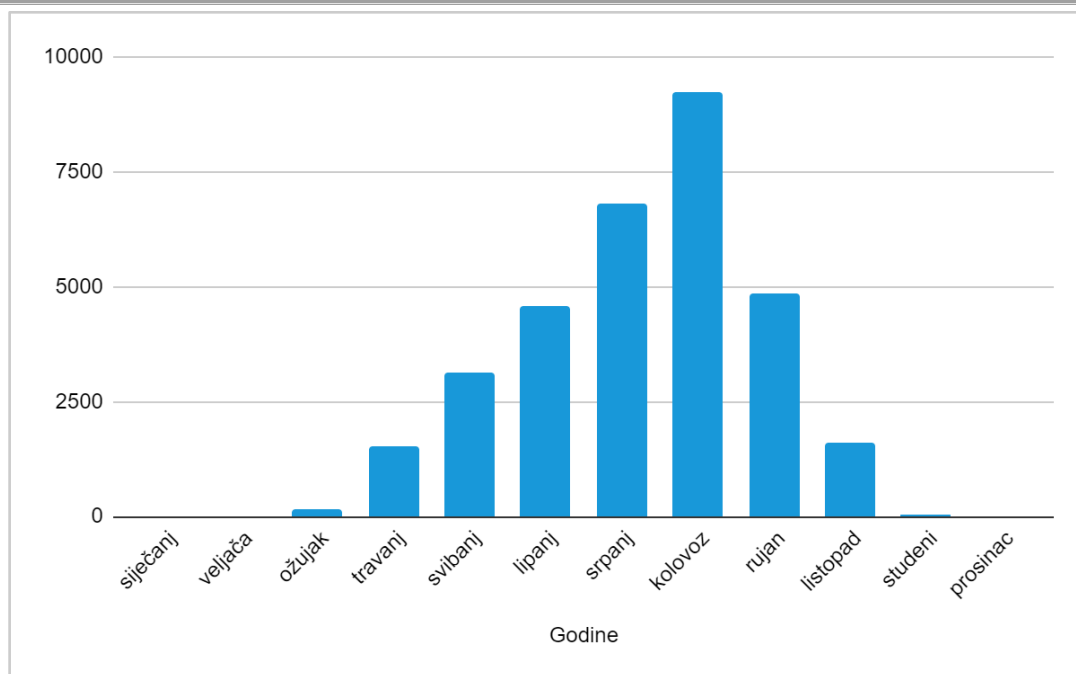
Analizom podataka evidentiranih posjetitelja na mjesečnoj razini utvrđena je izrazita sezonalnost posjećivanja Parka u toplijim mjesecima kada je vrhunac turističke sezone u Hrvatskoj. Najveći broj posjetitelja dolazi u ljetnom razdoblju, ali se primjećuje lagani rast posjeta u svim godišnjim dobima, poglavito u proljeće i jesen. Najmanji prosječan broj posjetitelja evidentiran je u hladnijim, zimskim mjesecima od studenog do ožujka (<200 posjetitelja), zatim zatopljavanjem u travnju i listopadu dolazi do povećanja broja posjetitelja (<2000). Sezona posjećivanja Parka najizraženija je od svibnja do rujna s vrhuncom u kolovozu s prosječnim brojem posjetitelja većim od 9000. Najveći dolazak posjetitelja u ljetnim mjesecima povezan je s priobalnim kupališnim turizmom koncentriranim u 3 ljetna mjeseca, dok su turistički potencijali zaleđa izuzetno slabo iskorišteni. Javna ustanova je u poziciji da poveže postojeće oblike turizma na obali s još nerazvijenim, ruralnim turizmom zaleđa u cjelovitu turističku ponudu te na taj način rastereti pritisak posjetitelja u ljetnim mjesecima, obogati ponudu tijekom cijele godine te općenito poveća kvalitetu života stanovnika i osigura produženje sezone u regiji.

Tablica 6. Ukupan broj posjetitelja na području PP Vransko jezero od 2015. do 2020. godine

Godine	2015	2016	2017	2018	2019	2020
siječanj			1	17	21	24
veljača		6	13	39	7	17
ožujak		81	210	309	211	18
travanj	261	495	1976	2515	3921	0
svibanj	971	1891	4115	4635	5942	1323
lipanj	1713	3418	5439	6116	6710	4178
srpanj	2056	4108	6501	8666	9252	10246
kolovoz	3158	8245	8125	10290	12469	13171
rujan	1937	3969	5723	6546	7225	3680
listopad	1	1994	2457	3100	0	2090
studen		157	32	22	0	51
prosinac		23	21	1	0	
UKUPNO	10097	24387	34613	42256	45758	34798

Izvor: JU PP Vransko jezero

Grafikon 2. Prosječan broj evidentiranih posjetitelja PP Vransko jezero po mjesecima od 2015. do 2020. godine

Izvor: JU PP Vransko jezero

Potrebno je naglasiti da je stvaran broj posjetitelja zapravo puno veći, budući da Park evidentira posjetitelje samo u sezoni (od 5. mjeseca do kraja 10. mjeseca) te na 3 posjetiteljske lokacije u Parku dok na ostale lokacije u Parku posjetitelji mogu slobodno ući. Posjetitelji se uglavnom okupljaju u lučici Prosika, na info centru Crkvine te na vidikovcu Kamenjak koji se nametnuo kao glavna atrakcijska točka Parka prirode. Iz podataka o broju posjetitelja u info centrima na navedene tri lokacije u 2020. primjećeno je da najveći broj posjetitelja posjećuje Kamenjak, potom Crkvine te najmanje posjetitelja evidentirano je u Prosici.

Tablica 7. Broj posjetitelja u info centrima Kamenjak, Prosika i Crkvine u 2020.

KAMENJAK						
ULAZNICE	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad
odrasli	334	1282	2486	3521	1448	472
djeca	7	20	59	94	13	7
studenti, umirovljenici	43	157	378	352	229	112
obiteljska	40	74	529	671	59	51
UKUPNO	424	1533	3452	4638	1749	642
PROSIKA						
ULAZNICE	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad

odrasli	68	260	404	450	173	109
djeca	4	8	28	25	2	5
studenti, umirovljenici	17	16	37	59	24	9
obiteljska	4	14	83	100	12	6
UKUPNO	93	298	552	634	211	129
CRKVINE						
ULAZNICE	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad
odrasli	306	922	1598	2486	718	463
djeca	10	36	112	217	54	51
studenti, umirovljenici	78	152	215	277	151	112
obiteljska	48	111	493	485	75	71
UKUPNO	442	1221	2418	3465	998	697
2020	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad
odrasli	708	2464	4488	6457	2339	1044
djeca	21	64	199	336	69	63
s popustom	138	325	630	688	404	233
OBITELJSKA (2+2)	368	796	4420	5024	584	512
UKUPNO	1235	1187	5253	12505	3396	1852

Izvor: JU PP Vransko jezero

U sklopu projekta "Revitalizacija i povezivanje atrakcija Parka prirode Vransko jezero" 2019. godine nabavljeno je 13 brojača posjetitelja koji su postavljeni na području Parka radi boljeg praćenja posjetitelja i njihova sudjelovanja na pojedinim sadržajima Parka budući da posjetitelji mogu slobodno ulaziti na različite dijelove PP te ukoliko ne uđu na jedan od tri glavna ulaza, nije ih moguće evidentirati.

U nastavku su prikazani tjedni prosjeci broja posjetitelja Parka u 2020. godini prema postavljenim brojačima posjetitelja. Navedeni brojači razlikuju posjetitelje pješake od posjetitelja biciklista. Broj ulazaka i izlazaka na lokaciji određenog brojača se često značajno razlikuje što upućuje da se posjetitelji nakon ulaska raspršuju unutar područja Parka te njihove rute nisu nužno kružne nego potencijalno počinju i završavaju na različitim lokacijama. Od navedenih lokacija najveći prosječni tjedni broj posjetitelja zabilježen je na

sljedećim lokacijama (>50):

- Drage zapad
- Mednjača
- Pakoštane - lokacija 12
- Prosika ulaz magistrala, lokacija 9.

Dok je broj posjetitelja biciklista i posjetitelja pješaka uglavnom ujednačen i ne razlikuje se značajno, posebno se ističe najveći broj posjetitelja biciklista evidentiran na lokaciji Pakoštane - lokacija 12.

Tablica 8. Prosječan tjedni broj posjetitelja (pješaka i biciklista) prema brojačima posjetitelja u 2020. godini

Lokacija	Pješaci		Biciklisti	
	Ulaz	Izlaz	Ulaz	Izlaz
Biciklistička staza prema Kašiću	20	18	34	28
Biciklistička staza prema Pirovcu	32	10	18	19
Drage, istok	20	23	40	30
Drage, zapad	60	58	82	78
Biciklistička staza Majdan	13	3	24	13
Mednjača	75	17	47	34
Napoleonova staza	22	12	29	31
Pakoštane - lokacija 12	57	36	257	182
Prosika ulaz magistrala, lokacija 9	48	22	32	27

Izvor: Eco-visio sustav

U odnosu na podtemu 2a2., evidentirano je da Park u zadnjih nekoliko godina bilježi značajan rast broja posjetitelja, pri čemu se najveći broj posjeta bilježi u vrhuncu ljetne turističke sezone, a najmanji broj posjetitelja evidentiran je u hladnijim, zimskim mjesecima od studenog do ožujka. Također, zaključeno je da raste broj posjetitelja u svim godišnjim dobima, poglavito u proljeće i jesen što je prilika za produženje turističke sezone, ali i rasterećenja njezina vrhunca.

Podtema 2a3. Analiza prostornog plana u kontekstu mogućnosti za predlaganje sadržaja/objekata

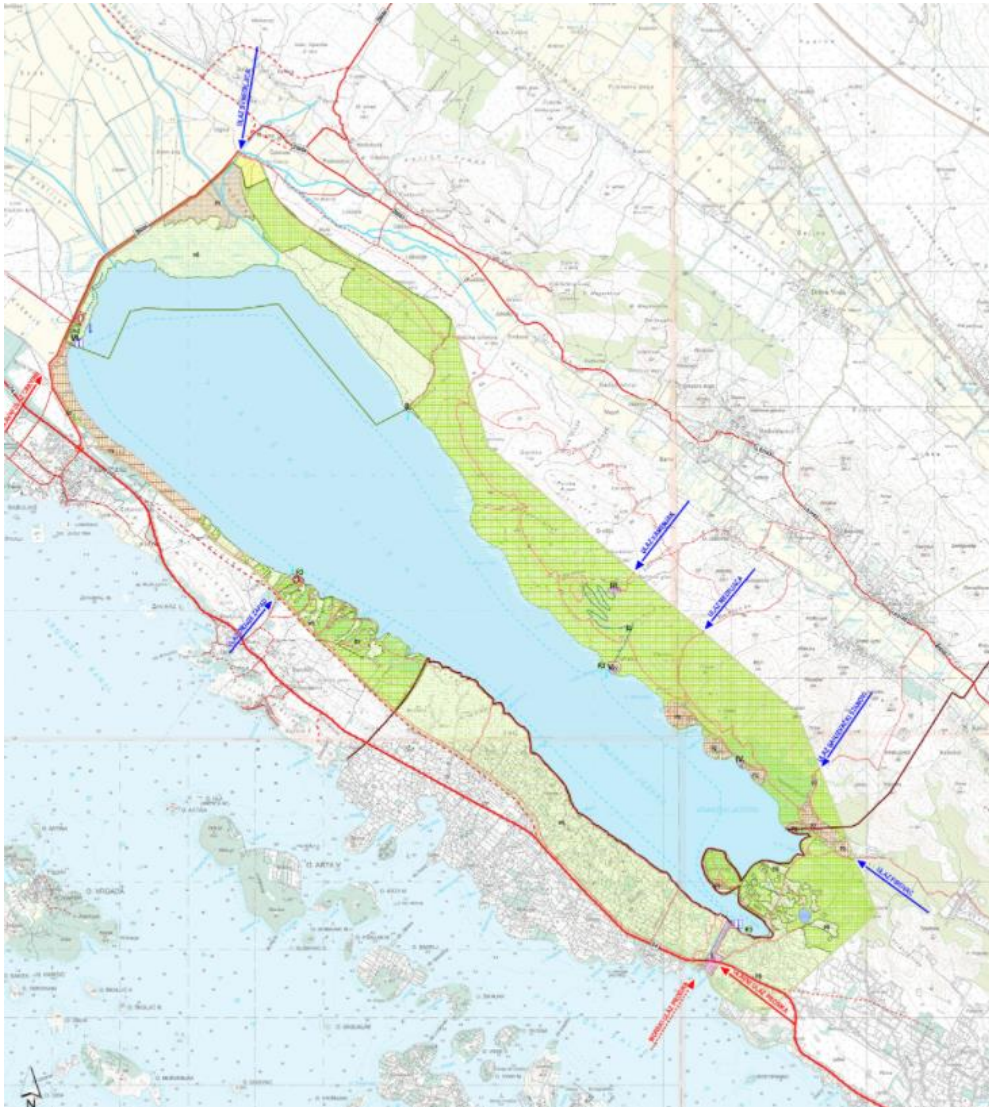
Prostornim planom Parka prirode Vransko jezero utvrđena je dugoročna osnova uređenja, korištenja i zaštite vrijednosti prostora, sustav i način posjećivanja Parka. Plan se temelji na analizama osobitosti i vrijednosti prostora, ocjeni mogućnosti i ograničenja korištenja prostora te uvjetima posjećivanja i obavljanja djelatnosti na način da se osigura: isključenje onih koji bi mogli narušiti vrijednosti prostora, zaštita prirodnih i kulturnih dobara u cijelosti i po pojedinim dijelovima, racionalno korištenje prostora predviđenog za gradnju te obnova vrijednih i zapuštenih građevina.

Planom je određena namjena i korištenje površina u PP Vransko jezero:

1. građevinsko područje eko-naselja Majdan
2. zone u funkciji usluga Parka: I. zona područja Prosika - lučica, kanal i prijemno-posjetiteljski centar „Dvor Prosika“, II. zona Bandenove drage (planirano pristanište i spremište s pratećim sadržajima), III. zona Kamenjaka (postojeća kapelica, zgrada s info centrom i ugostiteljskim objektom, vidikovac), IV. zona Živače (postojeća ribarska kućica, planirana zgrada u funkciji stručnih službi Javne ustanove), V. zona Bašinke (planirano pristanište, kupalište), VI. zona lučice Crkvine
3. postojeći kamp (autokamp) Crkvine (zadržava se do realizacije kampa Drage zapad)/planirani eko kamp
4. planirani kamp (autokamp) Drage zapad
5. športsko-rekreacijska namjena: šport i rekreacija i kupalište
6. poljoprivredno tlo isključivo osnovne namjene: osobito vrijedno obradivo tlo, vrijedno obradivo tlo
7. šuma isključivo osnovne namjene, šuma posebne namjene
8. ostalo poljoprivredno područje, šume i šumsko zemljište
9. vodne površine (Vransko jezero, lokva Bena, vodotoci)
10. promet (državna, županijska i lokalna cesta, rekreacijske i poučne staze, panoramske plovne rute, lučice i pristaništa, ulazi)

U kontekstu mogućnosti za predlaganje sadržaja/objekata, osobito je važna zona korištenja. Zona korištenja obuhvaća 0,8 % ukupne površine Parka, te predstavlja sve postojeće ceste unutar i na granici Parka, šumske ceste, kao i područje eko-naselja Majdan, izdvojena područja već postojeće ili planirane posjetiteljske ili turističke infrastrukture, lučice i pristaništa.

Zona korištenja dijeli se na: područje eko-naselja Majdan i područja u funkciji prihvata posjetitelja - Crkvine, Drage zapad, Prosika od info centra s lučicom do prijemnog centra Dvor Prosika, Živača, Kamenjak, Bašinka i Bandenova draga.

Karta 1. Korištenje i namjena prostora PP Vransko jezero prema Prostornom planu

Prema općim uvjetima za gradnju i uređenje prostora za svaku građevinu potrebno je utvrditi obuhvat zahvata u prostoru odnosno pripadajući prostor. Prilikom izgradnje, prostor koji neposredno pripada građevini mora zadržati postojeća autohtona obilježja koja ga ambijentalno uklapaju u prostor, na način da se maksimalno sačuvaju/obnove/stvore nova obilježja. Iznimno, nove građevine izvan građevinskog područja mogu se graditi kao dopuna osnovne funkcije lokaliteta na područjima i lokacijama određenim Planom, a moguća je rekonstrukcija postojećih zgrada prema definiranim uvjetima.

Gospodarski sadržaji na prostoru unutar granica obuhvata Plana su: a) sadržaji u sklopu poljoprivrednih gospodarskih zgrada, b) sadržaji u sklopu zgrada ugostiteljsko-turističke namjene, kamp (autokamp), pojedinačne zgrade ugostiteljsko-turističke namjene.

Kriteriji za smještaj gospodarskih sadržaja u prostoru trebaju poštivati lokalne uvjete, ne štetiti okolini i ne pogoršati kvalitetu vodenih i kopnenih površina te ishoditi uvjete zaštite

prirode.

U odnosu na podtemu 2a3., Prostornim planom utvrđena je dugoročna osnova uređenja, korištenja i zaštite vrijednosti prostora, te sustav i način posjećivanja Parka. S aspekta zonacije zaštite prirode Park je podijeljen na tri osnovne zone (zona stroge zaštite, zona aktivne zaštite i zona korištenja) te je nužno pridržavanje istoga kako bi i dalje u primarnom fokusu bila zaštita prirode, potom i kulturnih dobara u cijelosti i po pojedinim dijelovima. Obzirom da je Prostorni plan PPVJ iz 2012. godine, potencijalno će biti potrebno napraviti njegove izmene i dopune u narednom periodu.

4.3. Tema 3 – Usluge i programi za posjetitelje

Podtema 3.1. Baza usluga i proizvoda JU s prijedlogom cjenika usluga na području Parka prirode i s prijedlogom vrsta koncesijskih odobrenja JU

Kupnjom osnovne ulaznice posjetitelji imaju pristup cijelom području Parka prirode Vransko jezero gdje se nalaze tri info centra: Kamenjak, Prosika i Crkvine, šest poučnih staza među kojima se ističu Poučna staza Ptice Vranskog jezera na Crkvinama, Poučna staza Vidikovac Kamenjak na Kamenjaku i Poučna stazu o ribama na Prosici. Kupljena ulaznica vrijedi za jedan dan za posjet svim lokacija u Parku. Lokalno stanovništvo iz mjesta u neposrednoj okolini Parka prirode oslobođeno je plaćanja osnovne ulaznice u Park (prebivalište u Pakoštanima, Vrani, Dragama, Radašinovicima, Banjevcima, Kašiću, Betini). Ulaznice za Park prirode mogu se kupiti i online, putem web stranice Parkovi Hrvatske.

JU Park prirode nudi posjetiteljima na mrežnoj stranici i virtualnu šetnju parkom. Sukladno podacima prikupljenim od JU PP Vransko jezero, broj posjeta stranici virtualne šetnje u posljednjih 5 godina iznosio je kako slijedi:

Tablica 9. Prikaz korištenja mogućnosti virtualne šetnje Vranskim jezerom

Godina	Broj posjeta
2015.	2255
2016.	4055
2017.	3948
2018.	3265
2019.	4017
2020.	3274

Izvor: JU PP Vransko jezero

Kako je vidljivo iz tablice iznad, korištenje virtualne šetnje je u načelu raslo u razdoblju od 2015. do 2020. godine, uz iznimku 2018. i 2020. godine kada je, u odnosu na prethodnu

godinu, ostvaren pad. Podaci za 2020. godinu sukladni su općim trendovima pada korištenja usluga PP Vransko jezero uslijed pandemije virusa COVID-19.

Ključne usluge Parka prirode Vransko jezero su sljedeće:

1. Vožnja električnim vlakom

Vlak prometuje na relaciji Pakoštane – Info centar Crkvine, uz 1 polazak za Maškovića Han. Polazak je iz Ulice kralja Petra Svačića, iza zgrade Općine i Turističke zajednice u Pakoštanima. Cijena vožnje na relaciji Pakoštane – Info centar Crkvine iznosi 40 kn po osobi, za djecu 7-18 g. 30 kn, a za djecu 3-6 g. 20 kn te uključuje ulaznicu u Park prirode i Ornitološki rezervat Parka prirode Vransko jezero u kojem posjetitelji mogu promatrati i osluškivati ptice i šetati po 600 m dugoj poučnoj stazi „Ptice Vranskog jezera“. Karte za vožnju električnim vlakom kupuju se u vlaku prije polaska.

Usluga je uvedena 2020. godine te su u godini njezina postojanja prepoznata prostorna i tehnička ograničenja korištenja električnog vlaka, a samim time i potreba za njezinom revizijom i dodatnim osmišljavanjem sadržaja. Najznačajniji izazovi prepoznaju se u tehničkim ograničenjima samog električnog vlaka i popratne prometne infrastrukture. Budući da se naplata karata obavlja netom prije vožnje, a zbog sporosti naplatnih uređaja, stvara se također gužva među posjetiteljima prilikom ulaska u vlak. Vezano uz ovo, postavlja se i pitanje učinkovitog upravljanja putnicima (uvođenje mogućnosti rezervacije karata i njihove kupnje online putem), a istaknut je i nedostatak vidljivosti početne stanice na postojećoj ruti. Dodatno, poželjno bi bilo postojeću rutu vlaka produljiti i obogatiti popratnim sadržajem (gastronomskom ponudom na stanicama, prezentacijom edukativnog programa tijekom vožnje i sl.).

2. Vožnja solarnom brodicom i električnim brodom

Solarna brodica trenutno nije aktivna, ali je planirano uslugu uspostaviti u skoroj budućnosti - potrebno je stoga pobliže definirati opseg usluge i tehničke uvjete izvedivosti. Kapacitet brodice je 12 putnika te vozač. Usluga vožnje električnim brodom također trenutno nije aktivna te je potrebno definirati uvjete i opseg ove usluge. Za električni brod je izgrađena lučica, a kapacitet istog je 56 osoba.

Kao izazovi pri razvoju ovih usluga ponajprije se ističu vremenski uvjeti (jak vjetar maestral koji onemogućava plovidbu jezerom u drugoj polovici dana) te pad vodostaja jezera, ali i definiranje obuhvata samih ruta vožnje, odnosno točaka na jezeru koje predstavljaju najprikladnije stanice za obilazak brodom. S druge strane, vožnja solarnom brodicom i električnim brodom doprinijela bi povezivanju različitih područja i usluga unutar Parka prirode, doprinijela njihovoj turističkoj vidljivosti te omogućila prezentaciju edukativnih sadržaja tijekom vožnje.

3. Najam kajaka

Vožnja kajakom je jedan od najboljih načina potpunog doživljaja prirode Vranskog jezera. Park prirode trenutno raspolaže s ukupno 7 kajaka, a u ponudi postoje kajaci jednosjedi, dvosjedi te kajaci za ribolov. Kajaci se mogu unajmiti na Info centru Prosika, a cijene najma su definirane kako slijedi:

Tablica 10. Pregled cijena najma kajaka

Vrsta kajaka	Cijena najma
Kajak jednosjed	35,00 kn / sat 120 kn / dan
Kajak dvosjed	50,00 kn / sat 180,00 kn / dan
Kajak za ribolov (jednosjed)	150,00 kn / 5 sati 200,00 kn / dan
Kajak za ribolov (dvosjed)	190,00 kn / 5 sati 250,00 kn / dan

Izvor: JU PP Vransko jezero

Prilikom analize usluge ustanovljeni su određeni nedostaci, prvenstveno u vidu nepostojanja infrastrukture koja bi omogućila posjetiteljima sigurno odlaganje kajaka kad nisu u upotrebi. Također, prepoznato je kako određene ture kajacima zbog svoje zahtjevnosti trebaju biti vođene ture kajacima (i biciklima) u ponudi od 2021. kako bi se osigurala sigurnost posjetitelja.

4. Najam bicikala

Oko Vranskog jezera se proteže više od 50 km biciklističkih staza različite težine i raznovrsnog krajolika kroz koji prolaze. Najčešća ruta posjetitelja Parka prirode počinje u mjestu Vrana kod mjesne crkve te se nadalje staza penje na brdašce Majdan koje nadgleda čitav Ornitološki rezervat pa nastavlja sjevernom obalom jezera u smjeru jugo-istoka. Staza bicikliste vodi i do ribarske kućice na Živači, gdje se moguće odmoriti na drvenim klupama. Dio staze uz istočnu obalu do Prosike je kratak i prolazi uz poluotok Babin škoj, na kojem se nalaze ostaci Liburnske utvrde te Mletačke stražarnice. Biciklistička staza kratkim dijelom vodi uz Jadransku magistralu, ali su u tijeku radovi koji će stazu izmjestiti na lokaciju maslinika i suhozida Modrave. Zadnji dio staze koji se nakon Modrava vraća do Crkvina je većim dijelom ravan i manje zahtjevan za vožnju, a prolazi uz mlade maslinike i uz par vinograda kao i uz dio (u Dragama) koji stalno posjećuje veliki broj ribiča u lovu na poznate šarane iz Vranskog jezera. Valja spomenuti kako su dijelovi biciklističke staze zahtjevni te se

preporučuju osobama koje se rekreativno češće bave biciklizmom ili nekim drugim sportom.

Unajmljivanje bicikala može se obaviti na Info centru Prosika te Info centru Crkvine. Park prirode trenutno raspolaže s 5 običnih bicikala na lokaciji Crkvine te s 5 električnih bicikala na lokaciji Prosika, dok u ponudi nema dječjih bicikala (moguće je unajmiti sjedalicu za djecu). Najam bicikala se prema važećem cjeniku naplaćuje 20,00 kn / sat, odnosno 100,00 kn / dan, dok se najam električnih bicikala naplaćuje 40,00 kn / sat, odnosno 200,00 kn / dan.

Prepoznat je velik interes posjetitelja za unajmljivanje kako električnih, tako i običnih bicikala, ali su istovremeno detektirani i određeni nedostaci ova usluge. Prvenstveno se ovo ogleda u nemogućnosti unajmljivanja bicikala izvan radnog vremena info centara te u zahtjevnosti njihovog održavanja (redovito servisiranje bicikala iziskuje značajne vremenske resurse zaposlenika JU PP). Također, biciklistička staza oko jezera djelomično je neadekvatno održavana te nedostaje točaka na kojima se posjetitelji mogu okrijepiti i odmoriti, a, kao i kod unajmljivanja kajaka, nedostaje infrastruktura koja bi omogućila posjetiteljima sigurno odlaganje bicikala kada isti nisu u upotrebi. Zaključno, izazov prilikom posjeta biciklista Parku prirode predstavlja i raširena praksa izbjegavanja info centara na kojima se vrši naplata, a kako bi se izbjeglo plaćanje ulaznice.

5. Adrenalinski park

Adrenalinski park koji se nalazi u sklopu Parka prirode, nadomak Info centra Crkvine, nudi aktivnosti kao što su hodanje po drvenim gljivama, visećim mostovima i mrežama, penjanje po umjetnoj stijeni te spuštanje zipline-om (JU PP raspolaže s ukupno 36 komada opreme u adrenalinskom parku). Ulaznica u adrenalinski park iznosi 60,00 kn. Atrakcije su u adrenalinskom parku podijeljene u 2 staze: staza 1 za djecu minimalne visine 140 cm i odrasle, te staza 2 za djecu do 140 cm visine. Moguće je kupiti pojedinačne ulaznice od 60 kn, besplatno koristiti rukavice te kupiti rođendanski paket koji uključuje neograničeno korištenje staza 1 i 2, ovisno o visini djece, do 2 sata penjanja u parku, te rezerviran stol za sveukupno 3 sata druženja. Hrana, piće i pribor nisu uključeni u cijenu usluge, ali se mogu donijeti privatno. U cijenu rođendanskog paketa od 600,00 kn uključeno je 10 djece i slavljenik besplatno, a nadoplata po djetetu iznosi 60,00 kn.

Izazovi s kojima se JU PP susreće prilikom pružanja usluga u adrenalinskom parku odnose se na nedostatak ljudskih resursa koji su posvećeni obavljanju aktivnosti unutar adrenalinskog parka te na nedostatak prikladne infrastrukture (sanitarni čvor, stolovi, stolice, hladnjak i sl.). Također, prepoznata je bojazan da adrenalinski park odvlači pozornost od ključne edukativne uloge JU PP, dok je i sam njegov smještaj (nadomak

Ornitološkog rezervata) istaknut kao potencijalno nesukladan s primarnom ulogom zaštite i očuvanja zaštićenih vrsta Parka prirode.

Park prirode Vransko jezero odlikuju i brojne povijesne, kulturne i prirodne znamenitosti, od kojih su ključne поближе opisane u tekstu niže:³⁶

- **Gradina pored brda Osridak**

Brdo Osridak je prirodni plato na strateški zanimljivoj poziciji odakle se vrlo lako može nadgledati šire područje, a do njega vodi prirodni put, kanjon, koji povezuje morsku obalu sa naseljima u zaleđu. Tu se nalaze čak dvije istoimene kule, kasnoantička i mletačka, za koje se pretpostavlja da nisu bile u funkciji istovremeno. Dosadašnja istraživanja na lokalitetu Osridak – Gradina pokazala su da je ova lokacija bila od velikog značaja koncem srednjeg vijeka.

- **Maškovićeve han**

Među malobrojnim spomenicima iz vremena turske dominacije, Maškovića han je jedan od najzapadnijih spomenika civilne islamske kulture u Europi. Izgradnja je započela 1644. godine po naredbi Jusufa Maškovića, visokog dostojanstvenika na sultanovu dvoru. Han je zbog Maškovićeve smrti dovršen u mnogo skromnijem obliku, a u cijelosti je obnovljen 2015. godine.

- **Poluotok Babin škoj**

Babin škoj je, prije prokopa kanala Prosika u 18. st. i spuštanja razine jezera, kao što mu i ime kaže, bio otočić, kakvim postaje i danas za vrijeme visokih voda. Na uzvisinama Babinog škoja nalaze se grobovi najuglednijih pripadnika ilirske zajednice - grobni humci ili tumulusi, pokriveni kamenim pločama i zatrpani kamenjem. Babin škoj predstavlja i vrijedno arheološko nalazište, jer su u grobove stavljeni razni pokojnikovi predmeti, kao što su oružje, odjeća, glinene posude s hranom i razni ukrasni predmeti.

- **Mletačka pogranična stražarnica**

Pogranične stražarnice su utvrde građene za potrebe efikasne zaštite teritorija i njihovih stanovnika od vojnih invazija. Smještene su uzduž granice na povišenom i sigurnom mjestu, te predstavljaju iznimno važne strateške objekte 16. stoljeća. Mletačka pogranična stražarnica je dvoetažna stražarnica očuvana u oko 70% izvornog oblika, a smještena je uz granicu koja je 1699. godine prolazila sredinom Vranskog jezera.

---

³⁶ JU Park Prirode Vransko jezero - <http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/atraccije/>

- **Stari grad Vrana - Benediktinski samostan**

Stari grad Vrana izgrađen je u 9. stoljeću kao benediktinski samostan posvećen sv. Grguru s dragocjenom riznicom u kojoj se nalaze: srebrna škrinjica s moćima sv. Grgura, križevi, kaleži te dvije zlatne krune ukrašene dragim kamenjem. Kralj Zvonimir građevinu zajedno s cijelim posjedom i svim bogatstvom, povodom svoje krunidbe u Solinu 1075./1076. godine poklanja papi, čime Vrana postaje prvo stalno sjedište Vatikana na istočnoj strani Jadrana. Turska uprava u 16. stoljeću Vranu preuređuju u vojnu utvrdu gdje boravi vojska, a pri njenom oslobađanju 1648. godine, mletačka vojska utvrdu temeljito razara pa do danas ostaju sačuvani tek obrisi njenog prvobitnog izgleda.

- **Tradicionalna bunja**

Bunje su kamene kućice koje su služile težacima kao poljsko sklonište od iznenadnih vremenskih nepogoda. Mnoge su nastale u 19. stoljeću, a odlikuje ih jedinstveno konstrukcijsko rješenje nepravilnog svoda. Bunje su građene isključivo od kamena, bez vezivnog sredstva i bez drvene krovne konstrukcije.

- **Maslinici Modrava**

Modrave su prostor na uskoj krškoj prevlaci između Vranskog jezera i mora, a prvotno su krčene radi sadnje vinove loze. Nakon što je vinograde krajem 19. st. uništio štetnik filoksera, murterski i betinski težaci su na području posadili oko 180 000 stabala maslina, formirajući tako ovaj raskošan maslinik površine 12 km². Jaka zima 1956. godine uzrokovala je smrzavanje preko 90% maslina, čime počinje postepeno zapuštanje cijelih Modrava. Danas je velik broj maslinika zarastao i napušten, ali radionicama rezidbe maslina i suhozidne gradnje za obnavljanje pristupnih putova i suhozida potiče se vlasnike na obnovu maslina i razvoj ekološkog maslinarstva.

- **Vidikovac na brdu Majdan**

S brdašca Majdan pruža se pogled na cijeli ornitološki rezervat. Udaljen samo 20 metara od biciklističke staze, na njemu se nalazi odmaralište i promatračnica za ptice.

- **Vidikovac Kamenjak**

Vidikovac se nalazi u blizini najvišeg vrha Parka prirode Vransko jezero Štandarac i nudi predivan pogled na čitavo jezero, te na otoke Pašman, Murter i na otoke Nacionalnog parka Kornati. Vidikovac se nalazi na nadmorskoj visini od oko 283 metra te se na njemu nalazi jedan od tri info centara Parka prirode. Na platou je smještena kapelica Svih svetih do koje se na Veliki petak hodočasti 2,5 km dugom stazom Križnog puta iz sela Bakovići. U blizini vidikovca nalazi se i Kušaonica Kamenjak, starinsko kameno zadnje koje nudi suhomesnate delicije, sireve, maslinovo ulje i razne vrsta domaćih rakija. U neposrednoj blizini vidikovca počinje i kružna botanička / planinarska staza, kojom se kroz gustu šumu crnike može prošetati kanjonima Orlja Draga i Mernjača oko brda Kamenjak.

Analizom postojećeg stanja utvrđen je raznovrstan portfelj usluga i proizvoda koje JU PP pruža posjetiteljima. Osnovna segmentacija navedenih može se podijeliti u nekoliko glavnih kategorija koje su prikazane u tablici niže, s pripadajućim prosječnim udjelom u prihodima od prodaje proizvoda i usluga tijekom perioda od 2017. do 2020. godine. Više od 95% prihoda od prodaje usluga ili proizvoda dolazi iz 3 najzastupljenije kategorije - Osnovna ulaznica, Ribičke dozvole, Edukativni programi za grupe posjetitelja.

Tablica 11. Vrsta usluge ili proizvoda s prosječnim udjelom u prihodima 2017. - 2020.

Vrsta usluge ili proizvoda	Udio u prihodima
A) Osnovna ulaznica	60,89%
D) Ribičke dozvole	20,30%
C) Edukativni programi za grupe posjetitelja	14,29%
F) Najam opreme	2,25%
E) Adrenalinski park	1,41%
G) Privez i suhi vez	0,73%
B) Edukativni programi za individualne posjetitelje	0,11%
I) Ostale usluge	0,02%
H) Događanja	0,00%

Izvor: JU PP Vransko jezero

Uzimajući u obzir da JU PP značajan dio prihoda ostvaruje od nekoliko temeljnih djelatnosti te ograničene materijalne, ljudske, tehničke te financijske resurse koje posjeduje, koncesijsko odobrenje predstavlja alternativu te mogućnost za usmjerenje raspoloživih resursa na zaštitu prirode te vrste usluga koje predstavljaju najveći generator prihoda za JUPPVJ. Treba napomenuti kako sukladno važećem Zakonu te Pravilniku o koncesijskim odobrenjima na zaštićenom području, za potencijalnog davatelja koncesijskog odobrenja uz prava u obliku novčane naknade, postoje i određene obveze. Davatelj koncesijskog odobrenja dužan je kontinuirano nadzirati rad koncesionara i izvršavanje njegovih obveza iz ugovora o koncesiji, najmanje jednom godišnje od koncesionara zatražiti posebne periodičke izvještaje, periodički izvještavati nadležna tijela o stanju koncesije, brinuti se o naplati potraživanja nastalih iz Ugovora o koncesiji i slično. Vrste koncesijskih odobrenja koja su prepoznata kao potencijalno zanimljive JU PP uključuju Iznajmljivanje opreme i vozila/plovila, Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti, Fotografske i video djelatnosti, Sportske, zabavne i rekreacijske djelatnosti te djelatnosti aktivnog i pustolovnog turizma, Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića te Kopneni i vodeni prijevoz posjetitelja.

Za potrebe analize trenutno važećeg cjenika, izrađen je financijski model koji za ulazne podatke koristi informacije o izvršenim uslugama u razdoblju od 2017. do 2020. godine. Temeljem navedenih podataka dobiven je bazni scenarij, odnosno prosječne količine ostvarenih pojedine usluge koje se mogu očekivati. Treba naglasiti kako navedeno sadrži i podatke za 2020. godinu, koja se zbog ograničenog broja posjetitelja može smatrati svojevrsnom garancijom da će procjena biti dovoljno konzervativna. Navedeni bazni scenarij izražen u kunama predstavlja tek mali dio ukupnih rashoda te kao takav nije dostatan za pokrivanje bazičnih rashoda JUPPVJ, kao što su materijalni troškovi ili rashodi za zaposlene. Navedeno dovodi do zaključka kako ekonomska opravdanost ne bi trebala biti najveći prioritet, već je važno pronaći odgovarajuću ravnotežu između ekonomskih ciljeva te očuvanja prirodnih bogatstava. Analizirani podaci jasno govore kako je ekonomska isplativost nedostižna te kako su javna sredstva neophodna za nesmetano funkcioniranje JUPPVJ.

U tabličnom prikazu niže nalaze se usluge koje JU Park Prirode Vransko jezero nudi svojim posjetiteljima, a koje su bile korištene kao ulazni podatak prilikom opisane financijske analize.

Tablica 12. Usluge JU Park Prirode Vransko jezero

Vrsta usluge	Naziv usluge
A) Osnovna ulaznica i električni vlak	1. Odrasli 2. Djeca 7 do 18 godina 3. Obitelj 4. Studenti, umirovljenici, planinarska društava, članovi HVIDRA-e 5. Djeca do 7 godina, članovi HGSS-a i vodičke službe HPS-a 6. Godišnja ulaznica za odrasle 7. Godišnja ulaznica za djecu od 7 do 18 godina 8. Posjet vlak odrasli + ulaznica u Park 9. Posjet vlak 7 do 18 g. djeca+ ulaznica u Park 10. Posjet vlak 3 do 6 g. djeca + ulaznica u Park 11. Posjet vlak uz prethodno kupljenu ulaznicu u Park
B) Edukativni programi za individualne posjetitelje	1.a PUTEVIMA VRANSKOG (K)RAJA 1.b PUTEVIMA VRANSKOG (K)RAJA - djeca 2. BIRDWATCHING PROGRAM (1-4 osobe)
C) Edukativni programi za grupe posjetitelja	1.a OBILAZAK - TAJNE VRANSKOG JEZERA 1.b OBILAZAK - TAJNE VRANSKOG JEZERA - popust 25% 1.c OBILAZAK - TAJNE VRANSKOG JEZERA - djeca 1.d OBILAZAK - TAJNE VRANSKOG JEZERA - djeca popust 25% 2.a OBILAZAK - JEZERO NA DLANU 2.b OBILAZAK - JEZERO NA DLANU - djeca 3. MALI ISTRAŽIVAČI RIBA I VODE 4. MALI ISTRAŽIVAČI BILJAKA

	5. MALI ISTRAŽIVAČI PTICA I MOČVARE 6. TRAGOM PROŠLOSTI I KULTURNE BAŠTINE 7. OTKRIVANJE BIORAZNOLIKOSTI 8. „TEAM BUILDING“ PROGRAM 9.a RADIONICE 9.b RADIONICE - djeca 10. PRIJATELJI VRANSKOG JEZERA 11. EDUKATIVNI PROGRAM, DJECA GRUPA 12. EDUKATIVNI PROGRAM, DJECA ODRASLI
D) Ribičke dozvole	1. Ribička dozvola 1 dan 2. Ribička dozvola 3 dana 3. Ribička dozvola 7 dana 4. Ribička dozvola godišnja 5. Ribička dozvola godišnja HRVI 6. Ribička dozvola godišnja 15 do 18 godina
E) Adrenalinski park	1. ADRENALINSKI PARK - niža razina 2. ADRENALINSKI PARK - viša razina 3. ADRENALINSKI PARK - staza 1 djeca do 140 cm 4. ADRENALINSKI PARK - nadoplata za stazu 2 5. ADRENALINSKI PARK - rođendan paket 10+1 6. ADRENALINSKI PARK - rođendan paket nadoplata po djetetu
F) Najam opreme	1.a Najam bicikla 1.b Najam bicikla 2.a Najam električnog bicikla 2.b Najam električnog bicikla 3.a Najam kajaka - jednosjed 3.b Najam kajaka - jednosjed 4.a Najam kajaka - dvosjed 4.b Najam kajaka - dvosjed 5.a Najam kajaka - jednosjed ribolov 5.b Najam kajaka - jednosjed ribolov 6.a Najam kajaka - dvosjed ribolov 6.b Najam kajaka - dvosjed ribolov 7. Dalekozor
G) Privez i suhi vez	do 2 m do 3 m do 4 m preko 4 m godišnji
H) Događanja	1. Ribičko natjecanje 2. Auto - moto okupljanje 3. Sportska i ostala događanja
I) Ostale usluge	1. Komercijalno snimanje 2. Komercijalno fotografiranje 3. Najam višenamjenskog vozila s vozačem

Izvor: JU PP Vransko jezero

U odnosu na podtemu 3.1. prikazana je postojeća baza usluga i proizvoda koja obuhvaća vožnju električnim vlakom, najam kajaka, najam bicikla i aktivnosti u adrenalinskom parku te čitav niz zanimljivih atrakcija, kao i kratak osvrt na buduće planirane usluge Parka prirode (vožnju solarnom brodicom i električnim brodom). Potrebno je dodatno prilagoditi ponudu i potencijalno optimizirati dio postojeće usluge (primjerice promjena rute vlakica koja uključuje dodatne atrakcije i sl.) s ciljem uključivanja i drugih atrakcija u obilazne rute na kojima će biti adekvatna ponuda proizvoda i sadržaja. Također, obzirom na nedostatne kapacitete JUPPVJ potrebno je razmotriti opcije vezane uz koncesijska odobrenja.

Podtema 3.2. Analiza edukativnih sadržaja i načina interpretacije vrijednosti Parka prirode te izrada preporuka za njihovo unapređenje

Kako je spomenuto u tablici iznad, Javna ustanova Park prirode Vransko jezero nudi usluge edukativnih programa za individualne posjetitelje te edukativnih programa za grupe posjetitelja. Programi uključuju usluge educiranih vodiča – edukatora, predavanje te terensko upoznavanje s prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka, edukativne igre, demonstraciju metoda istraživanja živog svijeta u vodi/biljaka te promatranje ptica (ovisno o vremenskim prilikama) ili interaktivno učenje novih vještina.

Turističko vođenje na području Parka je dozvoljeno isključivo od strane djelatnika Parka ili uz dopuštenje nadležnog ministarstva (koncesijsko odobrenje i agencijski vodiči uz sporazum o suradnju s JUPPVJ). Turističke i putničke agencije dužne su najaviti svoj dolazak minimalno tjedan dana ranije (ulaz bez najave nije moguć) te isključivo koristiti edukativne programe za posjetitelje (osnovne ulaznice za agencije ne vrijede).

U okviru **edukativnih programa za individualne posjetitelje**,³⁷ JU PP Vransko jezero nudi sljedeće programe:

- ***Putevima vranskog (k)raja*** - program trajanja 5 sati koji se, uz stručno vodstvo, organizira za najviše 10 osoba. Program uključuje poučnu šetnju na više lokaliteta u Parku koja omogućava doživljaj najistaknutijih atrakcija Parka prirode.
- ***Birdwatching program*** - također trajanja 5 sati, program se uz stručno vodstvo organizira za najviše 10 posjetitelja. Program uključuje promatranje ptica uz odgovarajuću opremu (durbine i dalekozore), a provodi se od izlaska sunca na dalje, idealno na proljeće i jesen.
- ***Radionica “Kako su gradili naši stari”*** - radionica se organizira za individualne posjetitelje (najmanje 5 osoba) u trajanju od 4 sata. Tijekom radionice polaznici pod vodstvom suhozidara mogu naučiti osnove tradicijske gradnje te se uključiti u

³⁷ <http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/posjetiteljski-i-edukativni-program/>

obnovu suhozida Modrave, najvećeg maslinika Dalmacije koji se nalazi na prostoru Parka prirode.

- **Radionica “U svijetu samoniklog bilja”** - radionica se organizira za individualne posjetitelje (najmanje 5 osoba) i trajanja je do 4 sata. Pod vodstvom botaničara polaznici mogu upoznati samoniklo jestivo bilje Vranskog jezera te prepoznati u kojoj fazi vegetacije i na koji način su iskoristivi pojedini dijelovi biljke.

U okviru **edukativnih programa za grupe posjetitelja**,³⁸ JU PP Vransko jezero nudi sljedeće programe:

- **Tajne Vranskog jezera** - Program obilaska Parka koji uključuje poučnu šetnju na dva lokaliteta po izboru: Ornitološki rezervat, vidikovac Kamenjak i/ili lučica Prosika. Organizira se za grupe od najmanje 15 posjetitelja u trajanju do 2,5 sata.
- **Jezero na dlanu** - program obilaska jedne lokacije u Parku koji se organizira za grupe posjetitelja (najmanje 15 osoba) u trajanju od oko 45 minuta, uz stručno vodstvo. Program uključuje poučnu šetnju na lokalitetu Parka po izboru: Ornitološki rezervat, vidikovac Kamenjak ili lučica Prosika.
- **Mali istraživači riba i vode** - edukativni program za djecu (grupe od najmanje 15 osoba) u trajanju do 4 sata, koji se po potrebi dodatno prilagođava uzrastu polaznika. Program uključuje interaktivnu poučnu šetnju s naglaskom na ribe i tradicijsku gradnju (suhozid, bunje), demonstraciju metoda istraživanja živog svijeta u vodi i edukativne igre. Program se održava na lokalitetu Prosika uz vodstvo edukatora i odgovarajući edukativni materijal.
- **Mali istraživači biljaka** - edukativni program za djecu (grupe od najmanje 15 osoba) u trajanju do 4 sata, koji se po potrebi dodatno prilagođava uzrastu polaznika. Program uključuje interaktivnu poučnu šetnju s naglaskom na biljni svijet, demonstraciju metoda istraživanja biljaka i edukativne igre. Program se održava na Kamenjaku uz vodstvo edukatora i odgovarajući edukativni materijal.
- **Mali istraživači ptica i močvare** - edukativni program za djecu (grupe od najmanje 15 osoba) u trajanju do 4 sata, koji se po potrebi dodatno prilagođava uzrastu polaznika. Program uključuje interaktivnu poučnu šetnju s naglaskom na ptice i močvaru, promatranje ptica dalekozorom i durbinom te edukativne igre. Program se održava u Ornitološkom rezervatu uz vodstvo edukatora i odgovarajući edukativni materijal.

³⁸ <http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/posjetiteljski-i-edukativni-program/>

- **Tragom prošlosti i kulturne baštine** - program uključuje pješačku turu od lučice Prosika do lokaliteta Babin škoj uz interaktivnu interpretaciju kulturne baštine. Organizira se za grupe posjetitelja od najmanje 15 osoba, a trajanja je 4 sata.
- **Otkrivanje bioraznolikosti - ptice** - program uključuje istraživanje faune ptica u Ornitološkom rezervatu uz interaktivnu interpretaciju i stručno vodstvo. Trajanja je 4 sata te se organizira za grupe od najmanje 15 posjetitelja.
- **Otkrivanje bioraznolikosti - bilje** - program uključuje pješačku turu po kružnoj botaničko - planinarskoj stazi koja okružuje vrh Kamenjak. Trajanja je 4 sata te se organizira za grupe od najmanje 15 posjetitelja.
- **„Team building“ program** - program se organizira za grupe od najviše 100 posjetitelja u trajanju do 4 sata, uz stručno vodstvo. Polaznici mogu uz razne timske tematske natjecateljske igre iskusiti avanturu na Vranskom jezeru i upoznati Park prirode.

U okviru edukativnih aktivnosti prvenstveno namijenjenih obrazovnim institucijama, JU PP Vransko jezero provodi sljedeće programe (najčešće povodom obilježavanja značajnih dana u zaštiti prirode):

- Močvara u kapljici vode - radionica tijekom koje kroz predavanje i kratkometražne filmove djeca imaju priliku naučiti o važnosti močvara te kroz mikroskop promatrati živi svijet koji se krije u kapljici močvare. Opažanja djece se zatim izražavaju kroz crtež. Aktivnosti se odvijaju na Svjetski dan močvarnih staništa (2. veljače). Program je namijenjen vrtićima i nižim razredima osnovne škole.
- Maskenbal ptica - likovno-pokladno natjecanje u organizaciji Javne ustanove Parka prirode Vransko jezero u kojem učenici u sklopu nastave izrađuju maske različitih vrsta ptica po predlošcima i uputama edukatora (aktivnosti se održavaju u sklopu nastave likovne umjetnosti ili biologije). Djelatnici Javne ustanove Parka prirode održavaju interaktivno predavanje o pticama močvaricama Vranskog jezera i važnim ulogama močvare. Aktivnosti se odvijaju na Svjetski dan močvarnih staništa (2. veljače). Program je namijenjen nižim razredima osnovnih škola.
- Močvara u malom - radionica izrade makete/modela gdje djeca, pod vodstvom svojih profesora likovne umjetnosti i biologije, koriste različite materijale, kao što su folija i stiropor, glinu i plastelin za izradu figurica životinja te sušeni biljni materijal za izradu vegetacije (maketu sa svim elementima hranidbenog lanca i staništa močvara) Radionice se provode samostalno u školi ili u suradnji s edukatorima Parka, koji održavaju uvodno predavanje o močvarnim staništima. Aktivnosti se

također odvijaju na Svjetski dan močvarnih staništa (2. veljače). Program je namijenjen višim razredima osnovnih škola.

- Zelena čistka - aktivnosti se provode na Svjetski dan voda (22. ožujka) te su namijenjene svim uzrastima. Riječ je o jednodnevnoj akciji koja je prepoznata kao najveći ekološki projekt u Hrvatskoj na volonterskoj bazi, a cilj mu je očistiti odlagališta divljeg karaktera, odnosno ilegalno odlaganog otpada. Dijelom je globalnog pokreta Let's do it (World Cleanup).
- Spring alive - Spring alive projekt je međunarodnog karaktera koji je dijelom aktivnosti i Parka prirode Vransko jezero. Cilj istoga jest osvježavanje djece o važnosti ptica selica i njihove zaštite. Primarna aktivnost projekta prepoznata je u oblikovanju migracijske mape ptica selica u stvarnom vremenu, zapažanjem njihovog kretanja od strane djece. Aktivnosti se odvijaju na Svjetski dan ptica selica (11. i 12. svibnja), a namijenjene su učenicima osnovnih i srednjih škola.
- Izrada plakata dobrodošlice za migratorne vrste ptica - Izradom plakata dobrodošlice nastoji se aktivno uključivati najmlađe u aktivnosti Parka prirode Vransko jezero (u sklopu projekta "Revitalizacija i povezivanje atrakcija Parka prirode Vransko jezero") te im omogućiti da na kreativan način izraze znanje stečeno putem ranijih predavanja i edukativnih tekstova. Aktivnosti se odvijaju na Svjetski dan ptica selica (11. i 12. svibnja), a namijenjene su učenicima nižih razreda osnovne škole.
- Igre bioraznolikosti - Edukativno – sportska manifestacija koja kroz razne interaktivne igre prilagođene dječjem uzrastu nastoji upozoriti na važnost bioraznolikosti (npr. igre Poplava na Vranskome jezeru te Čapljino gnijezdo). Organiziraju se na Međunarodni dan biološke raznolikosti i Dan zaštite prirode RH (22. svibnja), te na Europski dan Parkova (24. svibnja). Namijenjene su nižim razredima osnovnih škola.
- Noć šišmiša - Obilježava se u Kampu Parku Soline na Međunarodnu noć šišmiša (24. i 25. kolovoza). Cilj ove manifestacije jest upozoriti na važnost šišmiša, kao raritetnih predstavnika letećih sisavaca, kroz razne radionice osmišljene upravo za navedenu prigodu uz korištenje različitih edukativnih metoda (primjerice potraga za šišmišima posredstvom ultrazvučnog detektora). Program je primarno namijenjen djeci.
- Dan otvorenih vrata PP Vransko jezero uz promatranje ptica - odvija se na Dan PP Vransko jezero koji se obilježava 4. listopada, a aktivnosti su namijenjene svim uzrastima. U svrhu promocije vlastitih aktivnosti te približavanja i dostupnosti

posjetiteljima, Park prirode Vransko jezero osigurava besplatan ulaz uz korištenje dostupnih usluga i sadržaja. Jedna od njih je i promatranje ptica uz stručno vodstvo u Ornitološkom rezervatu.

- Mala škola prstenovanja - program se odvija na Europski dan promatranja ptica (5. i 6. listopada). Aktivnosti su namijenjene vrtićima, osnovnim i srednjim školama (manje grupe). Mala škola prstenovanja ima za cilj osvijestiti najmlađe o zaštiti ptica kroz tzv. prstenovanje, odnosno praćenje selidbenih ruta i staništa ptica njihovim označavanjem, pokazujući posjetiteljskim grupama djece navedeni postupak na praktičnim primjerima. U sklopu projekta izrađuju se i kućice za ptice, kojima je svrha olakšati gniježđenje ptica.
- Očuvaj travnjake - program za lokalne škole s temom zaštite i obnove vlažnih travnjaka. Program uključuje edukativne aktivnosti i akciju sadnje zelene barijere. Program nudi i mogućnost da djeca u školi odgajaju sadnice te ih onda presađuju u zelenu barijeru. Cilj aktivnosti jest potaknuti obnavljanje putem zelenih barijera te istovremeno podignuti svijest o nestajanju istih te njihovoj značajnosti u ekosustavu.

U okviru volonterskih programa, JU PP Vransko jezero trenutno provodi sljedeće programe:

- Volonterski program suhozidar - u sklopu ovog programa volonter obnavlja suhozide (građevine od prirodnog kamena koje se izrađuju bez korištenja morta ili veziva), krči i čisti vegetaciju koja je obrasla suhozide, georeferencira postojeće suhozidne strukture, bilježi koordinate i fotografira suhozide, informira javnost (posjetitelje Parka) o aktivnostima obnove te doprinosi očuvanju kulturne baštine Parka. Aktivnost obnove suhozidnih elemenata krajobraza prostora Modrava u Parku prirode Vransko jezero važna je zbog revitalizacije tradicijskog znanja o korištenju kamena u oblikovanju krajobraza, očuvanju ekstenzivnih maslinika te principa održivog korištenja prirode, ali i očuvanja kulturno povijesne baštine. Broj volontera za ovaj program je 5 - 10, s ciljanim angažmanom od oko 5 sati dnevno (ukupno 30 sati tjedno kroz 6 dana trajanja programa). Ciljane skupine volontera za ovaj program su skauti, studenti, pojedinci, udruge, umirovljenici, domaći i strani državljani. Program se provodi u suradnji s udrugom Dragodid.
- Volonterski program uređivač/ica posjetiteljske opreme - školski volonterski program u kojem volonteri uređuju posjetiteljsku infrastrukturu, što uključuje bojanje klupa, stolova, promatračnica i drvenih staza, te uređuju i popravljaju suhozide. Održavanje posjetiteljske infrastrukture jedan je od preduvjeta za povećanje privlačnosti Parka te većeg zadovoljstva posjetitelja i lokalnog stanovništva. Volonterska akcija se održava u lučici Prosika, te u Ornitološkom

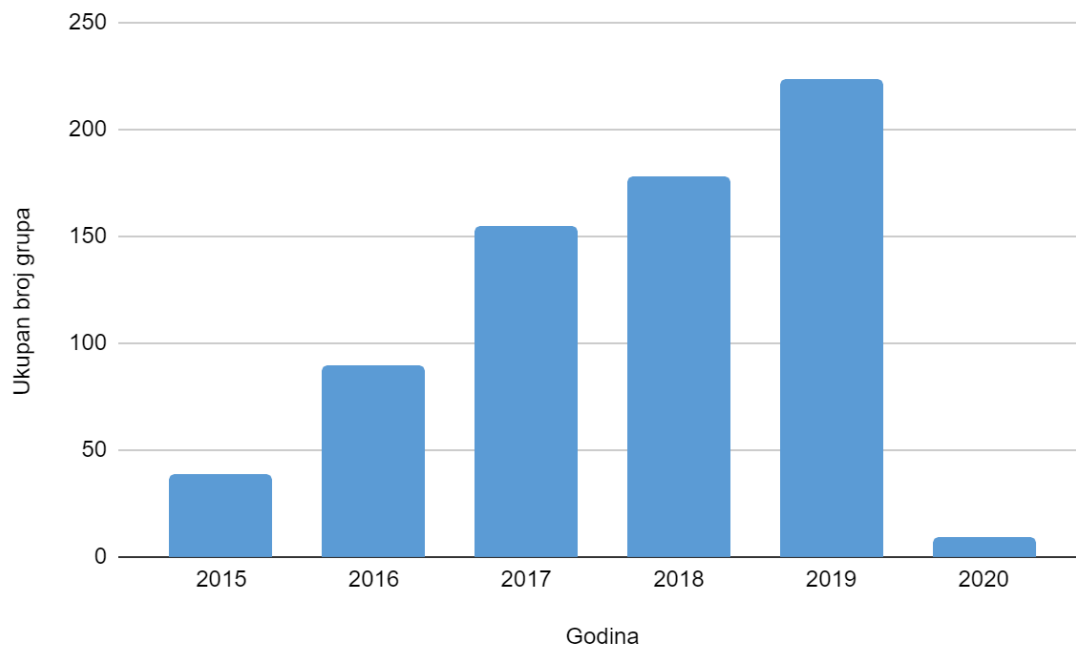

rezervatu - info centar Crkvine, a odvija se tijekom jednog dana u trajanju od 6 sati. Volonterski program je prvenstveno namijenjen srednjoškolcima. Prije same akcije provodi se edukacija volontera o Parku prirode Vransko jezero, te zaštiti i obnovi infrastrukture parka, a provodi se i edukacija na terenu tijekom samog trajanja volonterske akcije.

- Volonterski program čuvari biljne ravnoteže - program u kojem volonteri mehanički uklanjaju invazivne i druge nepoželjne vrste te uklanjaju zaraslu vegetaciju uz pješačke putove i suhozide. Volonterska akcija se odvija u lučici Prosika tijekom jednog dana u trajanju 6 sati (idealno tijekom travnja). Program je prvenstveno namijenjen srednjoškolcima, te uključuje edukaciju i praksu o osnovama prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka prirode Vransko jezero, invazivnim vrstama i metodama uklanjanja te očuvanju prirodnih staništa.

Na grafu niže prikazano je kretanje broja grupa posjetitelja u Parku prirode Vransko jezero u razdoblju 2015. - 2020. godine.

Izvor: JU PP Vransko jezero

U tablici niže detaljnije je analizirano posjećivanje od strane grupa u pogledu korištenja različitih programa Parka prirode.

Tablica 13. Pregled grupa posjetitelja u razdoblju 2017. - 2020. godina (prema nazivu programa)

Godina	Naziv programa	Broj posjetitelja
2017	Tajne Vranskog jezera	1962

	Jezero na dlanu	1418
	Mali istraživači ptica i močvare	91
	Otkrivanje bioraznolikosti	15
	Terenska nastava	10
	Birdwatching	2
2018	Tajne Vranskog jezera	2511
	Jezero na dlanu	1987
	Osnovna ulaznica	260
	Mali istraživači ptica i močvare	106
	Mali istraživači riba i vode	64
	Birdwatching	15
	Putevima Vranskog jezera	3
2019	Tajne Vranskog jezera	4313
	Jezero na dlanu	1083
	Mali istraživači ptica i močvare	314
	Otkrivanje bioraznolikosti	127
	Osnovna ulaznica	100
	Euronatur	59
	Mala škola prstenovanja i promatranja ptica	46
	Škola u prirodi	40
	Mali istraživači biljaka	38
	Mali istraživači riba i voda	38
	Radionica obnove suhozida	35
	Volontiranje	35
	Tragom prošlosti i kulturne baštine	21

	Izrada kućica za ptice	15
2020	Jezero na dlanu	104
	Edukativni program Prijatelj Vranskog jezera	75
	Tajne Vranskog jezera	40

Izvor: JUPP Vransko jezero

Sukladno analiziranim podacima moguće je utvrditi sljedeće:

- Postoji pozitivan trend povećanja broja grupa koje posjećuju Park prirode Vransko jezero (38 grupa u 2015., a 223 u 2019.), uz iznimku 2020. godine koja je obilježena iznimnim padom posjećivanja što je, kako je već spomenuto, posljedica pandemije virusa COVID-19
- Dolazi do konzistentnog produženja sezone posjećivanja - u 2012. godini posjećivanje grupa odvija se tijekom samo 3 mjeseca u godini (svibanj, lipanj i listopad), dok se u 2019. posjećivanje grupa proteže kroz gotovo cijelu godinu (siječanj, ožujak, travanj, svibanj, lipanj, srpanj, kolovoz, rujan, listopad, studeni, prosinac)
- Konzistentno najviše grupa Park prirode posjećuje u proljeće (travanj, svibanj, lipanj) te u jesen (rujan, listopad), kada su redovito u svim promatranim godinama zabilježen najveći brojevi grupa
- Programi Parka prirode koje grupe najviše koriste prilikom svojih posjeta su Tajne Vranskog jezera i Jezero na dlanu.

U odnosu na podtemu 3.2. zaključeno je kako JUPP Vransko jezero provodi brojne i raznolike edukativne programe koji su, što je moguće vidjeti iz stalno rastućeg broja grupa koje iz godine u godinu posjećuju Park prirode, dobro prihvaćeni od strane posjetitelja. Kao preporuke za unaprjeđenje predstavljanja edukativnih sadržaja mogu se istaknuti sljedeće stavke:

- Sistematizacija edukativnih programa, odnosno uspostava godišnjeg plana provedbe edukativnih sadržaja koji će omogućiti dodatno produljenje sezone posjećivanja Parka prirode, kroz osmišljavanje sadržaja koji će se provoditi i u mjesecima koji su obilježeni slabijom posjećenosti Parka,
- Neizostavno povezano s točkom iznad, a u kontekstu produljenja sezone posjećivanja, osiguravanje odgovarajućeg prostora (u neposrednoj blizini / na prostoru Parka) u kojem se edukativni programi mogu provoditi u slučaju lošeg vremena, te
- Dodatno poticanje suradnje s obrazovnim institucijama, osobito osnovnoškolskim i srednjoškolskim, kako bi se sadržaji Parka prirode približili mlađim generacijama koje će imati ključnu ulogu u njegovom budućem očuvanju.

Podtema 3.3. Izrada plana mogućih aktivnosti za posjetitelje i podjela aktivnosti prema optimalnom broju i prema tipovima te izrada plana njihovog kretanja u prostoru i rješavanje mogućih konflikata zbog zauzimanja iste trase/smjera

Kako je sama evaluacija stanja i dala naslutiti atraktivnost Parka prirode Vransko jezero raste iz godine u godinu. Povećanjem infrastrukturnih, a samim time i posjetiteljskih kapaciteta, Park postaje sve dostupniji i atraktivniji, kako za turiste posjetitelje, tako i za lokalno stanovništvo. Vidljiv je trend porasta posjetitelja od u prosjeku 70% po godini, ali i trend porasta broja specijaliziranih, manjih, zainteresiranih (stručnih) grupa. Iz analize se također jasno vidi da je ljeto najfrekventnije godišnje doba posjećivanja te da nedostaje promocije sadržaja i interesa posjetitelja u proljetnim, jesenskim i zimskim mjesecima. Upravo iz ovog razloga izrazito je bitno strateški isplanirati buduće aktivnosti za posjetitelje, ali i detektirati zone njihova kretanja i okupljanja/zadržavanja kako ne bi došlo do pritiska na pojedina područja kako to sada zna biti slučaj u ljetnim mjesecima na ulazu/punktu Crkvine.

Evaluacija stanja je zaključila da JU PP VJ kvalitetno upravlja posjetiteljima u svojim trenutnim mogućnostima i kapacitetima bez postojanja plana kao takvog a naročito vezano uz posjetitelje i aktivnosti koje se kreiraju i nude za njih, no zbog nedostatka interesa ostalih dionika u zajednici JU PP se često nađe u situaciji da nude aktivnosti i usluge koje nisu primarno u nadležnosti samog Parka. Ovdje se prvenstveno misli na potrebu ustupanja najma bicikla, kajaka, adrenalinskog parka i sličnih sadržaja, koji nisu direktno vezani uz zaštitu prirode i očuvanje vrsta, lokalnim koncesionarima.

U tom slučaju stručni kapaciteti JUPP bi se rasteretili i mogli posvetiti segmentu aktivnosti s posjetiteljima koji su edukativne prirode i doprinose podizanju svijesti i cjelovitom očuvanju vrsta i staništa, a manje su usmjereni na trenutnu razonodu samog posjetitelja.

Podtema 3.4. Detektiranje maksimalnog kapaciteta posjetitelja i usklađivanje s regulativom koje uređuje to pitanje

Prostor PP Vranskog jezera kao dijela Zadarske i Šibensko-kninske županije ubraja se u najatraktivnije dijelove Hrvatske zbog svoje iznimno vrijedne i osjetljive prirodne i kulturne baštine što zahtijeva oprezniji odnos prema raznim vrstama ugroza za okoliš. Obzirom da kategorija "park prirode" dozvoljava određene gospodarske djelatnosti i korištenje prirodnih resursa, ali uz poštivanje zakona i uvjeta zaštite prirode, detektiranje broja posjetitelja predstavlja izazov s obzirom na to da ulaz u parkove prirode nije strogo reguliran kao u slučaju nacionalnih parkova ili strože zaštićenih prirodnih područja.

Zakonom o zaštiti prirode³⁹ uređuje se sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih dijelova te ostala pitanja vezana uz zaštitu okoliša. Istim Zakonom regulirano je posjećivanje zaštićenih područja; nacionalnih parkova i parkova prirode. Posjećivanje zaštićenog područja dopušteno je svima pod jednakim uvjetima u skladu sa Zakonom i na temelju njega donesenim propisima. Od iznimne je važnosti da se posjećivanjem ni na koji način ne ugrožavaju vrijednosti zaštićenih područja niti provođenje zaštite. No, ukoliko dođe do ugroze očuvanja i/ili sigurnosti zaštićenih područja, posjećivanje se može zabraniti ili ograničiti naredbom koju donosi ministar. Pravilnik o unutarnjem redu u Parku prirode "Vransko jezero" (NN 66/01) također se dotiče posjećivanja Parka prirode te navodi da JUPP donosi program (model) posjećiva-nja i razgledava-nja kojim se pobliže uređuju moguća mjesta posjećiva-nja, istovremeni broj posjetite-lja, način posjećiva-nja i organizira-nja prezentacijskog centra, međutim u samom Pravilniku takav program (model) nije pobliže definiran. Nadalje, i Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode Vransko jezero za 2020. godinu kroz ocjenu provedbe plana upravljanja osvrće se na temu upravljanja posjećivanjem, interpretaciju i edukaciju, no isti ne elaborira detaljnije željeni model posjećivanja Parka, odnosno detektiranje maksimalnog kapaciteta posjetitelja.⁴⁰

Općenito, prilikom procjene prihvatnog kapaciteta u obzir se uzimaju brojni parametri od kojih je najvažniji prostor, odnosno površina zaštićenog područja, ali i drugi koji nisu lako odredljivi poput stavova lokalnog stanovništva ili turista o stanju razvoja turizma. Plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera 2019. - 2028. navodi primjerice kako je prihvatni kapacitet određen uzimajući u obzir "propusnost" sustava staza i mostića kojima se obilazi NP, a koja se može ocijeniti za zadane uvjete gustoće posjećivanja. Temeljem mjerene prosječne brzine posjetitelja, zadane gustoće posjetitelja na stazi od maksimalno jednog posjetitelja na 3 m staze te činjenice da programi obilaska s dvaju ulaza dijelom koriste iste dijelove staza, dobivena je maksimalna propusnost sustava od okvirno 650 posjetitelja u satu, po ulazu (ukupno oko 1300 posjetitelja raspoređenih na dva glavna ulaza).⁴¹ U slučaju da dođe do procjene kako je kapacitet posjetitelja u PP Vransko jezero premašen, moguće je primijeniti ovaj model, uz prilagodbe uvjetovane specifičnostima PP Vransko jezero.

U odnosu na podtemu 3.4. zaključeno je da samo područje PP Vransko jezero bilježi nižu posjećenost u odnosu na nacionalne parkove u okolici zbog čega trenutno ne postoji potreba za dodatnim ograničavanjem broja posjetitelja na području cijelog PP, ali ukoliko

³⁹ <https://www.zakon.hr/z/403/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode>

⁴⁰ U kontekstu upravljanja posjećivanjem, Godišnji plan navodi kako je nabavljeno i postavljeno 13 brojača posjetitelja koji će dati uvid u stvaran broj posjetitelja u Parku te shodno tome omogućiti bolje upravljanje posjećivanjem.

⁴¹ Plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera 2019. - 2028., str. 79.,

<https://np-plitvicka-jezera.hr/wp-content/uploads/2019/10/Plan-upravljanja-NP-Plitvi%C4%8Dka-jezera.pdf>

dođe do značajnijeg porasta broja posjetitelja u narednom periodu, isto će biti dodatno razmotreno kako ne bi došlo do ugroze zaštićenog područja. Zbog porasta broja posjetitelja iz godine u godinu i pritiska posjećivanja tijekom ljetnih mjeseci ovaj plan predlaže aktivnosti za posjetitelje i njihov raspored na način da se kreiraju sadržaji koji će biti atraktivni kroz cijelu godinu, a obeshrabre sadržaji masovnog turizma i privlačenja velikog broja blago zainteresiranih turista iz okolnih turističkih destinacija. Ponuda i raspored aktivnosti bazira se na konceptu održivog razvoja i posjećivanje koje će se regulirati ovim planom bazirat će se na viziji i specifičnim ciljevima upravljanja koji ističu edukacijsko-prezentacijsku ulogu parka u slučaju posjetitelja s primarnom svrhom postojanja u zaštiti vrsta i staništa.

Podtema 3.5. Evaluacija monitoringa zadovoljstva i motivacije posjetitelja za dolaskom te analiza socioekonomskog utjecaja aktivnosti na lokalnu zajednicu

Javna ustanova Park prirode Vransko jezero na svojoj službenoj web stranici provodi anketu za posjetitelje Parka prirode čiji je cilj pomoći u boljem planiranju turističke ponude Parka. Anketa je posjetiteljima dostupna u izborniku Posjetitelji > Online anketa, a ispunjava se u Google Forms obliku.⁴² Anketa se sastoji od 22 pitanja, uz 5 dodatnih pitanja koja se odnose isključivo na osobe koje su u Park prirode stigle biciklom. Uz online anketu, JUPP raspolaže i anketom u papirnatom obliku, koja strukturom pitanja prati sadržaj elektroničke ankete.

Anketa se, uz kratki osvrt na sociodemografski profil posjetitelja, osvrće na sljedeća ključna područja: motivacija za dolazak u Park prirode Vransko jezero, zadovoljstvo posjetom, zainteresiranost za dodatnim sadržajima / aktivnostima, troškovima učinjenim tijekom posjete te zainteresiranost za kupnjom proizvoda na / uz biciklističke staze.

Motivacija posjetitelja za dolaskom u Park prirode opisana je kroz 8 različitih motiva dolaska: *Pecanje, Uživanje u prirodi, Pješaćenje, Vožnja biciklom, Promatranje ptica, Razgledavanje s vidikovca, Interes za prirodnu i kulturnu baštinu Parka kroz edukativni program, Nova iskustva i doživljaji*. Sukladno podacima dostavljenim od JUPP, najprisutniji motivi dolaska posjetitelja u proteklih nekoliko godina bili su sljedeći:

- 2015.: uživanje u prirodi (54,2%), razgledavanje s vidikovca (37,3%)
- 2016.: uživanje u prirodi (65,53%), a za nešto više od 40% posjetitelja (42,4%) drugi motiv je bio razgledavanje s vidikovca
- 2017.: uživanje u prirodi (65,5%), razgledavanje s vidikovca (41,8%)
- 2018.: uživanje u prirodi (74,87%), razgledavanje s vidikovca (50,2%)

⁴²<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfuQXzbGAel8rQqWnxOcHbqLxkumg0VR2B4tH7lmQuekEf3lw/viewform?c=0&w=1>

Zadovoljstvo posjetitelja ispitano je kroz sljedeće parametre: *turistička signalizacija, ugostiteljska ponuda, ponuda suvenira, rekreativni sadržaji, informacije o Parku prije dolaska, informacije na mjestu posjeta Parku, poučne staze, prezentacija prirodnih ljepota, prezentacija kulturne baštine, stručnost i ljubaznost osoblja, dostupnost lokalnih proizvoda, vrijednost za novac, atraktivnost parka te ukupno zadovoljstvo parkom*. Sukladno podacima dostavljenim od JUPP, u proteklih nekoliko godina postignuti su sljedeće rezultati:

- 2015.: prosječna ocjena ukupnog zadovoljstva posjetitelja je 4,1, dok je najbolje ocijenjeni element ponude s prosječnom ocjenom 4,5 stručnost i ljubaznost osoblja, a slijedi prezentacija prirodnih ljepota s prosječnim ocjenama 4,1 i atraktivnost parka (4,0).
- 2016.: prosječna ocjena ukupnog zadovoljstva posjetitelja je 4,2, a najvišom ocjenom posjetitelji su ocijenili stručnost i ljubaznost osoblja (4,7), dok je kao druga najbolja usluga ocijenjena informiranost na mjestu dolaska (4,5)
- 2017.: prosječna ocjena ukupnog zadovoljstva posjetitelja je 4,2, a najbolje ocijenjeni element ponude s prosječnom ocjenom 4,7 je stručnost i ljubaznost osoblja, slijedi ocjena informacije na mjestu dolaska s prosječnom ocjenom 4,5 i prezentacija prirodnih ljepota (4,3).
- 2018.: prosječna ocjena ukupnog zadovoljstva posjetitelja u 2018. godini je 4,47, dok su najvišom ocjenom posjetitelji ocijenili stručnost i ljubaznost osoblja (4,7), a kao drugi najbolje ocijenjeni sadržaj je atraktivnost parka sa prosječnom ocjenom 4,4.

Dolazak posjetitelja na područje Parka prirode Vransko jezero predstavlja potencijal za lokalnu zajednicu u vidu ponude autohtonih proizvoda i usluga, čijom kupnjom lokalno stanovništvo ostvaruje ekonomsku korist. Tijekom konzultativnog procesa istaknuto je kako ponuda lokalne zajednice može biti znatno bogatija i sadržajnije (osobito je istaknut nedostatak autohtone gastronomske ponude), što otvara prostor za ostvarivanje dodatnih prihoda za lokalno stanovništvo.

U odnosu na podtemu 3.5., iz navedenog je vidljivo kako je uživanje u prirodnim ljepotama Vranskog jezera primarni razlog posjećivanja Parka prirode, te je također razvidno da je općenito zadovoljstvo posjetitelja Parkom na relativno visokoj razini. Obzirom na sam postupak monitoringa zadovoljstva i motivacije posjetitelja za dolaskom, preporuka je online anketu učiniti dostupnijom na web stranici JU PP Vransko jezero te razmotriti njezino sažimanje, odnosno uključivanje manjeg broja pitanja kako bi ista bila jednostavnija za ispunjavanje posjetiteljima.

Podtema 3.6. Praćenje uspjeha mogućnosti rezerviranja ulaza i korištenja infrastrukture i usluge JU

U odnosu na ponudu usluga na području samoga Parka postoje određene usluge koje se izvršavaju isključivo putem rezervacija, odnosno najave nekoliko dana unaprijed (najčešće tri dana). Primjerice električni vlak prometuje isključivo po najavi (minimalno 3 dana ranije) te je ograničenog kapaciteta broja sjedala zbog čega su nužne rezervacije unaprijed. Također, posjet adrenalinskom parku je jedna od usluga koja zahtjeva najavu u slučaju proslave dječjih rođendana i dolaska većih grupa posjetitelja.

Trenutno ne postoji online sustav koji omogućava rezervaciju određene usluge ili korištenja određene infrastrukture, kao niti mogućnost kupnje karata online.

U odnosu na podtemu 3.6., i činjenicu da će se u narednom periodu dodatno optimizirati i prilagođavati određene usluge te će se njihov spektar potencijalno proširiti te postojeći trend rasta broja posjetitelja, potrebno je razmotriti online mogućnost rezervacija određenih usluga i infrastrukture u Parku kako bi se pojednostavio način rezervacije i kako bi posjetitelji bili bolje informirani o popunjenosti određenih usluga te ih tako potaknuli na planiranje posjeta unaprijed i izbjegli gužve prilikom pružanja određene usluge u Parku.

Podtema 3.7. Analiza usklađenosti ponude i prodaje u granicama JU s potrebama lokalne zajednice i održivim razvojem

Analiza usklađenosti ponude i prodaje u granicama Parka prirode s potrebama lokalnog stanovništva i održivom razvojem odnosi se na podatke kako o ponudi smještaja, tako i drugih različitih proizvoda (suvenira, autohtonih gastro proizvoda, voća, povrća i sl.) te usluga (konjički izleti, jahačke ture) za posjetitelje Parka.

U pogledu smještaja, kako je spomenuto u Podtemi 1.3., na području Parka evidentirano je ukupno 13 privatnih iznajmljivača (7 na području Majdan, 3 u Pakoštanima te po jedan u Prosici, Dragama i Gornjoj Tonji). U pogledu ponude ostalih proizvoda i usluga, JU PP Vransko jezero raspisuje poziv za javno prikupljanje ponuda za izdavanje koncesijskih odobrenja za obavljanje djelatnosti prodaje vlastitih poljoprivrednih proizvoda proizvedenih na OPG-u, na vlastitom štandu ili klupi izvan tržnice na malo uz javno-prometnu površinu na području Parka prirode. Na području Parka prirode (i u njegovoj neposrednoj blizini) djeluju sljedeći OPG-ovi i poslovni subjekti:

Tablica 14. Pregled OPG-ova / poslovnih subjekata / zadruga na području, odnosno u neposrednoj blizini Parka prirode Vransko jezero

Naziv OPG-a / poslovnog subjekta / zadruga	Proizvodi / usluge
Poljoprivredna zadruga Masvin	agroturizam
Poljoprivredna zadruga Pirovčanka	maslinovo ulje
Vrana d.o.o.	rajčice, mrkva, šparoge, grožđe, borovnice, maslinovo ulje, jaja
Konoba Kamenjak (kušaonica)	dalmatinske suhomesnate delicije, sirevi, vina, rakije
OPG Čirjak	med
OPG Danijel Baković	luk, crveni luk, slanetak, grah, krumpir
OPG Nakićen	kozji sir
OPG Baković Jadran	krumpir, luk, crveni luk, sir
OPG Savić Božo	luk, grah, bob
OPG Strenja Milka	luk, crveni luk, krumpir
OPG Didak Dušanka	luk
OPG Sanja Savić	luk, crveni luk, smokve
OPG Savić Divna	luk, crveni luk
OPG Troskot Svemir	vino
OPG Perica	eko maslinovo ulje, rakije, eterična ulja
OPG Marica Jakoliš	eko voće i povrće
OPG Krpina Dijana	lavanda

OPG Ante Gladović	bademi, sir, ulje, vino, crveni luk, luk
OPG Marija Vujsin	povrće, mrkva, crveni luk
OPG Roko Šarin	povrće
OPG Fijok	suvenirni
OPG Barišić	povrće
OPG Mateo	maslinovo ulje
OPG Jajčanin	prsnac, kruh, sir, luk
OPG Andrija Čirjak	proizvodi od lavande
OPG Zdravko Mamić	eko češnjak
OPG Dražina	luk, povrće, vino, šljive, maraska
OPG Damir Kapov	masline, smilje, kadulja
OPG Matulić	sapuni od maslinova ulja i bilja
OPG Skračić	ulje
OPG Marinko Baković	luk, paprika, rajčica
OPG Damir Golem	kozji sir, maslinovo ulje
OPG Budislav Mađerić	maslinovo ulje
OPG Antonija Čirjak	voće, maslinovo ulje
OPG Krešimir Baković	ulje, crveni luk, luk, grah
OPG Miljenko Troskot	povrće

OPG Eugen Novaković	voće i voćni proizvodi
OPG Danica Juričević	maslinovo ulje, lavanda
OPG Šikić	rakije i likeri
OPG Dražen Kapov	poljoprivredni proizvodi
OPG Fržop	masline
OPG Šparica	maslinovo ulje
OPG Gordana Strpić	maslinovo ulje
OPG Stipe Bašić	luk, crveni luk, ovčji sir
OPG Renata Barešić - Tabori (Konjički klub Vencel)	provođenje konjičkih izleta i jahačkih tura s kupanjem
OPG Ivana Dežmalj	macerati, balzami, sapuni
OPG Ante Božić	marmelade, sapuni (lavanda, cimet..)
OPG Landin	liker od planike
OPG Ika Baković	luk, crveni luk, bademi
OPG Damir Baković	povrće
OPG Marino Mijat	sapuni, ekološko ulje
OPG Ivana Rašin	poljoprivredni proizvodi
Domaća radinost Labura	kutije za vino, okviri za slike
PTO „Nekić“	prirodna kozmetika

Od navedenih posebno valja istaknuti konobu (kušaonicu) Kamenjak smještenu na istoimenom vidikovcu u mjestu Radašinovci koja predstavlja izvrstan primjer mogućnosti da lokalna zajednica ponudi vlastite proizvode posjetiteljima na području Parka. Na vidikovcu se također održavaju manifestacije (poput tradicionalnog sajma “Luka i igara”) koje privlače dodatne posjetitelje i odlična su prilika za predstavljanje autohtone lokalne

ponude. Na području Parka prirode suvenire je prvenstveno moguće nabaviti u suvenirnicama u sklopu info centara.

U odnosu na podtemu 3.7., moguće je zaključiti kako je područje Parka prirode jedinstvena prilika za predstavljanje i popularizaciju ponude autohtonih proizvoda lokalne zajednice. Vidljivo je kako trenutno na području Parka postoji određena ponuda domaćih proizvoda, međutim istu je, što je istaknuto i tijekom konzultacija s ključnim dionicima, potrebno nadopuniti ponudom izvornih gastronomskih proizvoda kao i proširenjem ponude aktivnosti (poput jahačkih tura i konjičkih izleta), koje istovremeno neće imati nepovoljan utjecaj na zaštitu i očuvanje prirodnih posebnosti Parka prirode. Osim kroz dodjelu koncesijskih odobrenja, JU PP ponudu autohtonih proizvoda može dodatno poduprijeti i kroz osiguravanje odgovarajuće infrastrukture (npr. štandovi) za prodaju takvih proizvoda.

Podtema 3.8. Definiranje ograničenja buke, svjetlosnog zagađenja, korištenja vode u infrastrukturnim objektima i sl.

Pravilnik o zaštiti i očuvanju Parka prirode Vransko jezero⁴³ u svojem članku 45. osvrće se na svjetlosno zagađenje, odnosno na ograničenje istog - sukladno Pravilniku, na području Parka prirode zabranjeno je postavljanje svjetlećih reklamnih oznaka, dekorativne i krajobrazne rasvjete, izravno rasvjetljavanje vodene površine (s dna ili kopna), dekorativna rasvjeta plovila i slično.

U kontekstu definiranja ograničenja buke, na otvorenim prostorima Parka prirode, izvan podzone naselja, razina dopuštene buke može danju iznositi do najviše 50 dB, a noću do 40 dB. Iznimno od ovog ograničenja, dopuštena je veća razina buke za manifestacije koje imaju odgovarajuće koncesijsko odobrenje ili koje provodi JUPP. Ograničenje razine buke ne odnosi se na buku koju proizvodi mehanizacija ili postrojenja za obavljanje dozvoljenih radova i djelatnosti te buku na prometnicama i/ili plovnom putu u Parku prirode.

Vezano uz stavku korištenja voda (i javnog vodnog dobra), Pravilnik prvenstveno ističe kako su na području Parka prirode sva vlažna staništa, uključujući vodu Vranskog jezera te druge vode, prirodne ili umjetne (izvori, lokve i potoci), prirodne vrijednosti i ekološki značajna područja. Iz tog razloga, a kako bi se očuvao integritet svih voda i vlažnih staništa na području Parka prirode, svi korisnici voda i javnog vodnog dobra dužni su JUPP dostaviti godišnji plan rada za svaku narednu godinu i godišnje izvješće o radu za svaku prethodnu godinu. Zasebnim odredbama uređeno je upravljanje zapornicom na kanalu Prosika, planiranje korištenja vode u skladu s ekološki prihvatljivim protokom površinskih pritoka

⁴³ Pravilnik o zaštiti i očuvanju Parka prirode Vransko jezero još nije na snazi, očekuje se njegovo donošenje po odobrenju Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja. Isti će zamijeniti postojeći Pravilnik o unutarnjem redu u Parku prirode "Vransko jezero" (NN 66/01), koji ne definira ograničenja spomenuta u Podtemi 3.8., te je stoga kao mjerodavan dokument za ovo područje uzet novi Pravilnik o zaštiti i očuvanju Parka prirode Vransko jezero.

Vranskog jezera te postupanje u slučaju zasljanjenja jezerske vode zbog prodora morske vode u jezerski ekosustav.

Zaključno, iz iznad navedenog je razvidno kako JUPP aktivno i sustavno promišlja o ograničenjima buke, svjetlosnog zagađenja i korištenja vode koji će, stupanjem na snagu Pravilnika o zaštiti i očuvanju Parka prirode Vransko jezero, doprinijeti zaštiti i očuvanju ovog iznimno ekološki značajnog područja. U kontekstu upravljanja posjećivanjem, nije potrebno ovu podtemu dodatno razrađivati.

Podtema 3.9. Izrada javnog dokumenta za jasno i pravovremeno informiranje posjetitelja o pravilima ponašanja, vrsti i količini aktivnosti koje se mogu provoditi

Park prirode Vransko jezero, budući da je isti zakonom zaštićeni dio prirode, propisuje sljedeća pravila ponašanja (dostupna na službenoj web stranici Javne ustanove Park prirode Vransko jezero i u info centrima) te posjetitelje moli i upozorava da:⁴⁴

- ne beru, sakupljaju, uklanjaju sa staništa i oštećuju biljke, drveće i grmlje
- ne sakupljaju puževe i gljive, te da ne beru ljekovito bilje
- ne rastjeruju, proganjaju, uznemiravaju, hvataju, ozljeđuju i ubijaju životinje
- ne nose oružje
- ne oštećuju gnijezda i duplje životinja
- da Ornitološki rezervat posjećuju uz prethodnu najavu Upravi Parka – posjeti tim područjima dopušteni su istovremeno samo manjim grupama i to uz pratnju stručnog vodiča
- ne kampiraju odnosno logoruju osim na za to predviđenim i označenim mjestima
- ne pale vatru
- ne ostavljaju bilo kakav otpad u Parku prirode, već da ga u vrećicama odlože u kontejner na ulazu ili na drugo za to predviđeno mjesto
- ne zagađuju vodotoke, izvore i spremnike pitke vode
- je zabranjeno slobodno kretanje pasa na području Parka prirode
- snimanje i fotografiranje u Parku prirode u komercijalne svrhe dopušteno je isključivo uz posebno odobrenje
- da se kreću samo na područjima i stazama koje su označene i namijenjene razgledavanju i posjećivanju
- surađuju sa osobljem Parka
- za ulaz u Park prirode kupe ulaznicu i sačuvaju je do izlaska iz Parka, te su je dužni pokazati na zahtjev službene osobe
- za posjet ponesu prikladnu odjeću i športsku obuću, te vodu za piće i suhu hranu, a ljeti ponesu i kremu za sunce i zaštitu od komaraca

⁴⁴ <http://www.pp-vransko-jezero.hr/hr/pravila-ponasanja/>

Služba čuvara prirode obavlja neposrednu zaštitu u Parku te ima ovlasti izreći kaznu na mjestu prekršaja u slučajevima nepoštivanja ovih pravila koja su utvrđena Pravilnikom o unutarnjem redu u Parku prirode Vransko jezero.⁴⁵ Pravilnik se također posebno osvrće na Ornitološki rezervat, u kojem nisu dopuštene radnje koje bi mogle narušiti svojstva zbog kojih je proglašen rezervatom (uznemiravanje, hvatanje i ubijanje životinja, unošenje alohtonih vrsta, melioracijski zahvati, gospodarsko i ostalo korištenje područja Ornitološkog rezervata). Nadalje, vezano uz obavljanje ribolova na području Parka prirode, Pravilnik navodi kako gospodarski ribolov na području Parka prirode nije dopušten, dok je rekreacijsko-športski ribolov dopušten uz poštivanje propisanih uvjeta. Rekreacijsko-športski ribolov smije se obavljati na cijelom području Vranskog jezera osim na području Ornitološkog rezervata (sjeverozapadni dio Vranskog jezera). Zabranjen je noćni ribolov i ribolov na dva različita mjesta istovremeno. Dozvoljena dnevna količina ulova u rekreacijsko-športskom ribolovu iznosi najviše do 8 kg ribe. U dozvoljenu količinu ribe od 8 kg ne ubraja se trofejni ulov jedne ribe koja je teža od 8 kg. Dnevno je dozvoljeno uloviti samo jedan primjerak trofejne ribe.

U Parku prirode dopušteno je obavljanje gospodarskih i drugih djelatnosti koje ne ugrožavaju izvornost prirode, odnosno njegove bitne značajke i uloge. Za obavljanje djelatnosti na području Parka prirode potrebno je i dopuštenje JUPP. Na području Parka prirode dozvoljeno je obavljanje tradicionalne poljoprivrede na postojećim poljoprivrednim površinama, kao i uzgoj domaćih baštinjenih pasmina. Također, dozvoljena je i plovidba, uz poštivanje uvjeta propisanih Pravilnikom.

Razvidno je kako je JU PP, kako kroz objavu pravila ponašanja na svojim službenim web stranicama i posjetiteljskom signalizacijom (ploče s pravilima ponašanja) na području Parka, tako i kroz odgovarajuće odredbe Pravilnika o unutarnjem redu, na jasan i pravovremen način definirala te informirala posjetitelje o pravilima ponašanja i vrsti aktivnosti koje se mogu provoditi na području Parka prirode zbog čega nije potrebno poduzimati nove aktivnosti u odnosu na ovu podtemu.

4.4. Tema 4 – Suradnja s dionicima vezana uz posjećivanje odnosno turizam u ZP

Podtema 4.1. Analiza svih dionika i njihove međusobne sinergije i odnosa te plan povezivanja sa srodnim dionicima

Identifikacija ključnih dionika uključila je mapiranje dionika na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a kako bi se u procesu planiranja osigurala zastupljenost mišljenja i stavova svih relevantnih skupina. Analiza dionika obuhvatila je kako javni, tako i privatni sektor te organizacije civilnog društva te je, da bi se osigurala konzistentnost i usklađenost s Planom

⁴⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_07_66_1094.html

upravljanja PP Vransko jezero, u obzir uzela i materijale pripremljene u sklopu aktivnosti izrade samog Plana upravljanja. Sukladno interesu koji pojedini dionik ima u Parku prirode Vransko jezero, definirana je razina na kojoj će isti biti uključen u proces izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima te najprikladnija metoda uključivanja.

Kao rezultat ovih aktivnosti provedene su 3 fokus grupe i 18 dubinskih intervjua s dionicima. Fokus grupe i dio intervjua (5) odrađeni su na licu mjesta tijekom terenske posjete PP Vransko jezero, dok je drugi dio intervjua (13) odrađen u virtualnom obliku, uzimajući u obzir pandemiju bolesti COVID-19.

Provedene fokus grupe uključile su predstavnike više udruga za zaštitu okoliša i prirode (Udruga Eko Zadar, Udruga Sokolarski centar, Udruga za zaštitu okoliša Hippocampus, Udruga Biom), sportsko-rekreativnih društava (DSR Fortuna Pirovac), turističke zajednice (Turistička zajednica općine Pakoštane), te drugih poslovnih subjekata koji pružaju svoje usluge na području i u okolici PP Vransko jezero (Hotel Maškovića Han, Agencija Han - Vrana). Na svim fokus grupama sudjelovali su i predstavnici JU PP Vransko jezero.

Intervjui su pak provedeni s predstavnicima jedinica lokalne samouprave na čijem se području nalazi PP Vransko jezero, odnosno za koje PP Vransko jezero predstavlja važan element turističke ponude (gradovi Biograd na Moru i Benkovac, općine Pakoštane, Stankovci i Tisno). Na regionalnoj razini razgovori su održani s predstavnicima Upravnog odjela za gospodarstvo, turizam, infrastrukturu i EU fondova Zadarske županije, Upravnog odjela za zaštitu okoliša i komunalne poslove Šibensko-kninske županija, Agencijom za razvoj Zadarske županije - Zadra NOVA, Turističkom zajednicom Šibensko-kninske županije te Turističkom zajednicom Zadarske županije. Na nacionalnoj razini intervjui su provedeni s predstavnicima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja: Uprave za zaštitu prirode te Zavoda za zaštitu okoliša i prirode. Dodatno, uvidi su kroz intervjue prikupljeni i od predstavnika Upravnog vijeća JU PP Vransko jezero, poslovnog subjekta Biota Grupa te nekoliko predstavnika ribiča.

Prilikom provedbe fokus grupa i intervjua prikupljeni su uvidi i osvrti na sljedeća ključna pitanja:

- Koju viziju Parka dionici imaju za naredni period od 5 - 10 godina?
- Što dionicima Park znači / predstavlja?
- Koliko je postojanje Parka za dionike važno, a koliko im predstavlja izazov?
- Kakav je odnos dionika i Parka te postoje li u tom odnosu izazovi?
- Koju vrstu posjetitelja dionici žele u Parku te kakve usluge i aktivnosti?
- Što dionici mogu učiniti kako bi se upravljanje posjetiteljima poboljšalo?
- Koliko je razvijena svijest dionika o potrebi očuvanja bioraznolikosti i razloga proglašenja područja parkom prirode?
- Kakav je odnos dionika prema dihotomiji: zaštita prirode naspram komercijalizaciji?

Sudionici su se također osvrnuli na postojeće usluge Parka prirode te mogućnosti za njihovo dodatno unaprjeđenje. Ovo je osobito obrađeno kroz fokus grupu na kojoj su sudjelovali i predstavnici poslovnih subjekata, a koja je, koristeći elemente Design Thinking metodologije, bila usmjerena upravo na razvoj novih te unaprjeđenje postojećih usluga Parka prirode.

Ključni uvidi

Kao viziju Parka prirode Vransko jezero u sljedećih 5 - 10 godina dionici prvenstveno ističu očuvanje statusa zaštićenog područja te osiguravanje trajnog sklada između ciljeva očuvanja biološke raznolikosti i okoliša u cjelini. Park se u budućnosti treba usmjeriti na održivost u cjelini, odnosno na održivi oblik turizma - postati destinacija održivog turizma prepoznatljiva po svojoj bioraznolikosti, te se u najvećoj mogućoj mjeri odmaknuti od masovnog turizma. U suglasju s navedenim, dionici također prepoznaju da mora biti osigurano racionalno korištenje prostora i prirodnih resursa čime će se osigurati prosperitet lokalne zajednice u okruženju zaštićenog područja. Klimatske promjene istaknute su od strane dijela dionika kao jedna od najvećih prijetnji prirodnoj baštini, te je stoga u budućnosti nužna prilagodba Parka klimatskim promjenama, kako bi se na vrijeme izbjegli mogući negativni scenariji i pronašla djelotvorna rješenja za maksimalno smanjenje rizika.

Park prirode Vransko jezero za dionike predstavlja instituciju čija je ključna zadaća briga za očuvanje bioraznolikosti Vranskog jezera, te upravljanje aktivnostima koje se provode na zaštićenom području. Postojanje Parka iznimno je značajno za razvoj turističke ponude okolnog područja i usmjeravanje na održivi oblik turizma. Dio dionika ističe također kako u Parku prepoznaje važnog partnera za suradnju na projektima vezanim uz teme zaštite okoliša i prirode, te izniman potencijal za razvoj i implementaciju projekata koji će se sufinancirati bespovratnim EU sredstvima.

Dionici nadalje u najvećem broju ističu kako je suradnja s Parkom prirode Vransko jezero vrlo uspješna, unatoč detektiranoj potkapacitiranosti JU PP Vransko jezero. Dionici prepoznaju kako je postojanje Parka važno zbog povezivanja različitih aktera (lokalne zajednice, stručnjaka u području zaštite okoliša i prirode, tijela središnje i regionalne uprave, udruga civilnog društva itd.) te kao mjesto koordinacije razvojnih projekata u području održivog razvoja, ekologije, zaštite okoliša i turizma. Istaknuto je također kako postoji još neiskorišteni potencijal za daljnje povezivanje i suradnju s Parkom prirode na relevantnim projektima koji mogu dalje doprinijeti kulturnom i turističkom razvoju cjelokupnog okolnog područja.

Ključni izazovi u odnosu dionika i Parka prirode proizlaze iz sukoba različitih interesnih skupina na području i u okolini Parka. Ovo se osobito ogleda u različitim pristupima upravljanju Parkom, odnosno u oprečnosti između naglaska na zaštiti prirode i daljnje komercijalizacije.

Predstavnici Upravnog vijeća JU PP navode kako je suradnja s Parkom prirode na izvrsnoj razini, te se eventualni izazovi mogu pojaviti tek u slučajevima nedostatka zainteresiranosti ili upoznatosti s pojedinim temama koje su predmet rasprave. Djelovanje većine ispitanih dionika i Parka prirode se u velikom broju segmenata učinkovito isprepliće, dok je prepoznato kako s pojedinim dionicima (poglavito na županijskoj razini) postoji potencijal za ostvarivanje još značajnije suradnje.

Prilikom definiranja najpoželjnijih vrsta posjetitelja dionici su najčešće isticali: posjetitelje koji se bave promatranjem ptica (*birdwatching*) te aktivnim turizmom (aktivnostima poput biciklizma, hodanja, planinarenja te veslanja), lokalno stanovništvo, djecu različitih uzrasta i mlade, umirovljenike (populaciju starije životne dobi), kao i sve posjetitelje zainteresirane za edukativne programe Parka prirode. Osobito je istaknut potencijal posjetitelja koji promatraju ptice, kao osoba u prosjeku veće platežne moći čije su aktivnosti u skladu s načelima visokokvalitetnog, održivog turizma. Također, istaknuto je kako također nije u potpunosti iskorišten potencijal posjećivanja od strane lokalnog stanovništva, koje se nije u cijelosti saživjelo s postojanjem Parka prirode i prepoznalo koristi koje mu Park prirode može donijeti. Zajedničko svim vrstama posjetitelja jest da se dulje vrijeme zadržavaju na području Parka i u njegovoj okolini, te da su svjesni važnosti zaštićenog područja. Vezano uz najpoželjnije aktivnosti koje dionici žele vidjeti u Parku prirode, najčešće je ponovno istaknuto promatranje ptica (*birdwatching*), te druge rekreativne aktivnosti poput biciklizma, planinarenja, hodanja, uz uvjet da iste ne narušavaju načela zaštite prirode i očuvanja zaštićenog područja. Naglasak je također stavljen na razvoj edukativnih programa za djecu i mlade različitih uzrasta (primjerice, organizacija nastave u prirodi, kampova i terenske nastave) kojima će se podizati svijest o važnosti zaštite prirode i bioraznolikosti, gospodarenja otpadom i recikliranja, kao i o dobrobiti provođenja vremena u prirodi. Također, prepoznata je mogućnost povezivanja Parka prirode i zdravstvenih ustanova, odnosno udruga za osobe starije životne dobi kako bi se razvili specifični programi i aktivnosti koji će ovu populaciju privući u Park (kroz, primjerice, osmišljavanje terapijskih programa boravka u prirodi i sl.).

Uloga lokalne zajednice u upravljanju posjetiteljima u Parku prirode iznimno je važna. Kako je ranije spomenuto, detektirano je da postoji prostor za unaprjeđenje odnosa između Parka prirode i lokalnog stanovništva, a kako bi se doprinijelo kvalitetnijoj i raznovrsnijoj ponudi sadržaja u samom Parku prirode, ali i u njegovoj okolini. U tom kontekstu, dionici ističu kako je lokalnu zajednicu potrebno dodatno uključiti kroz dvojak pristup:

- a. Edukacija i upoznavanje lokalnog stanovništva s postojećim sadržajima Parka kako bi posljedično lokalna zajednica mogla svojim gostima prezentirati ponudu Parka

- prirode, ali i podizanje svijesti o važnosti njegovog očuvanja kako bi se spriječile neželjene aktivnosti poput krivolova i odlaganja otpada na području Parka, te
- b. Povezivanje i suradnja Parka prirode s lokalnim pružateljima turističkih usluga - primjerice, obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u okolici Parka prirode, pružateljima privatnog smještaja i sl., kako bi se posjetiteljima ponudili bogatiji sadržaji, osobito u pogledu autohtone lokalne gastronomske ponude.

Svi dionici prepoznaju važnost razvijanja svijesti o potrebi očuvanja bioraznolikosti i razlozima proglašenja područja parkom prirode. Ipak, dionici također prepoznaju činjenicu kako ta svijest nije na jednakoj razini kod svih interesnih grupa koje su zastupljene na području Parka prirode i u njegovoj okolici te da postoje izazovi koji narušavaju postojeće prirodno bogatstvo Parka. Ovdje su prvenstveno istaknuti pojedini partikularni gospodarski interesi koji negativno utječu na očuvanje Parka prirode, kao što su pojave krivolova, nezakonito odlaganje otpada te prisutnost kampa na području Posebnog ornitološkog rezervata. Na tragu ovoga, dionici ističu kako je prepoznatljivost Parka prirode potrebno temeljiti upravo na jedinstvenosti njegovog područja, a posebnu pozornost prilikom upravljanja posjećivanjem pridati zaštiti strogo zaštićenih područja, poput Posebnog ornitološkog rezervata.

U odnosu na podtemu 4.1., po pitanju uspostavljanja pravog omjera između zaštite prirode i daljnje komercijalizacije na području Parka prirode, dionici su suglasni kako prioritet mora biti dan očuvanju i zaštiti prirodnog bogatstva Parka. Ipak, dionici prepoznaju kako ovo ne isključuje komercijalizaciju kao takvu, već znači da ista mora biti kontrolirana, smislena i usklađena sa svim propisima koji se odnose na zaštitu prirode, kao i s drugim važećim propisima. Nužno je potrebna suradnja relevantnih stručnjaka i akademske zajednice kako bi se ustanovilo do koje je mjere komercijalizacija prihvatljiva te ne dovodi u pitanje očuvanje bioraznolikosti Parka prirode. Izdavanje koncesijskih odobrenja za obavljanje komercijalnih djelatnosti na području Parka prirode istaknuto je kao primjer poželjnog oblika komercijalizacije, jer se na ovaj način smanjuje opterećenost zaposlenika JU Parka prirode te im se omogućava usmjeravanje na primarnu zadaću zaštite i očuvanja prirodnog bogatstva Parka prirode, a istovremeno se otvara mogućnost dodatnog obogaćivanja sadržaja koje nudi Park prirode.

Podtema 4.2. Analiza programa iz lokalne zajednice koji imaju sinergijski potencijal

U smislu povezivanja s drugim programima u okolici i stvaranju novih partnerstva u nastavku su navedeni potencijalni programi i događanja koji su usmjerni na zaštitu prirode i razvoj ruralnog turizma s promocijom lokalnih proizvoda koja imaju potencijal za suradnju:

Turistička zajednica Zadarske županije

- Dani agroturizma Ravnih kotara - Zaleđe, rujan (gastronomska ponuda Ravnih kotara)
- Dugootočki dani ljekovitog bilja- Dugi Otok, jesen (prirodna i kulturna baština uz gastronomski doživljaj)
- Europski dan prebrojavanja ptica - Nin, listopad (ekološka manifestacija, edukacije o autohtonim vrstama, staništu i očuvanju ptica)
- Dani agroturizma Ravnih kotara - Zaleđe, rujan (gastronomska ponuda Ravnih kotara)
- Etno dani Zadarske županije - Zadar, svibanj (kulturna manifestacija, predstavljanje kulture Zadarske županije)

Turistička zajednica Šibensko- kninske županije

- Tradicionalne magareće trke- Tribunj, kolovoz (jedinствена utrka jahanja magaraca uz popratne sadržaje)
- Piknik u Rakitnici- Vodice, svibanj (priprema tradicionalnih jela, nastupi klapa, posjet arheološkom muzeju Arauzona)
- Sajam agroturizma Skradin - Skradin, travanj/svibanj (kulturno-povijesna manifestacija, eko gastronomska ponuda i predstavljanje tradicionalnih zanata)

Turistička zajednica općine Pakoštane

- Dani Vitezova vranskih - Pakoštane, kolovoz (povijesna manifestacija s prizorima iz srednjovjekovnog doba, uz kulinarske specijalitete s proizvodima iz lokalnog uzgoja, Vranskog polja)
- Materine užance - Pakoštane, ljeto (etno-gastronomska manifestacija)

Turistička zajednica općine Pirovac

- Dan zaštite okoliša - Pirovac, svibanj (ekološka manifestacija za djecu uz zabavno-edukativni program)

Turistička zajednica grada Biograd na Moru

- Gastro Biograd ili Spojimo zeleno i plavo - Biograd na moru, lipanj (manifestacija enoloških, ekoloških, gastronomskih i etnoloških sadržaja kontinentalne i primorske Hrvatske)

Turistička zajednica općine Tisno

- Igre na korentu - Tisno, ljeto (sportski i zabavni sadržaj)

Turistička zajednica Ravnih kotara (Općina Stankovci i Grad Benkovac)

- Benkovački sajam- Benkovac, svakog 10.-og u mjesecu (sajam s tradicijom preko stoljeća postojanja; gospodarski i turistički sadržaj)
- Gastro festival - Puževim korakom - Benkovac, ljeto (promocija tradicionalnih i autohtonih recepata toga kraja uz zabavni, sportski i edukativni sadržaj)

U odnosu na podtemu 4.2., zaključeno je kako se u okolnim jedinicama lokalne samouprave postoji čitav niz različitih kulturnih i sportskih događanja koji imaju sinergijski potencijal za suradnju. U narednom periodu, potrebno je razmotriti koja od navedenih događanja su najzanimljivija za ostvarivanje suradnje i ostvarivanja zajedničke ponude koja uključuje zadržavanje posjetitelja u Parku i u JLS-ovima (primjerice Dan zaštite okoliša u Pirovcu u kombinaciji s edukativnim aktivnostima u Parku i sl.)

Podtema 4.3. Izrada plana komunikacije i informiranja te suradnje za pojedine skupine dionika koji djeluju u okviru Parka prirode i lokalnom zajednicom

Iako JUPP Vransko jezero redovito komunicira s lokalnom zajednicom i dionicima po pojedinim temama te s ostalim grupama posjetitelja, analizom je utvrđeno da ne postoji dokument Plan komunikacije i informiranja kao takav. Tim JUPP Vransko jezero ušao je u ovaj proces svjestan potrebe istog te je u okviru ovog procesa izrade APUP zadatak i sama izrada Komunikacijske strategije (Plan komunikacije i informiranja). Osim ostalih komunikacijskih aktivnosti za sve posjetitelje kroz samu Komunikacijsku strategiju, ali i provedbeni plan APUP planiran je niz aktivnosti suradnje s lokalnom zajednicom i pojedinim skupinama dionika koji djeluju u okviru Parka prirode. Trenutno ne postoji usustavljen oblik te suradnje kao što je npr. Partnersko vijeće ili drugo tijelo koje čine predstavnici pojedinih skupina dionika i lokalne zajednice koje bi se redovito sastajalo i rješavalo zajedničke probleme, već bi se do sada o takvim temama povremeno razgovaralo i rješavali bi se pojedinačni slučajevi. Kako bi se cijeli proces usustavio potrebno je definirati predstavnike koji će uvijek biti uključeni u predstavljanje zajednice, koji će se sastajati s JUPPVJ i zajedno rješavati određene izazove po potrebi i sudjelovati u procesima planiranja, ali i provedbi aktivnosti u koje su uključeni. Također, trenutno ne postoji sustav kontinuiranog ispitivanja mišljenja lokalne zajednice, ali postoji potreba za takvim sustavom. Potrebno je redovito provoditi aktivnosti konzultacija bilo putem anketa, sastanaka i sl. kako bi se ispitalo javno mišljenje lokalnog stanovništva te dobili konkretni prijedlozi i povratne informacije na različite teme.

U odnosu na podtemu 4.3. zaključeno je kako je u narednom periodu nužno značajnije uključivanje lokalne zajednice kroz osnivanje Partnerskog vijeća koje će se redovito sastajati i aktivno raditi na svim potrebnim procesima planiranja i/ili provedbe aktivnosti za pojedine skupine dionika koji djeluju u okviru Parka prirode. Također, u tijeku je izrada i donošenje Komunikacijske strategije koja će definirati mjere usmjerene prema specifičnim

ciljanim skupinama. Kako bi se pravovremeno dobivale informacije od pojedinih skupina dionika i šire lokalne zajednice potrebno je definirati sustav anketiranja za ispitivanje javnog mišljenja.

Podtema 4.4. Rezultati javnih konzultacija sa zainteresiranim građanima na temu razvoja

Izrada Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima temelji se, uz načelo prilagodljivog (adaptivnog) upravljanja, na načelu participativnosti, odnosno uključivanja svih ključnih dionika na različite načine i na različitim razinama u proces izrade plana. U tom kontekstu, javne konzultacije sa zainteresiranom javnošću na temu daljnjeg razvoja Parka prirode Vransko jezero predviđeno je u okviru izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima provesti u 3 faze:

- **Konzultacije s lokalnim stanovništvom** - konzultacije su provedene u razdoblju od 1. do 15. ožujka 2021. godine, a budući da je isto bilo obilježeno pandemijom bolesti COVID-19, konzultacije su održane u online obliku (ispunjavanjem ankete u Google Forms formatu). Anketa je zabilježila izvrstan odaziv, s prikupljenih preko 280 odgovora. Detaljnija razrada prikupljenih odgovora izložena je u sklopu podteme 4.5. niže.
- **Konzultacije s posjetiteljima Parka prirode** - konzultacije sa samim posjetiteljima Parka prirode predstavljaju priliku da se prikupe vrijedne informacije o stavovima posjetitelja, ali i izazovima s kojima se susreću prilikom posjećivanja Parka prirode. U tu svrhu planirana je provedba ankete na terenu (na lokacijama Crkvine, Kamenjak i Prosika), a obzirom da su kao vrhunac sezone posjećivanja identificirani ljetni mjeseci ista će biti provedena tijekom srpnja i kolovoza 2021. godine. Kako bi se maksimizirao doseg ankete (uzimajući u obzir i potencijalna ograničenja uzrokovana specifičnom situacijom vezano uz bolest COVID-19), uz terensko ispitivanje stavova predviđeno je i provođenje ankete online kanalima. Rezultati prikupljeni anketom od posjetitelja bit će detaljnije razrađeni u sklopu podteme 2a1.
- **Konzultacije sa širom zainteresiranom javnošću** - po završetku izrade Akcijskog plana predviđeno je da se isti učini dostupnim široj zainteresiranoj javnosti koja će zatim imati priliku iznijeti svoje komentare i prijedloge na cjelokupni dokument. Format i trajanje ovih konzultacija bit će određeno sukladno eventualnim smjernicama vezanim uz nastavljenu pandemiju bolesti COVID-19.

Park prirode Vransko jezero na svojim web stranicama provodi i konzultacije sa sportskim ribolovcima koji obavljaju ribolov u ribolovnoj zoni unutar granica Parka prirode Vransko jezero (online anketa). Nadalje, u kontekstu izrade Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero izrađivač Plana proveo je konzultacije s predstavnicima sljedećih ključnih skupina dionika:

- Na lokalnoj razini: jedinice lokalne samouprave, javne ustanove i organizacije, javna poduzeća, hitne službe, obrazovne i znanstvene institucije, muzeji, mediji, poljoprivredne zadruge, OPG-ovi, lokalni proizvođači i zemljoposjednici, turističke agencije i pružatelji turističkih usluga, ugostiteljski objekti i iznajmljivači, udruge za zaštitu okoliša i prirode, udruge za očuvanje kulturne baštine, lovačke udruge, društva i klubovi za sport i rekreaciju, dobrovoljne hitne službe, vjerske zajednice
- Na regionalnoj razini: regionalna samouprava, javne ustanove i organizacije, javna poduzeća, obrazovne i znanstvene institucije, muzeji, mediji, turističke agencije, LAG-ovi,
- Na nacionalnoj razini: ministarstva i agencije, javne ustanove i organizacije, javna poduzeća, obrazovne i znanstvene institucije, muzeji, mediji, turističke agencije, organizacije civilnog društva (udruge za zaštitu prirode i okoliša).

Ovisno o planiranoj razini uključivanja pojedinog dionika, izrađivač Plana upravljanja odlučio se za različite metode uključivanja: bilo da se radi o dioničkoj radionici koja je okupila više srodnih predstavnika, pojedinačnih anketa ili intervjua, tematskih sastanaka, ili pak drugih komunikacijskih kanala koji su se pokazali optimalnim za pojedinog sugovornika.

Široki krug raznovrsnih dionika je kroz iznad spomenute aktivnosti uključen u proces planiranja upravljanja te im se na ovaj način daje prilika da svojim prijedlozima i razmišljanjima utječu na planirani budući razvoj Parka prirode, što je u skladu sa Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže, koje između ostalog ističu da je na međunarodnoj razini dokazano da upravljač, bez obzira na svoje aktivnosti, ne može osigurati dugoročno očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja bez potpore lokalne zajednice.

Podtema 4.5. Provedba evaluacije učinjenog i procjena validnosti ispitivanja stavova lokalnog stanovništva pomoću metode ankete

U svrhu ispitivanja stavova lokalnog stanovništva provedeno je anketno istraživanje kojim je putem upitnika ispitano ukupno 284 ispitanika. Kroz obrazac poluotvorenog tipa ispitanici su imali priliku dodatno obrazložiti ponuđene odgovore te dati prijedlog za što bolji razvoj parka prirode Vransko jezero iz perspektive lokalnog stanovništva.

Većina ispitanika smatra da je Vransko jezero vrijedno područje bioraznolikosti koju treba štiti, ali u njemu vide i veliki razvojni potencijal te mjesto za izlete i rekreaciju. Da je očuvanje prirode na prvom mjestu najbolje se vidi iz obrazloženja u kojem najveći dio ispitanika naglašava očuvanje staništa ptica, ali i ostale raznolike flore i faune. Kako bi se istaknuo potencijal te privukli posjetitelji predlaže se uključivanje više aktivnosti komercijalnog i zabavnog karaktera. Pritom treba imati na umu da se takvim aktivnostima

ne ugrožava priroda, stoga većina predlaže fokusiranje na određenu vrstu aktivnosti i posjetitelja uz proširenje teritorija zaštite što se najbolje može postići razvojem već postojećih aktivnosti poput “birdwatchinga”, biciklističke i pješačke staze te gastroturizma. Poseban naglasak je na pješačkim i biciklističkim stazama s obzirom da su šetnja i vožnja biciklom aktivnosti zbog kojih većina ispitanika posjećuje Park, te ih uz uživanje u prirodi navode kao glavnu aktivnost u Parku. Uz navedeno, ističu i razgledavanje biljnog i životinjskog svijeta te upoznavanje gostiju i prijatelja iz drugih krajeva s ljepotama Vranskog jezera kao predmete interesa u PP Vransko jezero.

Što se tiče percepcije o Javnoj ustanovi Parka prirode Vransko jezero većina ispitanika ju ne doživljava samo kao zgradu u Parku već postoji svijest da je to organizacija koja kroz tim ljudi upravlja Parkom i bavi se njegovim razvojem. Sukladno tome, većina smatra kako JU PP VJ brine o zaštićenim vrstama i staništima u Parku, ali i posjetiteljima te njihovim potrebama, no neke slabosti su preslabo uključivanje dionika u proces donošenja odluka te netransparentna komunikacija zahtjeva prema lokalnoj zajednici.

Zaključno, većina ispitanika vidi velik potencijal u postojećoj strukturi, ali i daljnjem razvitku PP Vransko jezero. Osim za upoznavanje različitih vrsta flore i faune, Park koriste kako bi uživali u prirodi, rekreirali se, ali i uživali u lokalnim gastronomskim delicijama. Iako velik broj ispitanika navodi kako posjećuje Park nekoliko puta godišnje, većina njih smatra kako do sad nisu posjetili i upoznali veći dio Parka; njih čak 30,3% procjenjuje da su posjetili samo 10-30% površine Parka. Prijedlozi koje ispitanici navode za lakše posjećivanje veće površine Parka, uzimajući pritom u obzir očuvanje prirodnih bogatstava te staništa ptica i ostalih životinjskih vrsta, su veći broj pješačkih i biciklističkih staza. Uz to, kao dodatne sadržaje u kojima bi budući posjetitelji trebali moći uživati predlažu edukacije o kulturnoj baštini i povijesnom nasljeđu te flori i fauni na području Parka, zatim kušanje tradicionalnih okusa, radionice lokalnih aktivnosti (rezidba maslina, suhozid) te brojne sportske aktivnosti.

4.5. Tema 5 – Komunikacija prema posjetiteljima

Podtema 5.1. Komunikacijska strategija

Cilj Komunikacijske strategije jest priopćiti informacije, podići svijest i razumijevanje o važnosti Parka prirode te omogućiti identificiranim ciljnim skupinama detaljan uvid u ciljeve i svrhu postojanja Parka, ali i komunicirati pravila posjećivanja, ponude i druge vezane informacije. Komunikacijska strategija dodatno omogućuje učinkovito širenje informacija u postizanju postavljenih ciljeva koji se odnose na: veću prepoznatljivost Parka i doprinos boljem pozicioniranju JL(R)S kojima ono pripada. Komunikacijska strategija Parka prirode Vransko jezero trenutno ne postoji, ali evidentirana je potreba za istom kako bi komunikacija s posjetiteljima te ostalim zainteresiranim korisnicima bila što

transparentnija i pravodobnija. Pomoću komunikacijske strategije posjetiteljima bi se omogućile važne i korisne informacije o zaštiti prirode, posebice osjetljivog i vrijednog močvarnog područja. U sklopu izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima kao prilog je izrađena i trogodišnja komunikacijska strategija.

U odnosu na podtemu 5.1., komunikacijskom strategijom definiraju se komunikacijski procesi prema posjetiteljima prije, za vrijeme i nakon njihovog posjeta Parku prirode Vransko jezero. Kako bi komunikacija prema posjetiteljima bila što dostupnija, JU PP VJ komunicirat će prema posjetiteljima putem službenog weba, društvenih mreža i ostalih dostupnih kanala i medija.

Podtema 5.2. Kalendar događaja i aktivnosti

Kalendar događaja i aktivnosti predstavlja jedan od segmenata učinkovite komunikacije JU PP Vransko jezero prema posjetiteljima, ali i lokalnoj zajednici. Takav kalendar na jednom mjestu objedinjava korisne informacije o svim događanjima koja se odvijaju na prostoru Parka prirode kako bi se posjetitelji Parka na pravovremen i pristupačan način mogli informirati o različitim događanjima (radionicama, manifestacijama, i sl.) i sukladno tome planirati svoju posjetu. Ovo je također u skladu s preporukama za sistematizaciju edukativnih programa koje JUPP provodi kroz osmišljavanje svojevrsnog godišnjeg programa, iznesenim u sklopu podteme 3.2. Kalendar predstavlja i koristan alat za lokalno stanovništvo koje se želi uključiti u događanja Parka prirode, poput različitih manifestacija i turnira, na kojem mogu sudjelovati kroz predstavljanje svoje autohtone ponude.

JUPP Vransko jezero trenutno na svojoj službenoj web stranici nema prikaz ovakvog kalendara događaja i aktivnosti, te je preporuka da se isti uspostavi (primjerice, kroz interaktivno aplikativno rješenje ugrađeno na vidljivom mjestu na naslovnici web stranice). Na ovaj način povećat će se vidljivost svih aktivnosti koje JUPP provodi, a posjetiteljima i lokalnom stanovništvu na jednostavan i pristupačan način omogućiti učinkovitije planiranje svoje posjete, odnosno sudjelovanja u aktivnostima Parka. Moguće je također zaključiti kako će uspostava kalendara događaja i aktivnosti imati pozitivan učinak na daljnje produljenje sezone posjećivanja (kroz planiranje događanja koja će se odvijati u mjesecima obilježenim manjom posjećenosti), a shodno tome i rasterećenje u vrhuncu sezone posjećivanja. Zaključno, JUPP VJ prepoznaje važnost uspostave cjelovitog kalendara događaja i aktivnosti, kako radi učinkovite interne organizacije vremena i resursa zaposlenika, tako i zbog uspješnije komunikacije prema posjetiteljima Parka prirode, te je stoga u sklopu izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima izrađen kalendar događanja.

Podtema 5.3. Uspostava programa donacija i usvajanja zaštićenih vrijednosti

Program donacija te usvajanja zaštićenih vrijednosti odnosi se na uspostavu i razvoj filantropskog segmenta poslovanja koji se oslanja na donacije fizičkih i pravnih osoba, odnosno usvajanje zaštićenih vrijednosti (flore i faune) od strane zainteresiranih fizičkih i pravnih osoba.⁴⁶ Park prirode Vransko jezero trenutno nema razvijen segment usvajanja zaštićenih vrijednosti, međutim može se prepoznati postojanje potencijala da isti uspostavi. Kroz program usvajanja zaštićenih vrijednosti Parka prirode (primjerice, uspostavom skrbništva nad pticama) Park bi svojim posjetiteljima mogao ponuditi dodatan sadržaj, kojim se ujedno može podizati svijest o važnosti zaštite i očuvanja ovog područja.

Iz financijskih izvještaja JUPP Vransko jezero u posljednjih nekoliko godina vidljivo je da JU zaprima određeni iznos donacija kako od fizičkih osoba, neprofitnih organizacija i trgovačkih društava (u 2020. godini donacije su iznosile oko 5.600,00 kn, u 2019. 717 kn, a u 2018. oko 4.400,00 kn). Iz navedenog je vidljivo kako se radi o vrlo malim iznosima, dok na samoj web stranici JUPP nije razvidno postojanje mogućnosti doniranja (podaci potrebni za uplatu donacije i sl.). Uspostava dedicanog programa donacija mogla bi doprinijeti ostvarivanju jače povezanosti s lokalnom zajednicom, ali potencijalno i s donatorima na nacionalnoj razini koji mogu poboljšati vidljivost Parka prirode na razini cijele RH.

U odnosu na podtemu 5.3., JUPP VJ prepoznaje potencijal uspostave sustava donacija, uz osiguravanje transparentnosti ovog procesa i trošenja njime prikupljenih sredstava, kao početnog koraka kojeg može slijediti uspostava segmenta usvajanja zaštićenih vrijednosti prilagođenog specifičnostima Parka prirode Vransko jezero. Na tragu ovoga, u sklopu izrade Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima izrađen je i prijedlog sustava donacija i usvajanja zaštićenih vrijednosti Parka prirode Vransko jezero.

---

⁴⁶ Primjer uspostavljenog sustava usvajanja zaštićenih vrijednosti moguće je pronaći u Parku prirode Medvednica, koji posjetiteljima (pojedincima, grupama ili tvrtkama / udrugama) nudi mogućnost usvajanja šišmiša. Plaćanjem cijene za usvajanje posjetitelji dobivaju prigodne poklone (diplome o posvajanju, ulaznice, majice i sl). Inicijativu "Usvoji pticu" uveo je i Park prirode Kopački rit. Primjer uspostavljenog sustava donacija i usvajanja zaštićenih vrijednosti moguće je također pronaći u Ustanovi Zoološki vrt grada Zagreba, koja posjetiteljima nudi mogućnost usvajanja životinja (razlikuju se različite vrste posvojitelja, a ovisno o iznosu koji se uplaćuje) te program pokroviteljstva (usmjeren na fizičke i pravne osobe koje pružanjem financijske potpore (pokroviteljstvo ili donacija) omogućuju kvalitetnije ostvarivanje ciljeva koje provodi Zoološki vrt grada Zagreba).

Evaluacija relevantnosti tema Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima PP Vransko jezero

Evaluacijom tema i podtema definirana je njihova relevantnost za APUP Vransko jezero koja se potom reflektira na specifične ciljeve i konkretne aktivnosti u okviru APUP-a.

Teme / podteme		RELEVANTNOST ZA APUP	
TEMA 1 - Infrastruktura i kapaciteti za upravljanje posjetiteljima		DA	NE
1.1.	Baza podataka ukupne infrastrukture u PPVJ	x	
1.2.	Analiza ljudskih, materijalnih i financijskih resursa JUPPVJ za upravljanje objektima, uslugama i posjetiteljima	x	
1.3.	Analiza smještajnih kapaciteta i turističkih pokazatelja u okruženju Parka		x
1.4.	Protokol za reagiranje u rizičnim situacijama	x	
1.5.	Analiza plana gospodarenja otpadom i izrada smjernica za njegovo poboljšanje		x
1.6.	Edukacije za zaposlenike JU za upravljanje posjetiteljima (ljudski resursi, kvalifikacije zaposlenih, sredstva za upravljanje posjetiteljima)	x	
TEMA 2 - Postojeća ograničenja i/ili preporuke aktivnosti vezane uz zaštitu i prezentaciju vrijednosti		DA	NE
2.1.	Koordinacija s procesima izrade Plana upravljanja		x
TEMA 2a		DA	NE
2a1	Ankete za posjetitelje	x	
2a2	Analiza broja posjetitelja u PPVJ	x	
2a3	Analiza prostornog plana u kontekstu mogućnosti za predlaganje sadržaja/objekata	x	
TEMA 3 - Usluge i programi za posjetitelje		DA	NE
3.1.	Baza usluga i proizvoda JU s prijedlogom cjenika usluga na području Parka prirode i s prijedlogom vrsta koncesijskih odobrenja JU	x	
3.2.	Analiza edukativnih sadržaja i načina interpretacije vrijednosti Parka prirode te izrada preporuka za njihovo unapređenje	x	
3.3.	Izrada plana mogućih aktivnosti za posjetitelje i podjela aktivnosti prema optimalnom broju i prema tipovima te izrada plana njihovog kretanja u prostoru i rješavanje mogućih konflikata zbog zauzimanja iste trase/smjera	x	
3.4.	Detektiranje maksimalnog kapaciteta posjetitelja i usklađivanje s regulativom koje uređuje to pitanje		x
3.5.	Evaluacija monitoringa zadovoljstva i motivacije posjetitelja za dolaskom te analiza socioekonomskog utjecaja aktivnosti na lokalnu zajednicu	x	
3.6.	Praćenje uspjeha mogućnosti rezerviranja ulaza i korištenja infrastrukture i usluge JU	x	

3.7.	Analiza usklađenosti ponude i prodaje u granicama JU s potrebama lokalne zajednice i održivim razvojem	x	
3.8.	Definiranje ograničenja buke, svjetlosnog zagađenja, korištenja vode u infrastrukturnim objektima i sl.		x
3.9.	Izrada javnog dokumenta za jasno i pravovremeno informiranje posjetitelja o pravilima ponašanja, vrsti i količini aktivnosti koje se mogu provoditi		x
TEMA 4 - Suradnja s dionicima vezana uz posjećivanje odnosno turizam u ZP		DA	NE
4.1.	Analiza svih dionika i njihove međusobne sinergije i odnosa te plan povezivanja sa srodnim dionicima	x	
4.2.	Analiza programa iz lokalne zajednice koji imaju sinergijski potencijal	x	
4.3.	Izrada plana komunikacije i informiranja te suradnje za pojedine skupine dionika koji djeluju u okviru Parka prirode i lokalnom zajednicom	x	
4.4.	Rezultati javnih konzultacija sa zainteresiranim građanima na temu razvoja	x	
4.5.	Provedba evaluacije učinjenog i procjena validnosti ispitivanja stavova lokalnog stanovništva pomoću metode ankete	x	
TEMA 5 - Komunikacija prema posjetiteljima		DA	NE
5.1.	Komunikacijska strategija	x	
5.2.	Kalendar događaja i aktivnosti	x	
5.3.	Uspostava programa donacija i usvajanja zaštićenih vrijednosti	x	

5. Korelacija tema Plana upravljanja i APUP-a

5. Korelacija tema Plana upravljanja i APUP-a

Između Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero i Plana upravljanja posjetiteljima PP VJ kao jednim njegovim nužnim segmentom nužno mora postojati korelacija. Vrlo je važno da se ostvari potpuna usklađenost Akcijskog plana i Plana upravljanja prema viziji i ciljevima, a kako bi se omogućilo adekvatno upravljanje prirodnom cjelinom.

Sukladno trenutnoj verziji Plana upravljanja Vranskim jezerom isti će obuhvaćati sljedeće ključne teme:

- **A Očuvanje prirodnih vrijednosti** - tema se osvrće na bioraznolikost i georaznolikost te ocjenjuje stanje najvažnijih prirodnih značajki. Daje se prikaz čimbenika koji ugrožavaju prirodne značajke područja i onih koji pozitivno utječu na očuvanje prirodnih vrijednosti.
- **B Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine** - tema obuhvaća materijalnu i nematerijalnu baštinu te ocjenjuje stanje u kojem se kulturna baština područja nalazi, čimbenike koji ju ugrožavaju, vlasništvo/nadležnost nad materijalnom baštinom te ovlasti javne ustanove u zaštiti kulturnih vrijednosti. Tema se osvrće i na poveznicu kulturno-povijesne baštine s očuvanjem prirodnih vrijednosti, posjećivanjem, i suradnjom s lokalnom zajednicom.
- **C Održivo korištenje prirodnih dobara** - tema obuhvaća korištenje prirodnih dobara u pogledu šumarstva, vodnog gospodarstva, lovstva, ribolova, poljoprivrede i sl., te evaluira utjecaj korištenja na stanje ekosustava kao i pozitivne i negativne oblike korištenja.
- **D Upravljanje vodnim režimom u jezeru i slivnom području** - obzirom na specifičnost područja Parka prirode Vransko jezero, ovom temom evaluira se praćenje i utjecaj na kvalitetu vode u Vranskom jezeru i njegovom slivu, te sustav upravljanja vodnim režimom.
- **E Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija** - tema se osvrće na posjećivanje Parka prirode, interpretaciju područja i vrijednosti, edukativne programe, informativne i edukativne materijale, te aktivnosti javne ustanove usmjerene prema lokalnoj zajednici.
- **F Razvoj kapaciteta Javne ustanove potrebnih za upravljanje područjem** - tema obuhvaća evaluaciju kapaciteta javne ustanove (individualnih i institucionalnih kapaciteta). Osobito se osvrće na izazove u poslovanju / funkcioniranju, kapacitete vezane uz planiranje, trenutne želje i potrebe te trenutne i buduće mogućnosti financiranja.

Kroz usporedbu iznad navedenih tema Plana upravljanja s temama obrađenim u sklopu ovog Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima, razvidno je kako u pojedinim dijelovima postoji snažna korelacija između sadržaja dva spomenuta dokumenta. Ovdje se prvenstveno podrazumijevaju sljedeće teme: B. Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne

---

baštine, E. Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija, te F. Razvoj kapaciteta Javne ustanove potrebnih za upravljanje područjem. Provedba pojedinih specifičnih ciljeva koji su definirani u sklopu navedenih tema, kroz definiranje mjera koje će biti osmišljene kako bi se ti ciljevi ostvarili, bit će utvrđena u dokumentu Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima. Budući da se takve mjere izravno odnose na područje uređivanja posjećivanja i interakcije s posjetiteljima Parka prirode, Plan upravljanja se u ovom dijelu oslanja na Akcijski plan upravljanja posjetiteljima.

6. Vizija

6. Vizija

Nova vizija Parka prirode Vransko jezero teži uspostavljanju harmonije između posjećivanja Parka prirode i održivog upravljanja istim, odnosno jačanju njegove osnovne funkcije zaštite flore i faune ovog područja. Vizija iz Plana upravljanja Vranskim jezerom formulirana je na sljedeći način:

Područje Parka prirode Vransko jezero s pridruženim područjima ekološke mreže jedinstven su obalni prostor slatkovodnog jezera s vrijednim močvarnim i poplavnim staništima, od iznimne važnosti za zaštitu ptica i očuvanje bioraznolikosti.

To je prostor velike prirodne i krajobrazne ljepote te bogate kulturno-povijesne baštine koji lokalnom stanovništvu omogućuje kvalitetan život i razvoj u skladu s prirodom, a posjetiteljima priliku za nove spoznaje i nadahnjujuće iskustvo.

7. Strateški ciljevi

7. Strateški ciljevi

Sukladno predloženoj viziji te u dogovoru s ključnim dionicima i zaposlenicima JUPP VJ oblikovat će se osnovni strateški ciljevi za upravljanje posjetiteljima. Svaki od ciljeva bit će jasno obrazložen na sljedeći način:

1. Što se želi postići? Zašto je cilj relevantan?
2. U kojem se vremenskom razdoblju planira realizacija i na koji način?
3. Koji su resursi potrebni za ostvarivanje cilja?

Strateške ciljeve pratit će set mjera i inicijativa kojima će se ciljevi nastojati ostvariti. Naglasak će biti na konkretnim smjernicama za realizaciju, odnosno projektnim aktivnostima te ključnim pokazateljima pomoću kojih se može pratiti provedba definiranih ciljeva.

Sukladno trenutnom nacrtu Plana upravljanja Parkom prirode Vransko jezero definirani su sljedeći strateški ciljevi:

- **Tema A. Očuvanje prirodnih vrijednosti područja**
  - *Cilj 1. Raznolika vodena, močvarna, travnjačka, šumska i podzemna staništa, raznolikost i mozaičnost krajobraza, krška georaznolikost te uz njih vezano bogatstvo ornitofaune i ostale ugrožene i/ili rijetke biljne i životinjske vrste su u povoljnom (izvrsnom ili minimalno dobrom, unaprijeđenom ili minimalno zatečenom) stanju očuvanosti.*
- **Tema B. Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine**
  - *Cilj 2. **Kulturno-povijesne vrijednosti su istražene, vrednovane, zaštićene, obnovljene i prezentirane u okviru posjetiteljske ponude Parka**, te prepoznate od lokalne zajednice kao vrijedan dio njihove baštine i identiteta.*

Cilj 2., a posebice njegov istaknuti dio, izravno je povezan s temama koje obrađuje Akcijski plan upravljanja posjetiteljima. Mjere kojima će se ovaj cilj ostvarivati, a koje se osobito odnose na prezentaciju kulturno-povijesne baštine, senzibilizacije posjetitelja i lokalnog stanovništva o njihovoj važnosti te održivo korištenje takvih vrijednosti u turističkoj ponudi Parka prirode bit će stoga definirane Akcijskim planom upravljanja posjetiteljima.

- **Tema C. Održivost korištenja prirodnih dobara**
  - *Cilj 3. Bogati prirodni resursi područja koriste se održivo, na način koji ne ugrožava već doprinosi očuvanju vrijednosti područja (njegovih staništa, vrsta, krajobraza, tradicije), te na način koji koristi komparativne prednosti statusa zaštićenog područja i tako lokalnom stanovništvu omogućava nastavljanje zadovoljnog života u skladu s prirodom i od očuvane prirode.*

- **Tema D. Upravljanje vodnim režimom u jezeru i slivnom području**

- *Cilj 4. U suradnji s Hrvatskim vodama se redovno prati stanje vodnog tijela jezera i njegovog slivnog područja, uključujući i vezano uz očekivane promjene uzrokovane klimatskim promjenama, te je prilagodljivom primjenom kombinacije mekih mjera i sive i zelene infrastrukture osigurano dobro stanje voda, te dobro stanje očuvanosti ciljnih stanišnih tipova i vrsta vezanih uz jezerski i močvarni ekosustav.*

- **Tema E. Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija**

- *Cilj 5. Park prirode Vransko jezero prepoznatljiva je destinacija koju biraju i kojoj se vraćaju svi zaljubljenici u prirodu koji tu mogu doživjeti čudesan svijet ptica i drugih prirodnih vrijednosti jezera i njegove okolice, vjekovnu tradiciju i povijest, te se odmoriti i regenerirati kroz aktivni odmor u prirodi. Raznolika ponuda edukativnih programa za posjetitelje različitih interesa doprinosi doživljaju i zadovoljstvu posjetom, te podiže razinu prepoznavanja vrijednosti i važnosti njihovog očuvanja kod posjetitelja i njihovih lokalnih domaćina. Lokalna zajednica čuvar je i interpret vrijednosti područja, koja kroz uključivanje u nuđenje turističkih usluga temeljenih na doživljaju prirodnih vrijednosti i tradicije nadograđuje svoj vjekovni suživot sa prirodom.*

Budući da se u svojoj srži cilj 5. odnosi na interakciju s posjetiteljima Parka prirode Vransko jezero, koje se uređuje Akcijskim planom upravljanja posjetiteljima, mjere koje se budu definirale za ostvarenje ovog cilja bit će definirane Akcijskim planom i usklađene s nalazima evaluacije stanja provedene u sklopu procesa izrade Akcijskog plana.

- **Tema H. Razvoj kapaciteta Javne ustanove potrebnih za upravljanje područjem**

- *Cilj 6. Javna ustanova raspolaže ljudskim, organizacijskim, materijalnim i financijskim kapacitetima, ovlastima te izgrađenim suradničkim i partnerskim odnosima potrebnim za učinkovitu provedbu aktivnosti predviđenih Planom upravljanja te općenito upravljanje Parkom i pridruženim područjima, u skladu s preuzetim obavezama. Kao upravljač Ramsar područjem, JU je i međunarodno prepoznata kao centar izvrsnosti i dobre prakse u upravljanju i očuvanju vlažnih i močvarnih ekosustava i uz njih vezanih vrsta.*

Cilj 6., odnosno raspolaganje odgovarajućim kapacitetima, kako onim stručnim i upravljačkim, tako i onim materijalnim, neizostavno je povezan s upravljanjem posjećivanjem na prostoru Parka prirode. Akcijski plan upravljanja posjetiteljima sadržavat će stoga mjere usmjerene na izgradnju ovih kapaciteta.

U skladu s iznad navedenim, Akcijski plan upravljanja posjetiteljima Parka prirode Vransko jezero definira sljedeće specifične ciljeve:

Tema A - Očuvanje prirodnih vrijednosti područja

1. **SPECIFIČNI CILJ: Razvoj stručnih programa posjećivanja uz jačanje edukativne i znanstveno-istraživačke komponente boravka na području parka**

Tema B - Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine

1. **SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje suradnje sa Šibensko-kninskom županijom te dodatno umrežavanje s ostalim relevantnim institucijama iz Šibensko-kninske i Zadarske županije (kultura i turizam)**

2. **SPECIFIČNI CILJ: Jačanje podrške i suradnje s lokalnom zajednicom**

Tema C - Održivost korištenja prirodnih dobara

1. **SPECIFIČNI CILJ: Osvještavanje i djelovanje u području zagađenja i ostalih rizičnih situacija posjećivanja**
2. **SPECIFIČNI CILJ: Preusmjeravanje pritiska s punkta Crkvine na punktove Prosika i Kamenjak**

Tema E - Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija

1. **SPECIFIČNI CILJ: Razvoj sustav za adekvatno i prilagodljivo upravljanje posjećivanjem**
2. **SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje edukativnog programa PP i osnaživanje grupnih posjeta**

Tema F - Razvoj kapaciteta JU potrebnih za upravljanje područjem

1. **SPECIFIČNI CILJ: Jačanje stručnih i upravljačkih kapaciteta zaposlenika JU PP VJ**
2. **SPECIFIČNI CILJ: Sustavno planiranje operativnih aktivnosti upravljanja posjetiteljima usmjerenih na onu vrstu posjećivanja koja podržava željeno stanje očuvanosti**

8. Vremenski plan

8. Vremenski plan

Akcijski plan upravljanja posjetiteljima Parka prirode Vransko jezero donosi se na razdoblje od 10 godina (2022.- 2031.). U tablici niže prikazan je raspored aktivnosti koje će se provoditi u desetogodišnjem razdoblju, te njihova učestalost (za one aktivnosti za koje je to primjenjivo), kako bi se pojednostavilo upravljanje i planiranje upravljanja posjetiteljima na godišnjoj razini.

Tema A - Očuvanje prirodnih vrijednosti područja											
OPĆI CILJ 1: Raznolika vodena, močvarna, travnjačka, šumska i podzemna staništa, raznolikost i mozaičnost krajobraza, krška georaznolikost te uz njih vezano bogatstvo ornitofaune i ostale ugrožene i/ili rijetke biljne i životinjske vrste su u povoljnom (izvrsnom ili minimalno dobrom, unaprijeđenom ili minimalno zatečenom) stanju očuvanosti.											
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Period provođenja plana									
		(2022. – 2031.)									
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SPECIFIČNI CILJ: Razvoj stručnih programa posjećivanja uz jačanje edukativne i znanstveno-istraživačke komponente boravka na području parka											
A.1.1.	Osmišljavanje, izrada i provedba znanstveno-istraživačkih projekata suradnje s institucijama koji imaju istraživački interes na području Parka	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
A.1.2.	Stvaranje preduvjeta za provedbu stručnih međunarodnih rezidencija (npr. na lokaciji Kamp Drage zapad) u atraktivnim, za vrste i staništa, vremenskim periodima za studente i aktivne znanstvenike			X	X	X	X	X	X	X	X
Tema B - Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine											
OPĆI CILJ 2: Kulturno-povijesne vrijednosti su istražene, vrednovane, zaštićene, obnovljene i prezentirane u okviru posjetiteljske ponude Parka, te prepoznate od lokalne zajednice kao vrijedan dio njihove baštine i identiteta.											
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Period provođenja plana									
		(2022. – 2031.)									

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje suradnje sa Šibensko-kninskom županijom te dodatno umrežavanje s ostalim relevantnim institucijama iz Šibensko-kninske i Zadarske županije (kultura i turizam)											
B.1.1.	Sudjelovanje u projektima i aktivnostima na razini obje županije, a koje se tiču posjećivanja i promocije Parka - radne skupine, županijske razvojne strategije i sl.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
B.1.2.	Izrada i ažuriranje podataka o manifestacijama u lokalnoj zajednici te prioritiziranje onih za potencijalnu suradnju		X	X	X	X	X	X	X	X	X
B.1.3.	U potpunjavanje detaljnog popisa artefakata / lokaliteta kulturne baštine na području Parka i okolice kroz izradu preliminarnih podloga potencijala lokaliteta	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
B.1.4.	Suradivanje s ostalim institucijama i znanstvenom zajednicom u svrhu obnove, istraživanja i interpretacije postojeće kulturne baštine na području Parka		X	X	X	X	X	X	X	X	X
B.1.5.	Redovita suradnja na manifestacijama u lokalnoj zajednici	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. SPECIFIČNI CILJ: Jačanje podrške i suradnje s lokalnom zajednicom											
B.2.1.	Redefinirati rutu vlakića i/ili uvesti nove rute, a kako bi se obuhvatilo dodatne atrakcije lokalnog područja, postojeće proizvode i usluge		X	X	X	X	X	X	X	X	X
B.2.2.	Osmisliti redoviti program prezentacije lokalnih proizvoda: štandovi tijekom godine; popusti u restoranima i popusti na usluge u slučaju kupnje ulaznice, uz povezivanje s programom certificiranja kvalitete koje vodi poslovni inkubator u Biogradu na Moru			X	X	X	X	X	X	X	X
B.2.3.	Osmisliti markicu proizvoda i usluga VJ i kriterije za dobivanje markice u suradnji s lokalnom zajednicom uz povezivanje s programom certificiranja kvalitete koje vodi poslovni inkubator u Biogradu na Moru			X	X	X	X	X	X	X	X
B.2.4.	Definiranje ciljeva i opsega rada Partnerskog vijeća, te njegovo osnivanje s relevantnim predstavnicima lokalne zajednice	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
B.2.5.	Razvoj postojećih i novih volonterskih programa (prstenovački kamp, održavanje livade, suhozida itd.) u suradnji s lokalnom zajednicom		X	X	X	X	X	X	X	X	X

B.2.6.	Osmišljavanje i provedba suradničkih projekata s osobito zainteresiranim dionicima: poljoprivrednici, lovci i ribolovci	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tema C - Održivost korištenja prirodnih dobara											
OPĆI CILJ 3: Bogati prirodni resursi područja koriste se održivo, na način koji ne ugrožava već doprinosi postizanju ciljeva očuvanja, koji koristi komparativne prednosti statusa zaštićenog područja, čuva tradiciju i lokalnom stanovništvu omogućava nastavljanje zadovoljnog života u skladu s prirodom i od očuvane prirode.											
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Period provođenja plana									
		(2022. – 2031.)									
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SPECIFIČNI CILJ: Osvještavanje i djelovanje u području zagađenja i ostalih rizičnih situacija posjećivanja											
C.1.1.	Suradivanje s lokalnim komunalnim poduzećima radi održivog gospodarenja otpadom (uklanjanje ilegalnih odlagališta i izmještanje legalnih ukoliko bude potrebno, a kako bi odgovaralo ciljevima zaštite) i podizanje svijesti javnosti	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C.1.2.	Izrada upute (vodiča) za osiguravanje sigurnosti posjetitelja i posjećivanja u različitim rizičnim situacijama (nesreće, ugrizi životinja, dehidracija, kvar na opremi i sl.)		X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. SPECIFIČNI CILJ: Preusmjeravanje pritiska s Punkta Crkvine na Puntove Prosika i Kamenjak											
C.2.1.	Izrada pregleda zona kretanja, zadržavanja i okupljanja posjetitelja za ornitološki rezervat te prilagodba signalizacijskih i prezentacijskih materijala		X	X	X	X	X				
C.2.2.	Obogatiti ponudu u Prosici s audiovizualnim sadržajima, turama, događanjima i sl., uređenje same lučice uz dodatna koncesijska odobrenja te promocija Prosike kao jednog od glavnih ulaza u PP		X	X	X	X	X	X	X	X	X
C.2.3.	Obogatiti ponudu edukativnih, aktivnih i zabavnih događanja na Kamenjaku (tečajevi fotografije i sl.)		X	X	X	X	X				

C.2.4.	Izgradnja lučice u Crkvinama i nove drvene poučne staze na Vadilima			X	X	X	X				
Tema E - Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija											
OPĆI CILJ 4: Park prirode Vransko jezero prepoznatljiva je destinacija koju biraju i kojoj se vraćaju svi zaljubljenici u prirodu koji tu mogu doživjeti čudesan svijet ptica i drugih prirodnih vrijednosti jezera i njegove okolice, vjekovnu tradiciju i povijest, te se odmoriti i regenerirati kroz aktivni odmor u prirodi. Raznolika ponuda edukativnih programa za posjetitelje različitih interesa doprinosi doživljaju i zadovoljstvu posjetom, te podiže razinu prepoznavanja vrijednosti i važnosti njihovog očuvanja kod posjetitelja i njihovih lokalnih domaćina. Lokalna zajednica čuvar je i interpret vrijednosti područja, koja kroz uključivanje u nuđenje turističkih usluga temeljenih na doživljaju prirodnih vrijednosti i tradicije nadograđuje svoj vjekovni suživot sa prirodom.											
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Period provođenja plana									
		(2022. – 2031.)									
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SPECIFIČNI CILJ: Razvoj sustav za adekvatno i prilagodljivo upravljanje posjećivanjem											
E.1.1.	Razvoj i provedba Sustava za praćenje zadovoljstva posjetitelja: kombinacija kvantitativne ankete (kratka, provodi se stalno) sa kvalitativnom (duža, provodi se 1. godišnje) i tematska (po potrebi prije/nakon uvođenja nove usluge)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.1.2.	Razvoj zimskih, proljetnih i jesenskih programa posjećivanja za organizirane vođene grupe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.1.3.	Zagovaranje izmjena PP tijekom 2022. te priprema prijedloga / obrazloženja potrebnih izmjena i dopuna prostornog plana Općine Pakoštane sukladno Natura 2000 područjem i ciljevima upravljanja	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.1.4.	Digitalizacija JU PP uz naglasak na izradu nove mrežne stranice, pružanja mogućnosti provođenja online programa i sadržaja (prezentacija, edukacija i najava kao npr. filmići, predavanja interaktivne karte i igrice) te online kalendar uz mogućnost online rezervacije i kupovine ulaznica		X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.1.5.	Izrada komunikacijske strategije na razdoblje od 3 godine i njezino aktivno provođenje i ažuriranje	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

E.1.6.	Razvoj različitih turističkih proizvoda odabranih ključnih oblika posebnog turizma sukladno rezultatima projekta Biosfera i uvođenje u ponudu Posjetiteljskog centra Biosfera	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje edukativnog programa PP i osnaživanje grupnih posjeta											
E.2.1.	Sistematizacija edukativnih programa, kroz uspostavu godišnjeg plana provedbe edukativnih sadržaja te kroz osmišljavanje sadržaja koji će se provoditi i u mjesecima koji su obilježeni slabijom posjećenosti Parka, te osmišljavanje sadržaja koji se može provoditi u samim školama		X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.2.2.	Osmišljavanje programa rada adrenalinskog parka i povezivanje sadržaja s prirodnim vrijednostima zaštićenog područja		X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.2.3.	Iznažanje prikladnog rješenja za provođenje edukativnih programa u slučaju lošeg vremena (u neposrednoj blizini / na prostoru Parka)		X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.2.4.	Uspostava programa suradnje s obrazovnim institucijama, osobito osnovnoškolskim i srednjoškolskim, te osnaživanje i definiranje kriterija za korištenje branda Škola prijatelj Parka, a kako bi se sadržaji Parka prirode približili mlađim generacijama koje će imati ključnu ulogu u njegovom budućem očuvanju		X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.2.5.	Osmišljavanje, razvoj i provedba donatorskog programa i programa usvajanja		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tema F - Razvoj kapaciteta JU potrebnih za upravljanje područjem											
OPĆI CILJ 5: Javna ustanova raspolaže ljudskim, organizacijskim, materijalnim i financijskim kapacitetima, ovlastima te izgrađenim suradničkim i partnerskim odnosima potrebnim za učinkovitu provedbu aktivnosti predviđenih Planom upravljanja te općenito upravljanje Parkom i pridruženim područjima, u skladu s preuzetim obavezama. Kao upravljač Ramsar područjem, JU je i međunarodno prepoznata kao centar izvrsnosti i dobre prakse u upravljanju i očuvanju vlažnih i močvarnih ekosustava i uz njih vezanih vrsta.											
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Period provođenja plana									
		(2022. – 2031.)									
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

1. SPECIFIČNI CILJ: Jačanje stručnih i upravljačkih kapaciteta zaposlenika JU PP VJ											
F.1.1.	Stručno usavršavanje djelatnika za upravljanje zaštićenim područjima osobito u segmentu upravljanja posjetiteljima		X	X	X	X	X	X	X	X	X
F.1.2.	Izvedba studijskih posjeta djelatnika parkovima slične veličine i ciljeva zaštite u EU te najuspješnijim parkovima po upravljanju posjetiteljima u RH		X	X	X	X	X	X	X	X	X
F.1.3.	Zapošljavanje djelatnika na upražnjenim mjestima, a prema sistematizaciji i definiranim potrebama		X	X	X	X	X	X	X	X	X
F.1.4.	Unaprjeđenje koordinacije i komunikacije JUPVJ kako među stalnim djelatnicima, tako i među stalnim i sezonskim djelatnicima	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. SPECIFIČNI CILJ: Sustavno planiranje operativnih aktivnosti upravljanja posjetiteljima usmjerenih na onu vrstu posjećivanja koja podržava željeno stanje očuvanosti											
F.2.1.	Izrada i provedba kratkoročnog plana nabave opreme i uređenja infrastrukture (za razdoblje 3-5 godina) koji bi podržao održivo posjećivanje i njegova provedba (napomena: revizija plana 2025. ili po potrebi)	X	X	X	X	X					
F.2.2.	Provedba redovitih analiza kroz fokus grupe potencijala uporabe infrastrukturnih objekata u suradnji s lokalnom zajednicom	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
F.2.3.	Izrada i provedba novog plana koncesijskih odobrenja na duže rokove koji uključuje davanje u koncesiju infrastrukturnih objekata za koje JU PPVJ nema odgovarajuću namjenu, uz postojeća koncesijska odobrenja	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
F.2.4.	Analiza korištenja i rashodovanje opreme, vozila, plovila i nekretnina koje nisu u funkciji posjećivanja	X	X				X	X			

F.2.5.	Održavanje posjetiteljske opreme i infrastrukture	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
--------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

9. Provedbeni plan

9. Provedbeni plan

Za provedbu Akcijskog plana nadležna je Javna ustanova Park prirode Vransko jezero, na čelu s ravnateljem kao odgovornom osobom. Praćenje i vrednovanje provedbe Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima izvršavat će se na godišnjoj razini, u sklopu Godišnjeg izvješća kojim se prati provedba Plana upravljanja. Sukladno nalazima Godišnjeg izvješća, odnosno prema potrebama, prioritetima i novim mogućnostima koje se eventualno budu ukazale, pristupit će se reviziji Akcijskog plana.

Tema A - Očuvanje prirodnih vrijednosti područja					
OPĆI CILJ 1: Raznolika vodena, močvarna, travnjačka, šumska i podzemna staništa, raznolikost i mozaičnost krajobraza, krška georaznolikost te uz njih vezano bogatstvo ornitofaune i ostale ugrožene i/ili rijetke biljne i životinjske vrste su u povoljnom (izvrsnom ili minimalno dobrom, unaprijeđenom ili minimalno zatečenom) stanju očuvanosti.					
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	POKAZATELJI (napomena: bazna godina 2021.)	PRIORITET (1-3)	Suradnici u provedbi	Kapaciteti JUPPVJ potrebni za izvršenje aktivnosti
1. SPECIFIČNI CILJ: Razvoj stručnih programa posjećivanja uz jačanje edukativne i znanstveno-istraživačke komponente boravka na području parka					
A.1.1.	Osmišljavanje, izrada i provedba znanstveno-istraživačkih projekata suradnje s institucijama koji imaju istraživački interes na području Parka	Osmišljeni i izrađeni projekti suradnje, provedeno 10 zajedničkih projekata do 2030. Rezultati provedenih projekata uključeni u rezidencije	1	sveučilišta (lokalna, nacionalna, međunarodna), BIOM	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
A.1.2.	Stvaranje preduvjeta za provedbu stručnih međunarodnih rezidencija (npr. na lokaciji Kamp Drage zapad) u atraktivnim, za vrste i staništa, vremenskim periodima za studente i aktivne znanstvenike	provedeno 7 rezidencijalnih programa do 2030.	2	Biota j.d.o.o., Operation Wallacea	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.

Tema B - Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine					
OPĆI CILJ 2: Kulturno-povijesne vrijednosti su istražene, vrednovane, zaštićene, obnovljene i prezentirane u okviru posjetiteljske ponude Parka, te prepoznate od lokalne zajednice kao vrijedan dio njihove baštine i identiteta.					
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	INDIKATOR	PRIORITET (1-3)	Suradnici u provedbi	Kapaciteti JUPPVJ potrebni za izvršenje aktivnosti
1. SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje suradnje sa Šibensko-kninskom županijom te dodatno umrežavanje s ostalim relevantnim institucijama iz Šibensko-kninske i Zadarske županije (kultura i turizam)					
B.1.1.	Sudjelovanje u projektima i aktivnostima na razini obje županije, a koje se tiču posjećivanja i promocije Parka - radne skupine, županijske razvojne strategije i sl.	razvojni projekti JU PP VJ dio su razvojnih strategija i planova županija ŠKŽ i ZŽ	2	ZŽ, ŠKŽ, MRRFEU	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
B.1.2.	Izrada i ažuriranje podataka o manifestacijama u lokalnoj zajednici te prioritiziranje onih za potencijalnu suradnju	izrađena baza podataka o manifestacijama i njezino ažuriranje na godišnjoj razini	2	lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
B.1.3.	Upotpunjavanje detaljnog popisa artefakata / lokaliteta kulturne baštine na području Parka i okolice kroz izradu preliminarnih podloga potencijala lokaliteta	lista kulturne baštine u funkciji; najmanje 7 dodatnih sadržaja/atrakcija uvršteno u ponudu do 2030.	2	Sveučilište u Zadru, Arheološki i etnografski fakulteti u RH, Muzejske zbirke i arhivi, MK	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
B.1.4.	Suradivanje s ostalim institucijama i znanstvenom zajednicom u svrhu obnove, istraživanja i interpretacije postojeće kulturne baštine na području Parka	suradnja na izradi najmanje 5 projektnih prijava do 2030.	2	Sveučilište u Zadru, Arheološki i etnografski fakulteti u RH, Muzejske zbirke i arhivi, MK	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez

					zapošljavanja novih djelatnika
B.1.5.	Redovita suradnja na manifestacijama u lokalnoj zajednici	suradnja na minimalno 3 manifestacije godišnje	2	lokalna zajednica i organizatori manifestacija	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
2. SPECIFIČNI CILJ: Jačanje podrške i suradnje s lokalnom zajednicom					
B.2.1.	Redefinirati rutu vlakića i/ili uvesti nove rute, a kako bi se obuhvatilo dodatne atrakcije lokalnog područja, postojeće proizvode i usluge	do 2030. najmanje 5 novih atrakcija, proizvoda i usluga obuhvaćeno rutom vlakića	2	lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
B.2.2.	Osmisliti redoviti program prezentacije lokalnih proizvoda: štandovi tijekom godine; popusti u restoranima i popusti na usluge u slučaju kupnje ulaznice, uz povezivanje s programom certificiranja kvalitete koje vodi poslovni inkubator u Biogradu na Moru	povećanje broja OPG-ova i restorana - kušaona uključenih u program za 10% do polovice provedbe plana, te za 20% do kraja provedbe plana	3	Mašković Han; Kamenjak, Kušaone na području; Poslovni inkubator Biograd	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
B.2.3.	Osmisliti markicu proizvoda i usluga VJ i kriterije za dobivanje markice u suradnji s lokalnom zajednicom uz povezivanje s programom certificiranja kvalitete koje vodi poslovni inkubator u Biogradu na Moru	na teritoriju parka i okolice postoji 5 lokalnih proizvoda i usluga različitih vrsta s markicom do 2030.	3	lokalna zajednica i poslovni inkubator Biograd	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
B.2.4.	Definiranje ciljeva i opsega rada Partnerskog vijeća, te njegovo osnivanje s relevantnim predstavnicima lokalne zajednice	partnersko vijeće se sastaje najmanje jednom godišnje, a po potrebi i češće i raspravlja o relevantnim pitanjima i temama PP VJ u odnosu na lokalnu zajednicu i partnerstvo s istom	2	lokalna zajednica osobito predstavnici svih dioničkih skupina: rekreativci, lovci, ribolovci, poljoprivrednici, koncesionari i sl.	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.

B.2.5.	Razvoj postojećih i novih volonterskih programa (prstenovački kamp, održavanje livade, suhozida itd.) u suradnji s lokalnom zajednicom	redoviti program volontiranja u JU PP VJ obuhvaća godišnje minimalno 20 kratkoročnih i dugoročnih volontera	2	lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
B.2.6.	Osmišljavanje i provedba suradničkih projekata s osobito zainteresiranim dionicima: poljoprivrednici, lovci i ribolovci	5 suradničkih projekata s osobito zainteresiranim dionicima do 2030.	1	sportska društva za lov i ribolov, OPG i sl.	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
Tema C - Održivost korištenja prirodnih dobara					
OPĆI CILJ 3: Bogati prirodni resursi područja koriste se održivo, na način koji ne ugrožava već doprinosi postizanju ciljeva očuvanja, koji koristi komparativne prednosti statusa zaštićenog područja, čuva tradiciju i lokalnom stanovništvu omogućava nastavljanje zadovoljnog života u skladu s prirodom i od očuvane prirode.					
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	INDIKATOR	PRIORITET (1-3)	Suradnici u provedbi	Kapaciteti JUPPVJ potrebni za izvršenje aktivnosti
1. SPECIFIČNI CILJ: Osvještavanje i djelovanje u području zagađenja i ostalih rizičnih situacija posjećivanja					
C.1.1.	Suradivanje s lokalnim komunalnim poduzećima radi održivog gospodarenja otpadom (uklanjanje ilegalnih odlagališta i izmještanje legalnih ukoliko bude potrebno, a kako bi odgovaralo ciljevima zaštite) i podizanje svijesti javnosti	povećanje razvrstanog otpada na području parka za 50% do 2025. te sanirana sva ilegalna odlagališta otpada na području parka do 2030.	1	lokalna komunalna poduzeća	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
C.1.2.	Izrada upute (vodiča) za osiguravanje sigurnosti posjetitelja i posjećivanja u različitim rizičnim situacijama (nesreće, ugrizi životinja, dehidracija, kvar na opremi i sl.)	Izrađena uputa te dostupna posjetiteljima u fizičkom i digitalnom obliku Smanjeno vrijeme odgovora službi JUPPVJ	1	DVD, HGSS, PU, Hitna pomoć, CK	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika

2. SPECIFIČNI CILJ: Preusmjeravanje pritiska s Punkta Crkvine na Puntove Prosika i Kamenjak					
C.2.1.	Izrada pregleda zona kretanja, zadržavanja i okupljanja posjetitelja za ornitološki rezervat te prilagodba signalizacijskih i prezentacijskih materijala	Izrađen pregled zona i provodi se reguliranje posjećivanja na području rezervata	1	lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
C.2.2.	Obogatiti ponudu u Prosici s audiovizualnim sadržajima, turama, događanjima i sl., uređenje same lučice uz dodatna koncesijska odobrenja te promocija Prosike kao jednog od glavnih ulaza u PP	Povećan prihod od usluga na lokaciji Prosika za 30% do 2030.	1	lokalna zajednica	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
C.2.3.	Obogatiti ponudu edukativnih, aktivnih i zabavnih događanja na Kamenjaku (tečajevi fotografije i sl.)	Povećan broj ulaznica kupljenih na lokaciji Kamenjak kao prvom mjestu ulaska u PP Povećan broj sadržaja i njihova konzumacija	1	lokalna zajednica	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
C.2.4.	Izgradnja lučice u Crkvinama i nove drvene poučne staze na Vadilima	Osposobljen novi info punkt Crkvine u lučici Crkvine	1	/	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
Tema E - Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija					
<p>OPĆI CILJ 4: Park prirode Vransko jezero prepoznatljiva je destinacija koju biraju i kojoj se vraćaju svi zaljubljenici u prirodu koji tu mogu doživjeti čudesan svijet ptica i drugih prirodnih vrijednosti jezera i njegove okolice, vjekovnu tradiciju i povijest, te se odmoriti i regenerirati kroz aktivni odmor u prirodi. Raznolika ponuda edukativnih programa za posjetitelje različitih interesa doprinosi doživljaju i zadovoljstvu posjetom, te podiže razinu prepoznavanja vrijednosti i važnosti njihovog očuvanja kod posjetitelja i njihovih lokalnih domaćina. Lokalna zajednica čuvar je i interpret vrijednosti područja, koja kroz uključivanje u nuđenje turističkih usluga temeljenih na doživljaju prirodnih vrijednosti i tradicije nadograđuje svoj vjekovni suživot sa prirodom.</p>					
	AKTIVNOST	INDIKATOR		Suradnici u provedbi	

Kod aktivnosti			PRIORITET (1-3)		Kapaciteti JUPPVJ potrebni za izvršenje aktivnosti
1. SPECIFIČNI CILJ: Razvoj sustav za adekvatno i prilagodljivo upravljanje posjećivanjem					
E.1.1.	Razvoj i provedba Sustava za praćenje zadovoljstva posjetitelja: kombinacija kvantitativne ankete (kratka, provodi se stalno) sa kvalitativnom (duža, provodi se 1. godišnje) i tematska (po potrebi prije/nakon uvođenja nove usluge)	Unaprjeđenje zadovoljstva posjetitelja na godišnjoj razini sukladno nalazima ankete (godišnje povećanje prosječne ocjene od 0.3)	1	posjetitelji i lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
E.1.2.	Razvoj zimskih, proljetnih i jesenskih programa posjećivanja za organizirane vođene grupe	Povećanje broja vođenih grupa u navedenom periodu za 15% do 2025.; infocentri otvoreni cijelu godinu do 2031.	1	posjetitelji i lokalna zajednica	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
E.1.3.	Zagovaranje izmjena PP tijekom 2022. te priprema prijedloga / obrazloženja potrebnih izmjena i dopuna prostornog plana Općine Pakoštane sukladno Natura 2000 područjem i ciljevima upravljanja	Razvojne potrebe Parka dio su važećeg prostornog plana do 2025.	1	Općine na teritoriju Parka	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
E.1.4.	Digitalizacija JU PP uz naglasak na izradu nove mrežne stranice, pružanja mogućnosti provođenja online programa i sadržaja (prezentacija, edukacija i najava kao npr. filmići, predavanja interaktivne karte i igrice) te online kalendar uz mogućnost online rezervacije i kupovine ulaznica	Konsumacija digitalnih sadržaja i broj online prodanih ulaznica povećan je za 20% do 2025. (broj klikova po stranica; broje preuzimanja sadržaja; broj prodanih ulaznica i usluga online)	2	podizvođači	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
E.1.5.	Izrada komunikacijske strategije na razdoblje od 3 godine i njezino aktivno provođenje i ažuriranje	Komunikacijska strategija u provedbi; prva ažurirana verzija dostupna 2024.	1	podizvođači APUP	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika

E.1.6.	Razvoj različitih turističkih proizvoda odabranih ključnih oblika posebnog turizma sukladno rezultatima projekta Biosfera i uvođenje u ponudu Posjetiteljskog centra Biosfera	5 novih proizvoda uvedenih do 2030.	1	Šira lokalna zajednica područja parkova u projektu Biosfera i javne ustanove	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
2. SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje edukativnog programa PP i osnaživanje grupnih posjeta					
E.2.1.	Sistematizacija edukativnih programa, kroz uspostavu godišnjeg plana provedbe edukativnih sadržaja te kroz osmišljavanje sadržaja koji će se provoditi i u mjesecima koji su obilježeni slabijom posjećenosti Parka, te osmišljavanje sadržaja koji se može provoditi u samim školama	Povećanje broja vanezonskih edukativnih programa za 15% do 2025.	2	posjetitelji i lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
E.2.2.	Osmišljavanje programa rada adrenalinskog parka i povezivanje sadržaja s prirodnim vrijednostima zaštićenog područja	Adrenalinski park obogaćen s edukativnim sadržajima. Osmišljen minimalno 1 tematski edukativni program vezan uz korištenje adrenalinskog parka.	2	lokalna zajednica	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
E.2.3.	Iznažavanje prikladnog rješenja za provođenje edukativnih programa u slučaju lošeg vremena (u neposrednoj blizini / na prostoru Parka)	Na prostoru Parka osiguran prostor za provođenje edukativnih programa u slučaju lošeg vremena.	2	posjetitelji i lokalna zajednica	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
E.2.4.	Uspostava programa suradnje s obrazovnim institucijama, osobito osnovnoškolskim i srednjoškolskim, te osnaživanje i definiranje kriterija za korištenje branda Škola prijatelj Parka, a kako bi se sadržaji Parka prirode približili mlađim generacijama koje će imati ključnu ulogu u njegovom budućem očuvanju	sve škole u JLS-ovima na području Parka / koje graniče s Parkom imaju titulu Škole prijatelj Parka	1	škole	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika

E.2.5.	Osmišljavanje, razvoj i provedba donatorskog programa i programa usvajanja	Program na snazi od 2024., rast broja donatora i posvojitelja na godišnjoj razini	2	Lokalna zajednica, obrazovne ustanove	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika
Tema F - Razvoj kapaciteta JU potrebnih za upravljanje područjem					
OPĆI CILJ 5: Javna ustanova raspolaže ljudskim, organizacijskim, materijalnim i financijskim kapacitetima, ovlastima te izgrađenim suradničkim i partnerskim odnosima potrebnim za učinkovitu provedbu aktivnosti predviđenih Planom upravljanja te općenito upravljanje Parkom i pridruženim područjima, u skladu s preuzetim obavezama. Kao upravljač Ramsar područjem, JU je i međunarodno prepoznata kao centar izvrsnosti i dobre prakse u upravljanju i očuvanju vlažnih i močvarnih ekosustava i uz njih vezanih vrsta.					
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	INDIKATOR	PRIORITET (1-3)	Suradnici u provedbi	Kapaciteti JUPPVJ potrebni za izvršenje aktivnosti
1. SPECIFIČNI CILJ: Jačanje stručnih i upravljačkih kapaciteta zaposlenika JU PP VJ					
F.1.1.	Stručno usavršavanje djelatnika za upravljanje zaštićenim područjima osobito u segmentu upravljanja posjetiteljima	svake godine minimalno 3 djelatnika pohađali su program stručnog usavršavanja	1	podizvođači	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
F.1.2.	Izvedba studijskih posjeta djelatnika parkovima slične veličine i ciljeva zaštite u EU te najuspješnijim parkovima po upravljanju posjetiteljima u RH	minimalno jedna studijska posjeta godišnje do 2030.	2	domaćini posjeta	Aktivnost potencijalno neće biti izvršena u punom opsegu bez zapošljavanja novih djelatnika
F.1.3.	Zapošljavanje djelatnika na upražnjenim mjestima, a prema sistematizaciji i definiranim potrebama	do 2022. zaposleno dvoje djelatnika na neodređeno (viši stručni savjetnik za promidžbu i prezentaciju i vodič) do 2030. na neodređeno zaposleni minimalno 5 djelatnika (voditelj Odsjeka	1	/	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.

		za posjetitelje, promidžbu i turizam, 1 vodič i min 3 informatora)			
F.1.4.	Unaprjeđenje koordinacije i komunikacije JUPVJ kako među stalnim djelatnicima, tako i među stalnim i sezonskim djelatnicima	Održavaju se redoviti tjedni kolegiji (brifnzi) između predstavnika odjela i odsjeka; Odsjek za promidžbu i prezentaciju min 2 puta tjedno komunicira sa sezonskim djelatnicima	1	/	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
2. SPECIFIČNI CILJ: Sustavno planiranje operativnih aktivnosti upravljanja posjetiteljima usmjerenih na onu vrstu posjećivanja koja podržava željeno stanje očuvanosti					
F.2.1.	Izrada i provedba kratkoročnog plana nabave opreme i uređenja infrastrukture (za razdoblje 3-5 godina) koji bi podržao održivo posjećivanje i njegova provedba (napomena: revizija plana 2025. ili po potrebi)	Izrađen plan do kraja 2022.; oprema nabavljena i uređena infrastruktura do 2025.;	2	potencijalni izvođači i dobavljači opreme	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
F.2.2.	Provedba redovitih analiza kroz fokus grupe potencijala uporabe infrastrukturnih objekata u suradnji s lokalnom zajednicom	Rezultati analize koja se provodi svake 3 godine uključuju se u izrade planova koncesijskih odobrenja i rashodovanja opreme.	2	lokalna zajednica, poduzetnici zainteresirani za koncesijska odobrenja	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
F.2.3.	Izrada i provedba novog plana koncesijskih odobrenja na duže rokove koji uključuje davanje u koncesiju infrastrukturnih objekata za koje JU PPVJ nema odgovarajuću namjenu, uz postojeća koncesijska odobrenja	Novi plan koncesijskih odobrenja usvojen 2022. te se po njemu postupa	3	lokalna zajednica, poduzetnici zainteresirani za koncesijska odobrenja	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
F.2.4.	Analiza korištenja i rashodovanje opreme, vozila, plovila i nekretnina koje nisu u funkciji posjećivanja	Rezultati analize dostupni donositeljima odluka i oprema, vozila, plovila i nekretnine utilizirane do kraja provedbe plana	2	/	Aktivnost je moguće izvršiti s postojećim djelatnicima.
F.2.5.	Održavanje posjetiteljske opreme i infrastrukture	Sva posjetiteljska oprema i infrastruktura je u redovnoj upotrebi	1	/	Aktivnost nije moguće izvršiti bez zapošljavanja novih djelatnika

10. Financijska konstrukcija

10. Financijska konstrukcija

Za provedbu Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima potrebna su financijska sredstva, koja se planiraju osigurati iz različitih izvora. Aktivnosti se mogu financirati iz vlastitih sredstava JU PP Vransko jezero, a dio će biti moguće povući iz vanjskih izvora poput međunarodnih i nacionalnih fondova prema tematici prijavljenih projekata, te EU i drugih fondova za veća infrastrukturna ulaganja i projekte.

U tablici niže prikazane su financijske procjene za provedbu aktivnosti unutar pojedine teme, gdje su za svaku aktivnost pretpostavljeni financijski resursi potrebni za ukupno 10 godina provedbe. Troškovi aktivnosti koje se odnose na redoviti rad djelatnika JU PP naznačene su kao tekući trošak.

Tema A - Očuvanje prirodnih vrijednosti područja			
OPĆI CILJ 1: Raznolika vodena, močvarna, travnjačka, šumska i podzemna staništa, raznolikost i mozaičnost krajobraza, krška georaznolikost te uz njih vezano bogatstvo ornitofaune i ostale ugrožene i/ili rijetke biljne i životinjske vrste su u povoljnom (izvrsnom ili minimalno dobrom, unaprijeđenom ili minimalno zatečenom) stanju očuvanosti.			
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Iznos	Izvor financiranja
1. SPECIFIČNI CILJ: Razvoj stručnih programa posjećivanja uz jačanje edukativne i znanstveno-istraživačke komponente boravka na području parka			
A.1.1.	Osmišljavanje, izrada i provedba znanstveno-istraživačkih projekata suradnje s institucijama koji imaju istraživački interes na području Parka	5.000.000,00 kn	EU, LIFE +; MINGOR, MZO i FZOEU
A.1.2.	Stvaranje preduvjeta za provedbu stručnih međunarodnih rezidencija (npr. na lokaciji Kamp Drage zapad) u atraktivnim, za vrste i staništa, vremenskim periodima za studente i aktivne znanstvenike	1.500.000,00 kn	EU, LIFE +, ERASMUS +
Tema B - Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine			

OPĆI CILJ 2: Kulturno-povijesne vrijednosti su istražene, vrednovane, zaštićene, obnovljene i prezentirane u okviru posjetiteljske ponude Parka, te prepoznate od lokalne zajednice kao vrijedan dio njihove baštine i identiteta.			
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Iznos	Izvor financiranja
1. SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje suradnje sa Šibensko-kninskom županijom te dodatno umrežavanje s ostalim relevantnim institucijama iz Šibensko-kninske i Zadarske županije (kultura i turizam)			
B.1.1.	Sudjelovanje u projektima i aktivnostima na razini obje županije, a koje se tiču posjećivanja i promocije Parka - radne skupine, županijske razvojne strategije i sl.	Tekući troškovi	vlastiti
B.1.2.	Izrada i ažuriranje podataka o manifestacijama u lokalnoj zajednici te prioritiziranje onih za potencijalnu suradnju	Tekući troškovi	vlastiti
B.1.3.	Upotpunjavanje detaljnog popisa artefakata / lokaliteta kulturne baštine na području Parka i okolice kroz izradu preliminarnih podloga potencijala lokaliteta	500.000,00 kn	EU kroz MK
B.1.4.	Suradivanje s ostalim institucijama i znanstvenom zajednicom u svrhu obnove, istraživanja i interpretacije postojeće kulturne baštine na području Parka	2.500.000,00 kn	EU kroz MK
B.1.5.	Redovita suradnja na manifestacijama u lokalnoj zajednici	100.000,00 kn	vlastiti
2. SPECIFIČNI CILJ: Jačanje podrške i suradnje s lokalnom zajednicom			
B.2.1.	Redefinirati rutu vlakića i/ili uvesti nove rute, a kako bi se obuhvatilo dodatne atrakcije lokalnog područja, postojeće proizvode i usluge	Tekući troškovi	vlastiti
B.2.2.	Osmisliti redoviti program prezentacije lokalnih proizvoda: štandovi tijekom godine; popusti u restoranima i popusti na usluge u slučaju kupnje ulaznice, uz povezivanje s programom certificiranja kvalitete koje vodi poslovni inkubator u Biogradu na Moru	Tekući troškovi	vlastiti
B.2.3.	Osmisliti markicu proizvoda i usluga VJ i kriterije za dobivanje markice u suradnji s lokalnom zajednicom uz povezivanje s programom certificiranja kvalitete koje vodi poslovni inkubator u Biogradu na Moru	350.000,00 kn	MINT
B.2.4.	Definiranje ciljeva i opsega rada Partnerskog vijeća, te njegovo osnivanje s relevantnim predstavnicima lokalne zajednice	Tekući troškovi	vlastiti

B.2.5.	Razvoj postojećih i novih volonterskih programa (prstenovački kamp, održavanje livade, suhozida itd.) u suradnji s lokalnom zajednicom	1.000.000,00	MINGOR
B.2.6.	Osmišljavanje i provedba suradničkih projekata s osobito zainteresiranim dionicima: poljoprivrednici, lovci i ribolovci	Tekući troškovi	vlastiti
Tema C - Održivost korištenja prirodnih dobara			
OPĆI CILJ 3: Bogati prirodni resursi područja koriste se održivo, na način koji ne ugrožava već doprinosi postizanju ciljeva očuvanja, koji koristi komparativne prednosti statusa zaštićenog područja, čuva tradiciju i lokalnom stanovništvu omogućava nastavljavanje zadovoljnog života u skladu s prirodom i od očuvane prirode.			
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Iznos	Izvor financiranja
1. SPECIFIČNI CILJ: Osvještavanje i djelovanje u području zagađenja i ostalih rizičnih situacija posjećivanja			
C.1.1.	Surađivanje s lokalnim komunalnim poduzećima radi održivog gospodarenja otpadom (uklanjanje ilegalnih odlagališta i izmještanje legalnih ukoliko bude potrebno, a kako bi odgovaralo ciljevima zaštite) i podizanje svijesti javnosti	Tekući troškovi	vlastiti
C.1.2.	Izrada upute (vodiča) za osiguravanje sigurnosti posjetitelja i posjećivanja u različitim rizičnim situacijama (nesreće, ugrizi životinja, dehidracija, kvar na opremi i sl.)	Tekući troškovi	vlastiti
2. SPECIFIČNI CILJ: Preusmjeravanje pritiska s Punkta Crkvine na Puntove Prosika i Kamenjak			
C.2.1.	Izrada pregleda zona kretanja, zadržavanja i okupljanja posjetitelja za ornitološki rezervat te prilagodba signalizacijskih i prezentacijskih materijala	Tekući troškovi	vlastiti
C.2.2.	Obogatiti ponudu u Prosici s audiovizualnim sadržajima, turama, događanjima i sl., uređenje same lučice uz dodatna koncesijska odobrenja te promocija Prosike kao jednog od glavnih ulaza u PP	3.500.000,00 kn	MINGOR; EU
C.2.3.	Obogatiti ponudu edukativnih, aktivnih i zabavnih događanja na Kamenjaku (tečajevi fotografije i sl.)	1.500.000,00 kn	MK, EU

C.2.4.	Izgradnja lučice u Crkvinama i nove drvene poučne staze na Vadilima	8.000.000,00 kn	EU
Tema E - Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija			
<p>OPĆI CILJ 4: Park prirode Vransko jezero prepoznatljiva je destinacija koju biraju i kojoj se vraćaju svi zaljubljenici u prirodu koji tu mogu doživjeti čudesan svijet ptica i drugih prirodnih vrijednosti jezera i njegove okolice, vjekovnu tradiciju i povijest, te se odmoriti i regenerirati kroz aktivni odmor u prirodi. Raznolika ponuda edukativnih programa za posjetitelje različitih interesa doprinosi doživljaju i zadovoljstvu posjetom, te podiže razinu prepoznavanja vrijednosti i važnosti njihovog očuvanja kod posjetitelja i njihovih lokalnih domaćina. Lokalna zajednica čuvar je i interpret vrijednosti područja, koja kroz uključivanje u nuđenje turističkih usluga temeljenih na doživljaju prirodnih vrijednosti i tradicije nadograđuje svoj vjekovni suživot sa prirodom.</p>			
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Iznos	Izvor financiranja
1. SPECIFIČNI CILJ: Razvoj sustav za adekvatno i prilagodljivo upravljanje posjećivanjem			
E.1.1.	Razvoj i provedba Sustava za praćenje zadovoljstva posjetitelja: kombinacija kvantitativne ankete (kratka, provodi se stalno) sa kvalitativnom (duža, provodi se 1. godišnje) i tematska (po potrebi prije/nakon uvođenja nove usluge)	Tekući troškovi	vlastiti
E.1.2.	Razvoj zimskih, proljetnih i jesenskih programa posjećivanja za organizirane vođene grupe	Tekući troškovi	vlastiti
E.1.3.	Zagovaranje izmjena PP tijekom 2022. te priprema prijedloga / obrazloženja potrebnih izmjena i dopuna prostornog plana Općine Pakoštane sukladno Natura 2000 područjem i ciljevima upravljanja	Tekući troškovi	vlastiti
E.1.4.	Digitalizacija JU PP uz naglasak na izradu nove mrežne stranice, pružanja mogućnosti provođenja online programa i sadržaja (prezentacija, edukacija i najava kao npr. filmići, predavanja interaktivne karte i igrice) te online kalendar uz mogućnost online rezervacije i kupovine ulaznica	1.800.000,00 kn	EU
E.1.5.	Izrada komunikacijske strategije na razdoblje od 3 godine i njezino aktivno provođenje i ažuriranje	Izrada strategije - plaćeno Provedba i ažuriranje - tekući troškovi	vlastiti

E.1.6.	Razvoj različitih turističkih proizvoda odabranih ključnih oblika posebnog turizma sukladno rezultatima projekta Biosfera i uvođenje u ponudu Posjetiteljskog centra Biosfera	Tekući troškovi za razvoj; dodatni troškovi ovisno o odabranim idejama koje će se provoditi	EU
2. SPECIFIČNI CILJ: Unapređenje edukativnog programa PP i osnaživanje grupnih posjeta			
E.2.1.	Sistematizacija edukativnih programa, kroz uspostavu godišnjeg plana provedbe edukativnih sadržaja te kroz osmišljavanje sadržaja koji će se provoditi i u mjesecima koji su obilježeni slabijom posjećenosti Parka, te osmišljavanje sadržaja koji se može provoditi u samim školama	Tekući troškovi	vlastiti
E.2.2.	Osmišljavanje programa rada adrenalinskog parka i povezivanje sadržaja s prirodnim vrijednostima zaštićenog područja	Tekući troškovi	vlastiti
E.2.3.	Iznalaženje prikladnog rješenja za provođenje edukativnih programa u slučaju lošeg vremena (u neposrednoj blizini / na prostoru Parka)	Tekući troškovi	vlastiti
E.2.4.	Uspostava programa suradnje s obrazovnim institucijama, osobito osnovnoškolskim i srednjoškolskim, te osnaživanje i definiranje kriterija za korištenje branda Škola prijatelj Parka, a kako bi se sadržaji Parka prirode približili mlađim generacijama koje će imati ključnu ulogu u njegovom budućem očuvanju	Tekući troškovi	vlastiti
E.2.5.	Osmišljavanje, razvoj i provedba donatorskog programa i programa usvajanja	Tekući troškovi	vlastiti
Tema F - Razvoj kapaciteta JU potrebnih za upravljanje područjem			
OPĆI CILJ 5: Javna ustanova raspolaže ljudskim, organizacijskim, materijalnim i financijskim kapacitetima, ovlastima te izgrađenim suradničkim i partnerskim odnosima potrebnim za učinkovitu provedbu aktivnosti predviđenih Planom upravljanja te općenito upravljanje Parkom i pridruženim područjima, u skladu s preuzetim obavezama. Kao upravljač Ramsar područjem, JU je i međunarodno prepoznata kao centar izvrsnosti i dobre prakse u upravljanju i očuvanju vlažnih i močvarnih ekosustava i uz njih vezanih vrsta.			
Kod aktivnosti	AKTIVNOST	Iznos	Izvor financiranja
1. SPECIFIČNI CILJ: Jačanje stručnih i upravljačkih kapaciteta zaposlenika JU PP VJ			
F.1.1.	Stručno usavršavanje djelatnika za upravljanje zaštićenim područjima osobito u segmentu upravljanja posjetiteljima	400.000,00 kn	vlastiti; EU; MINGOR,

F.1.2.	Izvedba studijskih posjeta djelatnika parkovima slične veličine i ciljeva zaštite u EU te najuspješnijim parkovima po upravljanju posjetiteljima u RH	800.000,00 kn	vlastiti; EU; MINGOR,
F.1.3.	Zapošljavanje djelatnika na upražnjenim mjestima, a prema sistematizaciji i definiranim potrebama	Tekući troškovi	vlastiti
F.1.4.	Unaprjeđenje koordinacije i komunikacije JUPVJ kako među stalnim djelatnicima, tako i među stalnim i sezonskim djelatnicima	Tekući troškovi	vlastiti
2. SPECIFIČNI CILJ: Sustavno planiranje operativnih aktivnosti upravljanja posjetiteljima usmjerenih na onu vrstu posjećivanja koja podržava željeno stanje očuvanosti			
F.2.1.	Izrada i provedba kratkoročnog plana nabave opreme i uređenja infrastrukture (za razdoblje 3-5 godina) koji bi podržao održivo posjećivanje i njegova provedba (napomena: revizija plana 2025. ili po potrebi)	Tekući troškovi; dodatni troškovi nabave opreme i uređenja infrastrukture prema potrebi	vlastiti
F.2.2.	Provedba redovitih analiza kroz fokus grupe potencijala uporabe infrastrukturnih objekata u suradnji s lokalnom zajednicom	Tekući troškovi	vlastiti
F.2.3.	Izrada i provedba novog plana koncesijskih odobrenja na duže rokove koji uključuje davanje u koncesiju infrastrukturnih objekata za koje JU PPVJ nema odgovarajuću namjenu, uz postojeća koncesijska odobrenja	Tekući troškovi	vlastiti
F.2.4.	Analiza korištenja i rashodovanje opreme, vozila, plovila i nekretnina koje nisu u funkciji posjećivanja	Tekući troškovi	vlastiti
F.2.5.	Održavanje posjetiteljske opreme i infrastrukture	Tekući troškovi	vlastiti